

Agrár- és Környezetjog

Journal of Agricultural and Environmental Law

A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei
CEDR Hungarian Association of Agricultural Law

2010 No. 8

A tartalomból:

Dr. SZILÁGYI János Ede

Magyar Nemzeti Jelentés a gazdálkodók tevékenységének diverzifikációját érintő jogi ösztönzőkről és jogi akadályokról

The Hungarian National Report on Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers

-3-

•
Dr. CSÁK Csilla

Magyar Nemzeti Jelentés a mezőgazdasági vállalkozások jogi formáiról, figyelemmel a hagyományos és az ipari művelésre

The Hungarian National Report on the legal forms of agricultural undertakings, with attention to traditional and industrial cultivation

-21-

•
Dr. OLAJOS István – Dr. RAISZ Anikó

Magyar Nemzeti Jelentés a vidékfejlesztési jog tudományos és gyakorlati fejlődéséről az EU-ban, az államokban és régiókban, valamint a WTO-ban

The Hungarian National Report on Scientific and Practical Development of Rural Law in the EU, in States and Regions and in the WTO

-39-

•
A Cambridge-i CEDR Konferencia konklúziói
Conclusions of the CEDR Conference

-57-

Impresszum/ Disclaimer

Kiadja/published by: CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület
H-3515 Miskolc-Egyetemváros, A/6. 102., tel: +36-46-565 105

Felelős kiadó/publisher: *Dr. Csák Csilla*: jogkincs@uni-miskolc.hu

Felelős szerkesztő/responsible editor: *Dr. Szilágyi János Ede*: civdrede@uni-miskolc.hu

Technikai szerkesztő/technical editor: *Dr. Szilágyi János Ede*

Szerkesztők/editors: *Dr. Benkő András, Dr. Bobvos Pál, Dr. Csák Csilla, Dr. Fodor László, Dr. Horváth Szilvia, Dr. Kurucz Mihály, Dr. Olajos István, Dr. Prugberger Tamás, Dr. Tanka Endre, Dr. Vass János*

Német idegen nyelvi lektor/lector (German): *Dr. Raisz Anikó*
Angol idegen nyelvi lektor/lector (English): *dr. Jakab Nóra*

All rights reserved. No part of this journal may be reproduced in any form or by any means without the prior written permission of the publisher.

HU ISSN 1788-6171

A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujsag/agrikezdo.htm>

Dr. SZILÁGYI János Ede

egyetemi tanársegéd, PhD
Miskolci Egyetem

Magyar Nemzeti Jelentés a gazdálkodók tevékenységének diverzifikációját érintő jogi ösztönzőkről és jogi akadályokról

A munka a CEDR Cambridge-i (Anglia) XXV.
Kongresszusa (2009. szeptember 23-26.) I.
Bizottságának leadott magyar nemzeti jelentés
újraserkesztett változata

1. A diverzifikáció jogi meghatározása a magyar jogban

A magyar agrárjogban tipikusan két értelemben találkozhatunk a diverzifikációval. Az első eset a természetvédelemhez kapcsolódik és a biodiverzitást jelöli. A második – tipikusan közgazdasági – megközelítés¹ alapján a diverzifikáció egy termelő vállalat gyártási profiljának tudatos bővítését jelenti a várható piaci lehetőségek jobb kihasználása érdekében. Ez utóbbi értelmezés kapott helyett a közösségi vidékfejlesztési támogatásokban is, amely köszönhetően a vonatkozó közösségi jog kötelező jellegének átkerült a magyar jogba is.² Meg kell jegyezni ugyanakkor azt is, hogy a vidékfejlesztési joganyagban helyet kap a biodiverzitás is.³ Tekintettel e tanulmány kutatási tárgyára (azaz *‘rural diversification rules’*, vagyis *‘vidéki diverzifikációs szabályok’*),⁴ a továbbiakban a diverzifikáció második, közgazdasági megközelítésével foglalkozom.

A magyar nemzeti jogban a vidékfejlesztési tevékenység mára számos (agrárjogi és más) jogszabályban az agrártevékenységek részévé vált. Jól szemléltetik mindezt a mezőgazdasági tevékenység fogalmának különböző jelentései.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmának számos gyakorlati szituációban lehet jelentősége, példának okáért az adózási kedvezmények megítélésénél, környezetvédelmi előírások érvényesítésénél, etc. A nyugat-európai tendenciákat figyelembe véve egy többretegű definícióval állunk szemben.⁵ A definíció (a) elsődlegesen magába foglalja a mezőgazdasági tevékenység *őstermelői fázisát* (azaz a javak elsődleges előállítását, pl. a növénytermesztést).

Dr. Ede János SZILÁGYI

assistant lecturer
University of Miskolc

The Hungarian National Report on Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers

A reedited version of the Hungarian National
Report in the Commission I of the 25th CEDR
Congress held in Cambridge, England from 23rd to
26th September 2009

1. The legal definition of diversification in Hungarian law

According to the Hungarian agricultural law, there are two typical approaches of the *‘diversification’*. The first approach is connected to the legislation of nature conservation as biodiversity (i.e. the number and variety of organisms found within a specified geographic region). According to the second, representatively economic approach,¹ diversification means the expansion of the profile of a holding in order to achieve a better market position. This latter approach may be found in the Community system of rural development and, because of the compulsory feature of the concerned Community law, this also appeared in the Hungarian national law.² I have to note that the requirements of the biodiversity are also important objectives and parts of the rural development norms.³ In regard to the subject of this paper (i.e. rural diversification rules),⁴ hereinafter I deal with the second, economic approach of the diversification.

According to the Hungarian national law, the activity of the rural development has become part of the agricultural activity. In regard to this, the different connotations of the agricultural activity have to be emphasized.

Agricultural activity. This definition can be of importance in numerous practical situations, e.g. as to the preference in tax law or environmental protection law. With regard to the tendencies of Western Europe, this definition can be described as a multilayer idea.⁵ The definition consists of four levels. The first level as the core of the concept includes the growing of crops and the keeping of animals. The second level is really close to the first level and means the processing

Tipikusan e fogalomhoz tartozik (b) a mezőgazdasági termékek *elsődleges feldolgozási és értékesítési* fázisa is. A következő kategóriák mezőgazdasági tevékenység körébe történő besorolása azonban már nem egyértelmű, és az egyes tagállami jogokban esetenként eltérő. Így mezőgazdasági tevékenységnek minősíthető (c) a mezőgazdasági üzem keretei között folytatott ún. *kiegészítő tevékenység* (pl. ha a termelő mezőgazdasági üzemében⁶ vendégszobát üzemeltet falusi turizmusként). Abban az esetben (d) viszont, ha mindezt a tevékenységet *mezőgazdasági üzemén kívül* végzi, akkor az már pusztán vendéglátóipari tevékenységnek minősül. Azonban adott esetben az ilyen jellegű tevékenység is része lehet a mezőgazdasági támogatási rendszernek⁷ (pl. vidékfejlesztési támogatások).⁸

Az európai uniós szabályok Magyarországon való közvetlen alkalmazása következtében ma már a magyar jogrendszer (Termőföldtörvény, adózási jogszabályok, támogatási normák, etc.)⁹ részének tekinthetjük a fogalom minden fázisát.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmának c)-d) szintjére tekintettel megállapítható az, hogy a magyar agrárjogban nem létezik lényeges megkülönböztetés a vidéki diverzifikáció és a vidékfejlesztés között. (A magyar megközelítéssel szemben, egyes uniós országokban ugyanis felvetődhet annak lehetősége, hogy a két jelenség között különbség tehető.¹⁰) Mindez nem jelenti azt, hogy a vidéki gazdaságok diverzifikációját csak a tiszta agrárjogi jogszabályok szolgálnák. A diverzifikáció szempontjából más jogszabályok alkalmazása is szóba jön (pl. polgári jog, adójog, etc.).

Végezetül meg kell jegyezni azt, hogy a magyar agrár-joganyagban a gazdasági diverzifikációjának (azaz vidéki diverzifikációs szabályoknak) két szintjét érdemes elkülöníteni. A vidéki diverzifikációban ugyanis a diverzifikációnak tekintjük azt a váltást is, amely a különböző agrártermelési típusok között megy végbe (pl. növénytermesztés átszervezése a nem élelmiszer célú és a nem takarmány célú termékek bővítése irányában; vagy amikor gabonatermelésből valaki kertészetre vált). Ezen túl diverzifikáció az is, amikor az első és második szintű mezőgazdasági tevékenység kiegészül vagy felcserélődik pl. valamilyen szolgáltatással (pl. turizmussal).

2. A diverzifikáció jogforrásai

I. A vidéki diverzifikáció jogi alapját a magyar vidékfejlesztési stratégia (azaz az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program;¹¹ további-akban ÚMVP) képezi. A vidéki diverzifikáció minden fontosabb jogi

and sale of agricultural products in the primary form. The classification of the next two levels as agricultural activity is not so clear and there are some differences in the legal orders of the Member States. The third level is the secondary activities in the frame of the agricultural holding;⁶ e.g. agrotourism in the rooms of a farm building. The fourth level means the secondary activities outside of the agricultural holding. In a concrete case, this activity can also be the part of the system of agricultural supports⁷ (e.g. rural development supports of the EC).⁸

Due to the direct application of the EC law in Hungary, all the phases of the definition of agricultural activity are part of the Hungarian legal order (e.g. acts on arable lands, taxes, agricultural supports).⁹

According to the third and fourth levels of this definition of agricultural activity, I may not state that in the Hungarian agricultural law, there is no essential difference between 'rural diversification' and 'rural development'. (In spite of the lack of this relevant difference in the Hungarian law, fundamental distinction may be drawn between the two institutions in other EU countries.¹⁰) But this does not mean that only agricultural provisions provide diversification of the rural areas and holdings in Hungary. In practice, other provisions (e.g. civil law, tax law, etc.) may be applied in these relations.

As a conclusion, I need to emphasize that, according to the Hungarian legislation concerning agriculture and rural development, economic diversification (i.e. rural diversification rules) includes two distinguishing levels. First, rural diversification means the changes among the different branches of agriculture (e.g. restructuring of plant production for producing non-food and non-feed products; or changing of the structure from the production of cereals to the horticulture). Second, diversification includes the situation when the agricultural activity concerning the first and second levels of the definition of agricultural activity is completed or replaced by non-agricultural activities (e.g. tourism).

2. The legal sources of diversification

I. The Hungarian rural development strategy (i.e. New Hungary Rural Development Programme;¹¹ hereinafter referred to as NHRDP) is the base of the rural diversification rules. The NHRDP is the frame

előírás keretét és magyarázatát képezi. Mielőtt azonban az ÚMVP diverzifikációra vonatkozó legfontosabb rendelkezéseit ismertetném, fel kell hívnom a figyelmet az ÚMVP közösségi jogi előzményeire is. Az ÚMVP ugyanis az Európai Közös Agrárpolitikájának (KAP) a része. A KAP második pillérének jogi bázisát képezik különösen az 1698/2005/EK tanácsi rendelet és az 1974/2006/EK bizottsági rendelet. Az ÚMVP-ben a közösségi jog keretei között maradvá alakította meg a jogalkotó a diverzifikáció magyar vidéket érintő intézkedéseit.

II. Az ÚMVP a magyar vidék értékelése kapcsán a következő lényeges megállapításokat tette: A gazdasági szerkezet alapján elmondható a vidéki térségekről, hogy egyrészt a vidéki településeken a vállalkozási sűrűség lényegesen kisebb (55 db/1000 lakos, 2004), mint az országos átlag (86db/1000 lakos, 2004); másrészt a vidéki térségekben a mezőgazdaság sokkal meghatározóbb, mint az országos átlag, amely az ágazat alacsonyabb jövedelmezősége, csökkenő GDP részesedése és foglalkoztatása miatt jelent nehézséget. A vidéki térségek szempontjából ezért rendkívül fontos az agárgazdaság jövedelmezőségének javításán túlmenően a lakosságnak alternatív és/vagy kiegészítő jövedelmet és megélhetést nyújtó gazdasági diverzifikáció, és ahhoz kapcsolódva a vállalkozásfejlesztés.¹² A vidéki településeken jellemzően – az önfoglalkoztató kényszervállalkozások nagy számából, illetve a „kisebb piacból” adódóan – a mikro-vállalkozások vannak nagyobb arányban, melyek piaci versenyhelyzete lényegesen nehezebb, mint a nagyvállalatoké. A gazdasági diverzifikációnak és a gazdaság fejlesztésének e vállalkozói rétegre külön tekintettel kell lennie.¹³

A helyzetelemzés rámutatott arra, hogy Magyarországon a mezőgazdasági terület, különösen a szántóföld aránya rendkívül nagy. A hazai termesztési hagyományok és ökológiai körülmények miatt a szántóföldi növények termesztésén belül a gabona előállítás dominál. Magyarországon a gabonatermelés jelenlegi struktúrája mellett a gabonapiacra rövid távú feszültségek tapasztalhatók. A gabonatermelés csökkentésének egy módja a földhasználat átalakítása. A valódi célkitűzés nem a gabonatermelés határozott visszafogása, hanem inkább a piaci stabilizáció. A helyzetelemzés alapján elmondható, hogy a növénytermesztés átszervezése (a nem élelmiszer célú és a nem takarmány célú termékek bővítése irányában) és a termelés diverzifikálása (megújítható energia) megkezdődött (bár még nem látványos). A SWOT-elemzés rávilágított arra, hogy a megújuló energiaforrás iránti növekvő kereslet jó lehetőséget kínál. A mezőgazdasági

and contains the explanation of all the important rural development norms. Before the presentation of the relationship between the diversification and the NHRDP, I have to emphasize the Community antecedents of the Hungarian strategy. Namely, the NHRDP is part of the Common Agricultural Policy (hereinafter referred to as CAP). The legal bases of the second pillar (i.e. rural development) of the CAP are especially the Commission Regulation No 1974/2006 and Council Regulation No 1698/2005. The Hungarian decision-maker adopted the measures of the NHRDP for the Hungarian rural areas in accordance with EC law.

II. In the NHRDP, the decision-maker noted: Density of enterprises in rural settlements is significantly lower (55 pcs/1000 inhabitants, 2004) than the national average (86 pcs/1000 inhabitants, 2004); at the same time, agriculture is much more decisive in the rural areas than the national average, causing hardship due to the sector's lower profits, declining share in the GDP, and growing unemployment. Beyond improving the profitability of agriculture, therefore, it is critical to support economic diversification and promote new enterprises in order to provide the rural population with alternative and/or supplementary sources of income.¹² The rural settlements feature a higher proportion of micro-enterprises resulting from the great number of self-employing 'forced enterprises' and the 'smaller market', and these have a much more difficult competitive situation in the market than large enterprises. Economic diversification and economic development must pay special attention to this stratum of entrepreneurs.¹³

The situation analysis proved that in Hungary the proportion of agricultural area, and especially that of arable land, is very high. Within the arable crop production, due to domestic production traditions and ecological conditions, the production of cereals is prevalent. With the present structure of cereal production, Hungary is experiencing short-term tensions in the cereal market. One method of decreasing excess in cereals is to re-structure land use. The real objective is not the definite holding back of cereal production, but rather, market stabilisation. The situation analysis also showed that the restructuring of plant production (for producing non-food and non-feed products) and the diversification of production (renewable energy) has started (although it is not very visible). The SWOT analysis mentions the growing demand for renewable energy resources as an opportunity. The possibility of change in the utilisation of agricultural land also has to be examined

területek felhasználásának megváltoztatási lehetőségeit meg kell vizsgálni (például más növények termesztése, rekreációs tevékenység, parlagon hagyas, erdősítés).¹⁴

(different crops, recreational activity, leaving the land fallow and afforestation).¹⁴

Az ÚMVP vidéki diverzifikáció lehetőségei a következőképpen választhatók:¹⁵ A magyar mezőgazdaság strukturális problémáinak kezelése érdekében diverzifikált megközelítésre van szükség. A gabonafélék túlermelése által okozott piaci feszültségek enyhítése érdekében a szerkezet-átalakítást többféle módon lehet elősegíteni:

The NHRDP measures for rural diversification may be summarized as followed.¹⁵ In order to handle the structural problems of the Hungarian agriculture, a diversified approach is needed. To mitigate the market tensions caused by the overproduction of cereals, there can be *several ways of facilitating restructuring*:

(1) A *bioenergia előállítás*a két irányból jelenthet megoldást a túlermelésre. A termelés oldaláról a gyorsan növekvő fajták ültetése csökkenti a gabonatermeléshez használt földterületet, míg a piac oldaláról a gabonafélék bioetanol gyártására való felhasználása csökkenti a megtermelt többletet.

(1) *The production of bio-energy* could provide a solution for the overproduction on two sides. On the production side, the plantation of fast growing species decrease the land used for cereal production, while on the market side, the use of cereals for bio-ethanol production decreases the surplus that was produced.

(2) Az *állattenyésztésben* eszközölt befektetések is csökkentik a gabonák termelési többletét, mivel azokat az állatok takarmányozására használják fel. Ez számottevően növeli a hozzáadott érték megteremtését a termékláncban.

(2) Investments in *animal husbandry* also diminish the production surplus of cereals using it as input for animal breeding. This significantly increases the creation of added value along the production chain.

(3) Az *erdőgazdálkodás* – pontosabban az erdősítés – csökkenti a haszonnövény-termelésre használt területek nagyságát, ezért potenciálisan a gabonafélék összmenyiségének a mérséklődését eredményezi. Ily módon hozzájárul a termelési szerkezet megváltozásához.

(3) *Forestry* – more precisely afforestation – decreases the area used for crop production, therefore results in a potential decrease of the total amount of cereals. This way it contributes to the change of the production structure.

(4) A *kertészet* – a mezőgazdasági termelés kedvező feltételeire alapozva – alternatív megoldást jelenthet a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálására, illetve a termelők jövedelemtermelő képességének a fokozására.

(4) *Horticulture* – based on the favourable conditions for agricultural production – can be an alternative solution for the diversification of agricultural activities and for the income generating of producers.

(5) Az *infrastruktúra fejlesztése*, különösen a logisztikát érintő beruházások, nagyban előmozdíthatják a mezőgazdasági termékek és áruk piacra jutását.

(5) *Development of infrastructure*, especially investment in logistics, could largely help to improve market access of agricultural products and commodities.

(6) A *nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás*. A diverzifikáció érintett területei az ÚMVP alapján: agroturizmus; kézműves tevékenység és műszaki szolgáltatások; szociális szolgáltatások; szabadidős tevékenységek; a mellékletben nem szereplő („non-Annex”) termékek feldolgozása; erdészeti faiskola létrehozása; megújuló energiaforrások használatához kapcsolódó tevékenységek.

(6) Diversification into non-agricultural activities. According to the NHRDP, the domains of diversification covered are: agro-tourism; crafts and technical services; social services; activities linked to recreation; processing of non-Annex products; establishment of nursery garden for forestry; activities linked to the use of renewable energy.

(7) A vállalkozásfejlesztés keretei (pl. a mikro-vállalkozások és a turizmus természeti és kulturális örökségre épülő támogatása) között a *mikrovállalkozások támogatásának* kiemelt szerep jut, amely

(7) Within the frameworks of *enterprise development* (e.g. micro-businesses and tourism), the support for micro-enterprises will have a key role as the most significant tool for the diversification of rural

ezáltal a vidéki gazdaság diverzifikálásának a legjelentősebb eszközévé válik. economy.

(8) Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, valamint a természeti és kulturális örökség megőrzése, illetve a falumegújítás továbbra is számottevő hányadot (kb. 30%) kap az erőforrásokból.

(8) Improving access to basic services and preserving the natural and cultural heritage (village renewal).

Az ÚMVP konkrét intézkedései FVM rendeletben kerültek illetve kerülnek szabályozásra.¹⁶

The concrete measures of the NHRDP were adopted as decrees of the Hungarian minister of agriculture and rural development (MARD).¹⁶

Ezen túl fontos jogi relevanciával bír a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási eljárás speciális szabályait tartalmazó 2007. évi XVII. törvény, továbbá annak végrehajtási normái.¹⁷

Besides the decrees of the minister of agriculture and rural development, Act XVII of 2007 on the provisions of the legal procedure of agricultural and rural development supports and its implementing norms¹⁷ have a great importance in rural diversification.

A rendszer működtetése szempontjából természetesen nagy jelentősége van azon jogszabályoknak is, amelyekkel a jogalkotó a speciális mezőgazdasági támogatási intézményeket, a szükséges támogatási nyilvántartásokat létrehozta.

Parts of the Hungarian rural development system are also the provisions in which the lawmaker established the special supports institutions and the necessary support registers.

III. Szoros kapcsolat van az ÚMVP és a Nemzeti Diverzifikációs Program¹⁸ (NDP) között. A Nemzeti Diverzifikációs Program egy az érintett térségekre vonatkozó, a 2007-2010 közötti időszakra szóló diverzifikációs stratégia, amely megteremti a cukorgyárak megszűnését követő gazdasági szerkezetváltás alapját.

III. There is a close relationship between the NHRDP and the National Diversification Programme¹⁸ (NDP). The NDP concerns affected regions between 2007 and 2010. The NDP intends to establish the base of the economic changing in some regions of Hungary after the abolishment of the sugarworks.

A fejlesztés tárgya az érintettek által működtetett gazdasági szövet átalakulásának segítése annak érdekében, hogy a gazdasági szerkezet olyan új vagy megújított darabját állítsuk helyre, mely hosszú távon segíti a gazdaság és a társadalom fejlődését. A Közösségen belüli cukoripar strukturális problémáinak kezelését szolgáló szerkezetátalakítási folyamat elindítását a Tanács a 320/2006/EK rendeletben kezdeményezte. A rendelet rögzíti, hogy a Közösségbeli cukoripar szerkezetátalakítását szolgáló ideiglenes alapot hoznak létre, amely az EMGA részeként finanszírozza a diverzifikációs intézkedések támogatását is. A diverzifikációs támogatásra való jogosultság feltétele, hogy a diverzifikációs intézkedéseknek meg kell felelniük az 1698/2005/EK rendelet I. és III. tengelyében előírt intézkedések közül egynek vagy többnek.¹⁹

The aim of the improvement is the diversification of the economic structure for the sustainable development of the concerned regions. The legal background of the NDP is Regulation (EC) No 320/2006, where the Council promoted the diversification of the local economy because of the Community crisis of the sugar sector. This regulation disposes the establishment of a temporary fund as part of the EAGF to finance the supports of the diversification measures inside the EC. The condition of the payment entitlements is to ensure the compliance with the one or more measure(s) of the first and the third axes of Regulation No 1698/2005.¹⁹

A program keretében 2009-től meghirdetésre kerülő intézkedések nagyban megegyeznek az ÚMVP-s intézkedésekkel mind az elnevezést, mind pedig a tartalmat tekintve. A Nemzeti Diverzifikációs Program intézkedéseinek igénybevételéhez regisztrálniuk kell azoknak az intézkedések kedvezményezett

The NDP measures of the year 2009 are similar to the NHRDP in name and conditions. In order to gain the NDP measure, beneficiaries from the concerned regions have to be registered in a special NDP register. The registered NDP beneficiaries are excluded from the NHRDP supports having the same

körébe tartozóknak, akik a jogosult településeken élnek, illetve működtetik szervezeteiket. Akik regisztrálnak Nemzeti Diverzifikációs Programba, azok a regisztráció időtartamára kizárják magukat azokból az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében induló intézkedésekből, melyek tartalmukat tekintve azonosak a Nemzeti Diverzifikációs Programban szereplő diverzifikációs intézkedésekkel.

3. A diverzifikáció engedélyezése és a magánjog érintett szabályai

I. A diverzifikációs támogatásokkal kapcsolatos támogatási döntéseket tipikusan a MVH hozza.²⁰

II. Amennyiben a diverzifikáció a termőföld művelési ágának megváltoztatásával vagy a termőföld más célú hasznosításával jár a 2007. évi CXXIX. törvény vonatkozó előírásait kell alkalmazni.²¹

A földhasználó – ha a törvény másként nem rendelkezik, választása szerint – köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírásokat betartani (hasznosítási kötelezettség). Szőlőt és gyümölcsöst a művelési ágának megfelelő termeléssel kell hasznosítani.²²

A termőföld művelési ágának megváltoztatását – az erre vonatkozó külön jogszabály rendelkezéseinek megfelelően – be kell jelenteni az ingatlanügyi hatóságnak (azaz a földhivatalnak).²³

Ha a termőföld más célú hasznosítását engedélyezték, a földhasználó köteles a termőföld engedélyezett célú felhasználásáig a hasznosítási kötelezettségét teljesíteni (ideiglenes hasznosítás). A földhasználó köteles a termőföldnek nem minősülő ingatlanon a növényzet gondozását rendszeresen elvégezni, ha ez az ingatlan más célú hasznosításának megfelelő területfelhasználást nem akadályozza, illetőleg nem korlátozza (mellékhasznosítás).²⁴

Csak az illetékes földhivatal engedélyével lehet termőföldet más célra hasznosítani.²⁵ A termőföld más célú hasznosítása időleges vagy végleges lehet.²⁶

Termőföldet más célra csak kivételesen – elsősorban a gyengébb minőségű termőföld igénybevételével – lehet felhasználni. Az átlagosnál

conditions during the time of the NDP registration.

3. The allowance to diversification and the concerned rules of the private law

I. The decisions on rural diversification supports are typically made by the Agricultural and Rural Development Agency.²⁰

II. If the diversification is connected with the alteration of the cultivation profile of arable land or the alternate utilization of arable land, the concerning provisions of Act CXXIX of 2007 on the protection of arable lands shall be applicable.²¹

Unless otherwise prescribed in the Act, users of arable land are required to produce a selected crop included in the agricultural profile in which that land is classified, or to execute the statutory soil conservation measures without production of crop (obligation of utilization). Vineyards and orchards shall only be utilized in accordance with their respective cultivation profile.²²

Any alteration of the cultivation profile shall be reported to the land title office in accordance with the provisions of the specific other legislation.²³

If the alternate utilization of the arable land has been authorized, the land user shall perform his obligation of utilization during the period of using such as authorized (temporary utilization). Users shall provide regular care for the vegetation of land which is not classified as arable land, if it does not prevent or restrict the use of such a land for other purposes (secondary utilization).²⁴

The alternate utilization of the arable land shall be authorized by the land title office responsible for the area where the land is located.²⁵ The alternate utilization of the arable land may be temporary or permanent.²⁶

Arable land may be used for purposes other than agricultural only under special circumstances, preferably using arable land of lesser quality when

jobb minőségű termőföldet más célra hasznosítani csak időlegesen, illetőleg helyhez kötött igénybevétel céljából lehet. A termőföldnek hulladéklerakó céljára történő igénybevétele esetén a környezetvédelmi és természetvédelmi követelmények betartása mellett, mezőgazdasági művelésre alkalmatlan vagy átlagosnál gyengébb minőségű termőföld más célú hasznosítása engedélyezhető. Az igénybevételt az indokolt szükségletnek megfelelő legkisebb területre kell korlátozni.²⁷

A más célú hasznosítás megszüntetése után az igénybevevő köteles a területet mező- vagy erdőgazdasági művelésre alkalmassá tenni, és annak hasznosításáról gondoskodni (újrahasznosítás).²⁸

A más célra engedély nélkül hasznosított termőföldet eredeti állapotába helyre kell állítani.²⁹

III. A gazdálkodó és földtulajdonos viszonyának kereteit a magyar Polgári Törvénykönyv (továbbiakban Ptk.) és a termőföldtörvény (továbbiakban Tft.) szabályozza. A diverzifikációra tekintettel e törvények haszonbérletre vonatkozó szabályai érdemelnék kiemelés.³⁰ A termőföld haszonbérletére a Tft. eltérő rendelkezése hiányában a Ptk.-nak a haszonbérletre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.³¹

Haszonbérleti szerződés alapján a haszonbérlo meghatározott mezőgazdasági földterület vagy más hasznót hajtó dolog időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, és köteles ennek fejében haszonbért fizetni.³²

A Ptk. alapján mezőgazdasági földterület haszonbérbe adásához írásbeli szerződés szükséges; jogszabály a szerződés érvényességét hatósági jóváhagyáshoz kötheti.³³ A termőföldtörvény alapján a föld használatával összefüggésben nyújtott költségvetési támogatást – az Európai Unió által finanszírozott közvetlen termelői támogatást és annak nemzeti kiegészítését kivéve – igénybe venni csak az ingatlanügyi hatóság (azaz földhivatal) által nyilvántartott földhasználatra lehet.³⁴

Mezőgazdasági földterület alhaszonbérbe adása – ha törvény másként nem rendelkezik – semmis.³⁵ A haszonbérlo – termelési integráció megvalósítása érdekében – a haszonbérbe adó hozzájárulásával megállapodhat más termőföldet használó személlyel, hogy a termőföld használatát határozott időre átengedi. A megállapodást és a haszonbérbe adó hozzájárulását írásba kell foglalni. A földhasználat

and where possible. Arable lands of better than average quality may only be used temporarily for the purposes of development projects confined to a particular area. Only areas unsuitable for agricultural purposes or those of poor quality shall be used for waste disposal sites, in due observation of environmental protection and nature conservation requirements. The use of arable land as defined above shall be limited to occupy the least amount of land possible.²⁷

Upon termination of alternate utilization, users shall restore the condition of the land for agricultural production or for forestation and provide for its utilization (re-utilization).²⁸

Arable land used for alternate purposes without authorization shall be restored to its original state.²⁹

III. The frame of the legal relationship between landowners and farmers are typically disposed by Act IV of 1959 on the Civil Code of the Republic of Hungary (hereinafter referred to as Civil Code) and Act LV of 1994 on Arable Land (hereinafter referred to as Act AL).³⁰ In regard to the diversification, the dispositions concerning leasehold of these acts may be emphasized. Unless Act AL provides otherwise, the provisions of the Civil Code on leasehold contracts shall apply to the leasing of arable land.³¹

Under a leasehold contract the lessee shall be entitled to use and collect the proceeds of a designated parcel of agricultural land or some other profitable thing for a specific time, and he shall be obliged to pay appropriate rent therefor.³²

According to the Civil Code, a written contract is required to lease agricultural land; administrative approval may be prescribed by statutory provision for the validity of such contracts.³³ According to Act AL, budgetary subsidies provided in connection with the use of land - with the exception of the support provided directly to producers and financed by the European Union plus the national contribution - shall be granted only if such use is registered by the real estate supervisory authority (i.e. the land title office).³⁴

According to the Civil Code, unless otherwise prescribed by law, any sublease of agricultural land shall be null and void.³⁵ According to Act AL, in order to integrate the production, a lessee may agree with another user of arable land upon the consent of the lessor to convey the use of his leased land for a specific period. The agreement and the consent of the lessor must be made in writing. Conveyance of land

átengedése – ha a felek másképpen nem rendelkeznek – nem érinti a haszonbérlőnek a haszonbérbe adóval szemben fennálló kötelezettségeit.³⁶

Belföldi magán- és jogi személy, illetőleg jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet a termőföldre vonatkozó haszonbérleti szerződést határozott időre kötheti meg. A haszonbérleti szerződés leghosszabb időtartama a főszabály szerint legfeljebb húsz év lehet. Erdő művelési ágú termőföldre, illetőleg erdő telepítésére vonatkozó haszonbérleti szerződést legfeljebb a termelési időszak (vágásérettségi kor) lejártát követő ötödik év végéig lehet megkötöni. Szőlő és gyümölcsös művelési ágú és más ültetvénytel telepített termőföldre, illetőleg szőlő, gyümölcsös vagy más ültetvény telepítése céljából a haszonbérleti szerződést legfeljebb annak az évnek a végéig lehet megkötöni, amíg a szőlő, gyümölcsös, illetőleg ültetvény értékkel bír (értékcsökkenési leírási időszak).³⁷

A haszonbérlő a dolog használatára és hasznainak szedésére csak a rendes gazdálkodás szabályainak megfelelően jogosult. Mezőgazdasági földterület haszonbérelője köteles a földet rendeltetésének megfelelően megművelni és ennek során gondoskodni arról, hogy a föld termőképessége fennmaradjon.³⁸

A haszonbérbe adó azonnali hatállyal felmondhatja a haszonbérletet, ha a haszonbérlő (a) figyelmeztetés ellenére is rongálja a dolgot, vagy súlyosan veszélyezteti épségét; vagy (b) figyelmeztetés ellenére sem műveli meg a haszonbérlet földet, vagy általában olyan gazdálkodást folytat, amely súlyosan veszélyezteti a termelés eredményességét, a föld termőképességét, az állatállományt vagy a felszerelést.³⁹ Továbbá a Tft. szerint, a haszonbérbe adó a haszonbérletet azonnali hatállyal akkor is felmondhatja, ha a haszonbérlő (a) a haszonbérbe adó hozzájárulása nélkül, vagy attól eltérően a termőföld használatát másnak átengedte, a termőföldön a rendes gazdálkodás körét meghaladóan végzett beruházást vagy a termőföld művelési ágát megváltoztatta; vagy (b) a természetvédelmi jogszabályok vagy a természetvédelmi hatóság előírásaitól eltérő, illetőleg a természeti terület állapotát kedvezőtlenül befolyásoló tevékenységet folytat, továbbá, ha a természeti értékek fennmaradását bármely módon veszélyezteti.⁴⁰

A mezőgazdasági haszonbérlet megszűntével a földet és a többi haszonbérlet dologot olyan állapotban kell visszaadni, hogy a termelést megfelelő módon azonnal folytatni lehessen.⁴¹ A haszonbérleti szerződés megszűnésekor a haszonbérlő (a) elviheti az általa létesített berendezési és felszerelési tárgyakat;

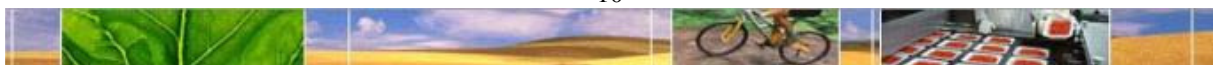
use shall have no effect regarding the lessee's obligations existing toward the lessor, unless otherwise stipulated by the parties concerned.³⁶

The term of leasehold contracts concluded by domestic private persons and legal entities or unincorporated organizations shall be for fixed periods. According to the main rule, the term of a leasehold contract shall not exceed twenty years. Leasehold contracts for forest lands or for forestation shall terminate at the end of the fifth year following the end of the growing period (maturity for felling). Leasehold contracts for vineyards and orchards, and arable land for other types of plantations or for the plantation of vineyard, fruit trees or other types of plants shall terminate at the end of the last year in which the vineyard, orchard and other plant has any value (period of depreciation write-off).³⁷

The lessee shall be entitled to use and collect the proceeds of a thing only in accordance with the rules of proper management. The lessee of agricultural land shall cultivate the land according to its designated purpose and shall preserve the fertility of the land in the course of doing so.³⁸

The lessor shall be entitled to cancel a leasehold contract with immediate effect if the lessee (a) despite a warning, willfully damages or seriously endangers the condition of the thing; or (b) despite a warning, fails to cultivate the leased land or is generally engaged in a conduct that seriously jeopardizes the overall success of production, the fertility of the land, the livestock, or equipment.³⁹ Additionally, according to Act AL, a lessor may terminate the leasehold contract by notice with immediate effect if the lessee (a) has relinquished use of the arable land to another party without or in deviation of the lessor's approval, has changed the properties of the arable land excessively and unreasonably, or has changed the designated cultivation profile of the arable land; or (b) is engaged in activities in contravention of the provisions of legal regulations on nature preservation or of the nature preservation authorities, or is engaged in activities inflicting damage to the substance or condition of the nature preservation area, furthermore, if the lessee endangers in any way the continued existence of natural resources.⁴⁰

Upon the expiration of an agricultural leasehold, the land and other leased things shall be returned in a condition that allows immediate and proper continuance of production.⁴¹ Upon termination of the leasehold contract, the lessee (a) may remove the equipment and accessories he has installed or built;

(b) követelheti az el nem vihető berendezéseknek, az általa telepített növényzetnek, valamint a talaj minőségének javítását eredményező talajvédelmi beavatkozásoknak és létesítményeknek a szerződés megszűnésekor megállapítható tényleges értékét; (c) köteles a haszonbérbe adóval kötött eltérő megállapodás hiányában az általa létesített ideiglenes jellegű építményt a saját költségén kártalanítási igény nélkül lebontani, illetőleg eltávolítani. E kötelezettség nem teljesítése esetén a bontást, illetőleg az eltávolítást a haszonbérbe adó a kötelezett költségére elvégeztetheti.⁴²

A termőföldre előhaszonbérleti jog illeti meg a volt haszonbérletet, illetve ha a volt haszonbérlet a tulajdonos hozzájárulásával ültetvényt telepített vagy halastavat létesített, az általa kijelölt személyt feltéve, hogy a haszonbérlet nem a tulajdonos azonnali hatályú felmondása következtében szűnt meg.⁴³

4. Egy farmer tevékenységének diverzifikálását ösztönző és akadályozó jogi tényezők

A magyar agrár-szabályozásban a gazdálkodás diverzifikációjának tipikus ösztönző eszközei egyrészt az adózási kedvezmények, másrészt az agrárfinanszírozás. Az agrárfinanszírozás magába foglalja az agrárhitelezést⁴⁴ és az agrártámogatások rendszerét is. Az agrárfinanszírozás hangsúlyos támogatási rendszeréről (ÚMVP) már korábban írtam, ezért most néhány szóval az adózási rendszer agráriumot érintő jellemzőit emelném ki.⁴⁵

Az adó jogszabályok közül kiemelkedik az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (ÁFA tv.), a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (SZJA tv.) és társasági adóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény tv (TAO tv.).

Az ÁFA tv. alapvetően szektorsemleges szabályozást tartalmaz, azaz alapvetően az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak és csak néhány speciális eltérést enged a törvény.

A diverzifikációra tekintettel a következők emelendők ki az ÁFA kapcsán: Ad1 Bizonyos diverzifikációs szempontból érintett termékkör kedvezményes, 5%-os adókulccsal terhelt (szemben a 2009. július 1-jétől érvényes általános 25%-os kulcstól).⁴⁶ Ad2 A mg-i tevékenységet folytató adóalanyra vonatkozó speciális szabályokon keresztül.⁴⁷ A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége tekintetében adó fizetésére nem kötelezett, de adólevonási jogát sem gyakorolhatja. A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany által e tevékenysége körében teljesített termékértékesítése után az átvevő adóalany köteles részére a felvásárlási

and (b) may demand the actual value, as established at the time of termination, of the equipment that cannot be removed, of the vegetation he has planted and of the measures and installations he has implemented for the conservation of the soil resulting in the improvement of soil quality; as well as (c) shall, unless agreed with the lessor to the contrary, demolish and remove at his own expense and without any claim for compensation, any temporary building structure he has erected. In the event of failure to comply with this obligation, the lessor may effect demolition or removal at the expense of the obligor.⁴²

In respect of the leasehold of arable land, right of first refusal shall be granted to the former lessee or – if the former lessee has installed a plantation or a fish pond with the owner's consent – a person the lessee has designated, unless the lessor has terminated the leasehold contract by notice with immediate effect.⁴³

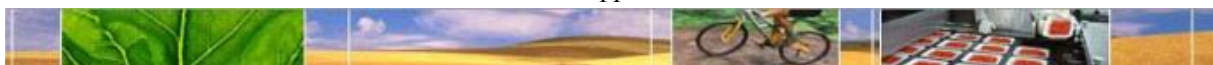
4. The incentives and the disincentives for a farmer diversifying

According to the Hungarian agricultural legislation, the typical incentives for a farmer diversifying are on the one hand tax subsidies, on the other hand agricultural financing. The agricultural financing consists of agricultural credits⁴⁴ and agricultural supports. I have written on the emphasizing support system of the agricultural financing hereinbefore (i.e. on the NHRDP), therefore now I focus on the features of the tax system concerning agriculture.⁴⁵

In actual practice, Act CXXVII of 2007 on Value Added Tax (hereinafter Act VAT), Act CXVII of 1995 on Personal Income Tax (Act PIT) and Act LXXXI of 1996 on Corporate Tax (Act CT) have to be emphasized.

The Act VAT provides a sector-neutral legislation, which means that the general rules basically concern the agricultural sector as well and Act VAT provides only some exceptions for the agriculture.

In regard to the diversification, three features of the VAT need to be emphasized. Ad1 The amount of tax of certain products concerning diversification (e.g. medicinal herbs) is only 5 percent of the tax base (the average of the amount of VAT is 25 percent since 1st July 2009).⁴⁶ Ad2 Certain rules also provide special facilities for the 'taxable person who is engaged in agricultural activities'.⁴⁷ Taxable persons engaged in agricultural activities shall not be subject to tax payment, nor shall they be entitled to deducting tax. Receiving taxable persons shall pay a 'compensation premium', in addition to the purchase price but as part of the consideration, to the taxable person engaged in

áron felül, de az ellenérték részeként kompenzációs felárat is fizetni. A kompenzációs felár százalékos mértéke 7% illetve 12%). Ad3 A törvényben jogalkotó olyan széles körben határozta meg a mezőgazdasági tevékenység fogalmát, hogy lényegében számos diverzifikációnak minősíthető termék, szolgáltatás beleeshet e körbe.

A társasági adó tv. alapvetően szintén szektorsemleges szabályozást tartalmaz, azaz alapvetően az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak.

A diverzifikációra tekintettel a következők emelendők ki a társasági adó kapcsán: Ad1 Az adózás előtti eredményt csökkentő tételeknél az értékcsökkenési leírást érdemes hangsúlyozni a diverzifikációval összefüggésben. Az értékcsökkenési leírás a beruházás révén vásárolt tárgyi eszközök és immateriális javak beszerzési értékének költségeként való elszámolását teszi lehetővé.⁴⁸ Immateriális dolog pl. egy szellemi termék. Tárgyi eszköz pl. erdő, ültetvény, épület, műszaki berendezés.⁴⁹ Ad2 Adókedvezmények találhatók bizonyos beruházások esetén. (pl. mezőgazdasági termékek feldolgozását és forgalmazását szolgáló beruházások).

Az SZJA esetén a diverzifikációval kapcsolatban hangsúlyozandó: Ad1 A 'falusi vendégfogadás'⁵⁰ adómentes bevételnek számít.⁵¹ Ad2 Kedvező adózási feltételeket biztosít a törvény a mezőgazdasági tevékenységet végző adóalanyoknak (pl. mezőgazdasági őstermelő⁵²). A törvényben jogalkotó olyan széles körben határozta meg a mezőgazdasági tevékenység fogalmát, hogy lényegében számos, az ÚMVP alapján diverzifikációnak minősíthető termék, szolgáltatás beleeshet e körbe.

5. A diverzifikáció szerepe Magyarországon az új kihívások tükrében

A magyar agrárium adottságai alapján képes több élelmiszert előállítani, mint arra az ország népességének szüksége van. Ezzel szemben az ország a jelenlegi energia-struktúrát figyelembe véve, energia függő más országoktól (különösen Oroszországtól). A legutóbbi élelmiszerár-robbanás arra hívja fel a figyelmet, hogy nem szerencsés az, ha az élelmiszer-vagy takarmány-előállításra használt területeket átalakítjuk energianövény termelő területekre. A jövőt sokkal inkább abban látom, hogy mezőgazdasági hulladékokat alakítsanak át energiaforrásokká. Ilyen technológiák kidolgozása már megtörtént a Miskolci Egyetem oktatója, *Dr. Raisz Iván* által.⁵³ A technológia lényege, hogy kommunális hulladékból állítanak elő metilalkoholt.

agricultural activities for the goods supplied within the scope of such activities (the percentage rate of the compensation premium is 7% or 12%). Ad3 According to Act VAT, the definition of 'agricultural activity' includes numerous types of activities, therefore these rules can also support the rural diversification.

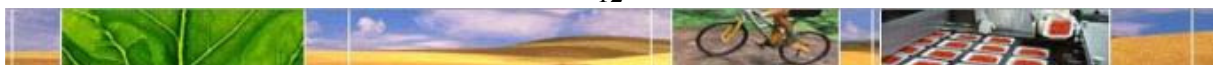
Act CT also provides a sector-neutral legislation, i.e. the general rules concern the agricultural sector.

In regard to the diversification, two features of the CT need to be emphasized. Ad1 At the 'tax base decrement factors', the rules of 'depreciation' may be emphasized, according to the diversification. The depreciation may be deducted from the prime cost of 'tangible assets' and 'intangible assets' of an investment project.⁴⁸ The category of intangible assets may include e.g. the intellectual products. Forests, plantations, buildings and technical equipments may comprise the class of tangible assets.⁴⁹ Ad2 According to Act CT, there are some 'tax incentives' granted for investment projects (e.g. projects for the processing and marketing of agricultural products).

Two main features of the PIT may be emphasized. Ad1 Income from the 'rural tourism services'⁵⁰ shall be exempt from the tax.⁵¹ Ad2 Act PIT provides favourable tax conditions for the taxable person who is engaged in agricultural activities (e.g. 'small-scale agricultural producer'⁵²). According to Act PIT, the definition of 'agricultural activity' includes numerous types of activities, therefore these rules can also support the rural diversification according to the NHRDP.

5. The role of diversification perceived in Hungary in the light of new challenges

The potential of the Hungarian agriculture is able to produce more food than the population of the country may consume. Despite the relatively good opportunities of the food-production, the Hungarian Republic is energy-addict to other countries (e.g. Russia). The latest food-price-boom has called attention to the fact that the change of utilization of our agricultural lands from the production of food or feed to the production of energy may be problematic. In spite of this change, I support the conversion of agricultural wastes into energy sources. This procedure was developed by the professor of University of Miskolc, i.e. *Dr. Iván Raisz*.⁵³ The basis of the technology is the conversion from municipal wastes into methyl alcohol.

Az EU-nak mindezen problémák kezelése során elsősorban létre kellene hoznia egy valóban egységes és közös energiapolitikát. E politikával lehetne csak reálisan felszámolni az energiafüggőséget. Másrészt a Közös Agrárpolitikában a minőségi és luxus élelmiszerek előállítása mellett nem szabadna feladni az alapélelmiszerek előállítását sem (azaz ezekből nem szabadna exportra hagyatkozni). A 2008-as gazdasági válság utáni európai gazdaságnak új alapként egy komolyabb környezetvédelmi szektort kellene létrehoznia, amelyben növekvő foglalkoztatás mellett lehetne megoldani a klímaváltozás, az energiahíány, az élelmiszerhiány problémáit.

6. Összegzés

A magyar agrárjogban tipikusan két értelemben találkozhatunk a diverzifikációval. Az első eset a természetvédelemhez kapcsolódik és a biodiverzitást jelöli. A második – tipikusan közgazdasági – megközelítés alapján a diverzifikáció egy termelő vállalat gyártási profiljának tudatos bővítését jelenti a várható piaci lehetőségek jobb kihasználása érdekében. Ez utóbbi értelmezés kapott helyett a közösségi vidékfejlesztési támogatásokban is, amely köszönhetően a vonatkozó közösségi jog kötelező jellegének átkerült a magyar jogba is. Meg kell jegyezni ugyanakkor azt is, hogy a vidékfejlesztési joganyagban helyet kap a biodiverzitás is.

A magyar nemzeti jogban a vidékfejlesztési tevékenység mára számos (agrárjogi és más) jogszabályban az agrártevékenységek részévé vált. Jól szemléltetik mindezt a mezőgazdasági tevékenység fogalmának különböző jelentései.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmának számos gyakorlati szituációban lehet jelentősége, példának okáért az adózási kedvezmények megítélésénél, környezetvédelmi előírások érvényesítésénél, etc. A nyugat-európai tendenciákat figyelembe véve egy többretegű definícióval állunk szemben. A meghatározás négy szintből áll. A definíció (a) elsődlegesen magába foglalja a mezőgazdasági tevékenység *őstermelői fázisát* (azaz a javak elsődleges előállítását, pl. a növénytermesztést). Tipikusan e fogalomhoz tartozik (b) a mezőgazdasági termékek *elsődleges feldolgozási és értékesítési* fázisa is. A következő kategóriák mezőgazdasági tevékenység körébe történő besorolása azonban már nem egyértelmű, és az egyes tagállami jogokban esetenként eltérő. Így mezőgazdasági tevékenységnek minősíthető (c) a mezőgazdasági üzem keretei között folytatott ún. *kiegészítő tevékenység* (pl. ha a termelő

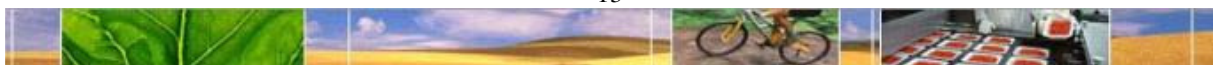
On the one hand, the EU ought to establish a real single and common energy policy for the solution of the energy crisis (i.e. in Central Europe). Only with this policy would it be able to solve the energy dependence. On the other hand, the CAP should produce the adequate measure of the base agricultural products instead of relying on the export thereof, besides the production of luxuries. After the economical crisis in 2008, the European economy shall establish a more emphatic environmental protection sector as a new basis which could be able to solve the problems of climate changing, food and energy shortages with increasing employment.

6. Summary

According to the Hungarian agricultural law, there are two typical approaches of the 'diversification'. The first approach is connected to the legislation of nature conservation as biodiversity (i.e. the number and variety of organisms found within a specified geographic region). According to the second, representatively economic approach, diversification means the expansion of the profile of a holding in order to achieve a better market position. This latter approach may be found in the Community system of rural development and, because of the compulsory feature of the concerned Community law, this also appeared in the Hungarian national law. I have to note that the requirements of the biodiversity are also important objectives and parts of the rural development norms.

According to the Hungarian national law, the activity of the rural development has become part of the agricultural activity. In regard to this, the different connotations of the agricultural activity have to be emphasized.

Agricultural activity. This definition can be of importance in numerous practical situations, e.g. as to the preference in tax law or environmental protection law. With regard to the tendencies of Western Europe, this definition can be described as a multilayer idea. The definition consists of four levels. The first level as the core of the concept includes the growing of crops and the keeping of animals. The second level is really close to the first level and means the processing and sale of agricultural products in the primary form. The classification of the next two levels as agricultural activity is not so clear and there are some differences in the legal orders of the Member States. The third level is the secondary activities in the frame of the agricultural holding; e.g. agrotourism in the rooms of a farm building. The fourth level means the secondary activities outside of the agricultural holding. In a concrete case, this activity can also be

mezőgazdasági üzemében vendégszobát üzemeltet falusi turizmusként). Abban az esetben (d) viszont, ha mindezt a tevékenységet *mezőgazdasági üzemén kívül végzi*, akkor az már pusztán vendéglátóipari tevékenységnek minősül. Azonban adott esetben az ilyen jellegű tevékenység is része lehet a mezőgazdasági támogatási rendszernek (pl. vidékfejlesztési támogatások).

Az európai uniós szabályok Magyarországon való közvetlen alkalmazása következtében ma már a magyar jogrendszer (Termőföldtörvény, adózási jogszabályok, támogatási normák, etc.) részének tekinthetjük a fogalom minden fázisát.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmának c)-d) szintjére tekintettel megállapítható az, hogy a magyar agrárjogban nem létezik lényeges megkülönböztetés a vidéki diverzifikáció és a vidékfejlesztés között. (A magyar megközelítéssel szemben, egyes uniós országokban ugyanis felvetődhet annak lehetősége, hogy a két jelenség között különbség tehető.) Mindez nem jelenti azt, hogy a vidéki gazdaságok diverzifikációját csak a tiszta agrárjogi jogszabályok szolgálnák. A diverzifikáció szempontjából más jogszabályok alkalmazása is szóba jön (pl. polgári jog, adójog, etc.).

Végezetül meg kell jegyezni azt, hogy a magyar agrár-joganyagban a gazdasági diverzifikációjának (azaz vidéki diverzifikációs szabályoknak) két szintjét érdemes elkülöníteni. A vidéki diverzifikációban ugyanis a diverzifikációnak tekintjük azt a váltást is, amely a különböző agrártermelési típusok között megy végbe (pl. növénytermesztés átszervezése a nem élelmiszer célú és a nem takarmány célú termékek bővítése irányában; vagy amikor gabonatermelésből valaki kertészetre vált). Ezen túl diverzifikáció az is, amikor az első és második szintű mezőgazdasági tevékenység kiegészül vagy felcserélődik pl. valamilyen szolgáltatással (pl. turizmussal).

the part of the system of agricultural supports (e.g. rural development supports of the EC).

Due to the direct application of the EC law in Hungary, all the phases of the definition of agricultural activity are part of the Hungarian legal order (e.g. acts on arable lands, taxes, agricultural supports).

According to the third and fourth levels of this definition of agricultural activity, I may not state that in the Hungarian agricultural law, there is no essential difference between 'rural diversification' and 'rural development'. (In spite of the lack of this relevant difference in the Hungarian law, fundamental distinction may be drawn between the two institutions in other EU countries.) But this does not mean that only agricultural provisions provide diversification of the rural areas and holdings in Hungary. In practice, other provisions (e.g. civil law, tax law, etc.) may be applied in these relations.

According to the Hungarian legislation concerning agriculture and rural development, economic diversification (i.e. rural diversification rules) includes two distinguishing levels. First, rural diversification means the changes among the different branches of agriculture (e.g. restructuring of plant production for producing non-food and non-feed products; or changing of the structure from the production of cereals to the horticulture). Second, diversification includes the situation when the agricultural activity concerning the first and second levels of the definition of agricultural activity is completed or replaced by non-agricultural activities (e.g. tourism).

Lábjegyzet

¹ Lásd BAKOS Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, 1997, Akadémiai Kiadó, 189. p.

² A folyamatról lásd még OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog. Kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 93-156. pp.

³ Lásd OLAJOS: A fenntartható fejlődés. In: OLAJOS (ed.): *Videkfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 24-30. pp.

⁴ Lásd *Questionnaire* [on] *Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. Final version 2. For: XXV European Congress and Colloquium of Agricultural Law Cambridge

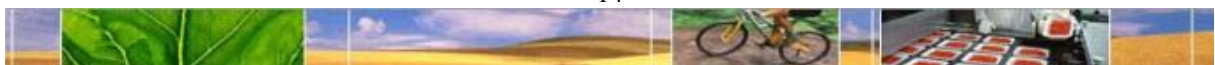
Footnotes

¹ See BAKOS Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, 1997, Akadémiai Publisher, p. 189.

² See furthermore OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog. Kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 93-156.

³ See furthermore OLAJOS: A fenntartható fejlődés. In: OLAJOS (ed.): *Videkfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 24-30.

⁴ On the determination of the subject see *Questionnaire* [on] *Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. Final

(Commission I) – 23 to 26 of September 2009. Organized by the European Council for Agricultural Law (CEDR) in collaboration with the Agricultural Law Association, London (ALA). A diverzifikáció fogalmának vidékfejlesztésre történő közgazdasági megközelítését ajánlotta: *Frequently Asked Questions (FAQs) [on] Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. For: XXV European Congress and Colloquium of Agricultural Law Cambridge (Commission I) – 23 to 26 of September 2009. Organized by the CEDR in collaboration with the ALA. A FAQs a diverzifikáció értelmezésénél hivatkozik az 1974/2006/EK bizottsági rendeletre (2006. december 15.) az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról.

⁵ A mezőgazdasági tevékenység fogalmának meghatározása más tagállamok esetén sem egységes. A német Agrárjogi Kézisótár a mezőgazdaság fogalmára 40 különböző meghatározást hoz. Lásd KÄB, Peter: Multifunktionale Landwirtschaft als agrarrechtliches Problem? *Agrar- und Umweltrecht*, 2003, 3. szám (2003. I. melléklet), 3. p., és GRIMM, Christian: Von der Landwirtschaft zur Wirtschaft auf dem Lande? Gedanken zum Begriff der Landwirtschaft (1). *Agrarrecht*, 2001, 1. szám, 1-3. pp.

⁶ Tárgyi oldalát tekintve a 'mezőgazdasági üzem' magában foglalja a termőföldet, a gazdasági és lakóépületeket, a gépeket, felszereléseket, az állatállományt, és újabban bizonyos vagyoni értékű jogokat (pl. kvótákat, közvetlen kifizetéseket) is.

⁷ Lásd FODOR László: *Agrárjog. Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó, 23-30. pp.; KURUCZ Mihály: Az agrárjog tárgya, fogalma, alapelvei és rendszere. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 2. szám, 41-84. pp.

⁸ A mezőgazdasági fogalom bővülését szemléletesen példázza a CEDR német és osztrák tagszervezetei által kidolgozott ún. „Zwiebeltheorie”; lásd GRIMM: *Agrarrecht*. München, 2004, Verlag C.H. Beck, 10. p.

⁹ Lásd a fogalom magyar jogszabályi meghatározása kapcsán: 1994: LV. tv. (Tft.) 3. § k), l), u) pontok; 1999: XLVI. tv. 2. § d); 1999: CXXI. tv. 2. § d); 1992: LXXIV. tv. 13. § (1) bek. 19. pont; 1995: CXVII. tv. 6. melléklet I. rész.

¹⁰ A megkülönböztetés kapcsán a FAQs-ban kiemelik: „Diversification is aimed more at the formation of alternative rural businesses as opposed to alternative production methods.” *Frequently Asked Questions (FAQs) [on] Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. Op. cit.

¹¹ Lásd (2009.06.27.):

version 2. For: XXV European Congress and Colloquium of Agricultural Law Cambridge (Commission I) – 23 to 26 of September 2009. Organized by the European Council for Agricultural Law (CEDR) in collaboration with the Agricultural Law Association, London (ALA). The economic approach of the rural diversification rules is offered by *Frequently Asked Questions (FAQs) [on] Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. For: XXV European Congress and Colloquium of Agricultural Law Cambridge (Commission I) – 23 to 26 of September 2009. Organized by the CEDR in collaboration with the ALA. The FAQs refers to the Commission Regulation (EC) No 1974/2006 of 15 December 2006 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1698/2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD).

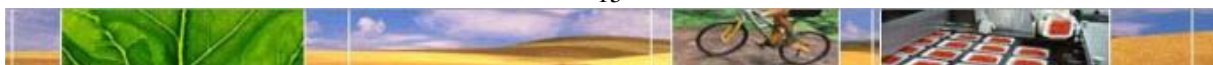
⁵ The determination of agricultural activity is also difficult in other Member States. The German Handbook includes 40 different definitions of agriculture; see KÄB, Peter: Multifunktionale Landwirtschaft als agrarrechtliches Problem? *Agrar- und Umweltrecht*, 2003/3 (2003/annex I) p. 3, and GRIMM, Christian: Von der Landwirtschaft zur Wirtschaft auf dem Lande? Gedanken zum Begriff der Landwirtschaft (1). *Agrarrecht*, 2001/1, pp. 1-3.

⁶ In accordance with the subject of agricultural holdings, the definition includes arable lands, buildings and edifices for residential and farming purposes, machines, equipments, livestock and property rights (e.g. quotas, direct payments) with regard to jurisprudence.

⁷ See FODOR László: *Agrárjog. Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005, Kossuth Academic Publisher of the University of Debrecen, pp. 23-30; See furthermore KURUCZ Mihály: Agricultural law's subject, concept, axioms and system. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, pp. 41-84.

⁸ The expansion of the definition of agricultural activity is well modelled in the 'Zwiebeltheorie' (onion theory) adopted by the German and Austrian member associations of the CEDR (*Comité Européen de Droit Rural*); see GRIMM: *Agrarrecht*. München, 2004, C.H. Beck Publisher, p. 10.

⁹ According to Article 3 of Act LV of 1994 on arable land (hereinafter referred to as 'AL'), 'agricultural activity' means growing of crops, market gardening, animal husbandry, fishing, operation of fish hatcheries and fish farms, production of seeds and propagation materials, hunting, trapping and game propagation, forestry and mixed farming; the 'secondary activity' means rural and agrotourism, handicrafts, timber production, food processing in the primary form,

http://www.fvm.hu/doc/upload/200804/umvp_20080402.pdf

¹² ÚMVP 56. p.

¹³ ÚMVP 65. p.

¹⁴ ÚMVP 74. p.

¹⁵ Lásd még az ÚMVP korábbi verzió (2007. február 19.) 61. p.

¹⁶ A vidéki diverzifikáció alapján a legfontosabb intézkedések: 52/2009. (IV.16.) FVM rendelet energetikai célú növénytermesztéshez nyújtható kiegészítő támogatásokról a 2009. évben, 46/2009. (IV.16.) FVM rendelet az EMVA-ból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatásról, 138/2008. (X.18.) FVM rendelet az EMVA-ból a vidéki örökség megőrzéséhez igénybe vehető támogatásokról, 137/2008. (X.18.) FVM rendelet az EMVA-ból turisztikai tevékenységek ösztönzéséhez nyújtandó támogatásokról, 136/2008. (X.18.) FVM rendelet az EMVA-ból a mikrovállalkozások létrehozására és fejlesztésére nyújtandó támogatásokról, 25/2008. (III.7.) FVM rendelet az EMVA-ból a kertészet korszerűsítéséhez nyújtandó támogatásokról, 9/2008. (I.24.) FVM rendelet az EMVA-ból, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztésére nyújtott támogatásokról, 88/2007. (VIII.17.) FVM rendelet az EMVA-ból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatásokról, 71/2007. (VII.27.) FVM rendelet az EMVA-ból az élő lágyszárú energiailletvények telepítéséhez nyújtandó támogatásokról, 27/2007. (IV.17.) az EMVA-ból az állattartó telepek korszerűsítéséhez nyújtandó támogatásokról, etc.

¹⁷ Lásd 36/2009. (IV.3.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (EMGA), valamint az EMVA-ból finanszírozott egyes támogatások igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról, 23/2007. (IV.17.) FVM rendelet az EMVA támogatások igénybevételének általános feltételeiről, etc.

¹⁸ Az NDP-t az FVM készítette. Letölthető (2009.06.29.):

http://www.fvm.hu/doc/upload/200809/nemzeti_diverzifikcis_program_2008_09.pdf

¹⁹ A NDP tartalmi követelményeit, valamint a 320/2006/EK rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályozásokat a Bizottság 968/2006/EK rendelete rögzíti.

²⁰ Lásd pl. 2007. évi XVII. tv. 32., 55. és 68. §, 23/2007. FVM rendelet 9. §, 136/2008. FVM rendelet 7. §, 137/2008. FVM rendelet 7. §. A vidékfejlesztés intézményrendszeréről lásd CSÁK Csilla: A támogatások pénzügyi rendszere. In: OLAJOS István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 43-49. pp.; CSÁK Csilla: A

processing of agricultural byproducts and waste of vegetable and animal origin for purposes other than food, and direct sale of products gained from the aforementioned products, and services incidental to agricultural activities. On the determination of the definition in Hungarian legislation, see furthermore Article 2 d) of Act of XLVI of 1999; Article 2 d) of Act CXXI of 1999; Article 198 and Annex 7 I-II of Act CXXVII of 2007; Annex 6 I of Act CXVII of 1995.

¹⁰ As to the distinction, the FAQs emphasizes that „Diversification is aimed more at the formation of alternative rural businesses as opposed to alternative production methods.” *Frequently Asked Questions (FAQs) [on] Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers*. Op. cit.

¹¹ Its English version is to be found at (27.06.2009)

http://www.fvm.hu/doc/upload/200904/new_hungary_rural_development_programme_official_20090422.pdf

¹² NHRDP p. 55.

¹³ NHRDP p. 64.

¹⁴ NHRDP p. 73.

¹⁵ See furthermore the earlier version (19.02.2007) of the NHRDP p. 63.

¹⁶ According to the rural diversification, the most important measures are Decree No 52/2009 (IV.16.) of the minister of agriculture and rural development on the supports of the plant production for energetic purposes in year 2009, Decree No 46/2009 (IV.16.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the first establishment of agro forestry systems, Decree No 138/2008 (X.18.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the conservation and upgrading of the rural heritage, Decree No 137/2008 (X.18.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the encouragement of tourism activities, Decree No 136/2008 (X.18.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the business creation and development, Decree No 25/2008 (III.7.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the modernisation of the horticulture, Decree No 9/2008 (I.24.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports to the basic services for the economy and rural population, Decree No 88/2007 (VIII.17.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the afforestation of agricultural lands, Decree No 71/2007 (VII.27.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the plantation of energy crops, Decree No 27/2007 (IV.17.) of the minister of agriculture and rural development on the EAFRD supports for the modernisation of the livestock farms, etc.

támogatások intézményrendszere. In: OLAJOS István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 50-67. pp.; CSÁK Csilla: A vidékfejlesztés foglalkoztatási és szociális kérdései. In: OLAJOS István (szerk.): *Vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 120-166. pp.; OLAJOS István: The Provisions of the Rural Development in Connection with the Agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, 3-22. pp.; OLAJOS István: A vidékfejlesztéshez kapcsolódó támogatási eljárás. In: OLAJOS István (szerk.): *Vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 94-119. pp.; OLAJOS István: A vidékfejlesztés, mint a KAP második pillére. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 399-417. pp.; OLAJOS István: Egyes támogatási intézkedések. In: OLAJOS István (szerk.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 94-102. pp.; WOPERA Zsuzsa: Certain Procedural Questions of Remedy Against Agricultural Supports Decisions. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/6, 90-97. pp.

²¹ Lásd BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, 2006, Osiris Publisher; CSÁK: *Környezetjog*. I. Kötet, Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 85-99. pp.; FARKAS CSAMANGÓ Erika: A föld- és vízvédelem hatályos jogi szabályozása. *Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica Et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum*, Tomus II, Szeged, 2003; FODOR: *Környezetjog*. Debrecen, 2006, DE-ÁJK & Lícium Art Kiadó, 141-159. pp.; FODOR: Gondolatok a földvédelem agrárjogi és környezetjogi kapcsolódási pontjairól. In: CSÁK (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 108-117. pp., stb.

²² 2007. évi CXXIX. törvény 5. § (1)-(2) bek.

²³ 2007. évi CXXIX. törvény 3. §.

²⁴ 2007. évi CXXIX. törvény 5. § (3)-(4) bek.

²⁵ 2007. évi CXXIX. törvény 9. § (1) bek.

²⁶ 2007. évi CXXIX. törvény 10. § (3) bek.

²⁷ 2007. évi CXXIX. törvény 11. § (1)-(4) bek.

²⁸ 2007. évi CXXIX. törvény 6. § (1) bek.

²⁹ 2007. évi CXXIX. törvény 16. § (1) bek.

³⁰ Lásd BOBVOS PÁL: A földtulajdon és földhasználat szerkezetének átalakítása hazánkban. *Acta Universitas Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Juridica et Politica*, Tomus XLV, Fasciculus 2, Szeged, JATE Press, 1994, 3-20. pp.; CSÁK: A Nemzeti Földalap szerepe a földtulajdoni és -használati viszonyok között. *Cég és Jog*, 2002. 10. szám, 5-8. pp.; CSÁK: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation

¹⁷ See Decree No 36/2009 (IV.3.) of the minister of agriculture and rural development on the single procedure of the supports of the EAFRD and the European Agricultural Guarantee Fund (hereinafter EAGF), Decree No 23/2007 (IV.17.) of the minister of agriculture and rural development on the general conditions of the EAFRD supports, etc.

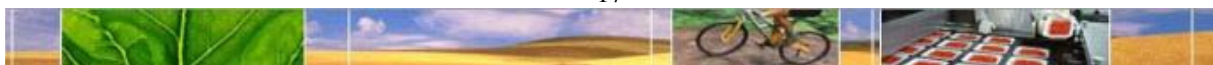
¹⁸ The NDP was adopted by the Ministry of Agriculture and Rural Development. Its Hungarian version is to be found at (29.06.2009):

http://www.fvm.hu/doc/upload/200809/nemzeti_diverzifikcis_program_2008_09.pdf

¹⁹ The conditions of the NDP and the implementation provisions of the Regulation (EC) No 320/2006 are disposed in the Commission Regulation (EC) No 968/2006.

²⁰ See e.g. Sections 32, 55 and 68 of Act XVII of 2007, Section 9 of Decree 23/2007 of the MARD, Section 7 of Decree 136/2008 of the MARD and Section 7 of Decree 137/2008 of the MARD. On the system of the institution of rural development see CSÁK Csilla: A támogatások pénzügyi rendszere. In: OLAJOS István (ed.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 43-49; CSÁK Csilla: A támogatások intézményrendszere. In: OLAJOS István (ed.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 50-67; CSÁK Csilla: A vidékfejlesztés foglalkoztatási és szociális kérdései. In: OLAJOS István (ed.): *Vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 120-166; OLAJOS István: The Provisions of the Rural Development in Connection with the Agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, pp. 3-22; OLAJOS István: A vidékfejlesztéshez kapcsolódó támogatási eljárás. In: OLAJOS István (ed.): *Vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 94-119; OLAJOS István: A vidékfejlesztés, mint a KAP második pillére. In: CSÁK Csilla (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 399-417; OLAJOS István: Egyes támogatási intézkedések. In: OLAJOS István (ed.): *A gazdasági és társadalmi kohézió politikája az Európai Unióban és Magyarországon*. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 94-102; WOPERA Zsuzsa: Certain Procedural Questions of Remedy Against Agricultural Supports Decisions. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/6, pp. 90-97.

²¹ See BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, 2006, Osiris Publisher; CSÁK: *Környezetjog*. Tomus I, Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 85-99; FARKAS CSAMANGÓ Erika: A föld- és vízvédelem hatályos jogi szabályozása. *Acta Universitatis Szegediensis*

to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 2. szám, 3-18. pp.; KURUCZ: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 3. szám, 17-47. pp.; OLajos: A haszonbérleti szabályozás árnyoldalai. *Magyar Jog*, 2001, 2. szám, 21-24. pp.; OLajos: Mezőgazdasági haszonbérlet. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 124-139. pp.; OLajos István – PRUGBERGER Tamás: Termőföldbirtoklás, hasznosítás és forgalmazás a családi gazdaság elősegítésének új jogi szabályozása tükrében. *Magyar Jog*, 2002, 5. szám, 286-295. pp.; PRUGBERGER: A mezőgazdaság által igényelt speciális polgári jogi normák bevétele az új PTK-ba. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIII/2. (ann. 2005), 489-524. pp.; TANKA Endre: Why has the general land consolidation no chance in Hungary? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006, 1. szám, 23-28. pp.; TANKA Endre: Draft amendment of the Act LV of 1994 on Arable land by the proposal of the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Justice and Law Enforcement (No 41123/4/2007). *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007, 4. szám, 42-49. pp.; VASS János: A földtörvény módosításának margójára. VASS (szerk.): *Tanulmányok Dr. Domé Mária egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2003, 159-170. pp.; VASS: A szövetkezetek közös használatában álló földvagyon sorsa az átalakulás tükrében. *Magyar Jog*. 1993, 5. szám, 291-294. pp.; VASS: Termőföld magántulajdon és földhasználat. *Magyar Jog*. 1993, 11. szám, 674-677. pp., etc.

³¹ Tft. 12. §.

³² Ptk. 452. § (1) bek.

³³ Ptk. 452. § (3) bek.

³⁴ Tft. 11/A. §.

³⁵ Ptk. 452. § (3) bek.

³⁶ Tft. 12/A. §.

³⁷ Tft. 13. § (1)-(4) bek.

³⁸ Ptk. 453. § (1)-(2) bek.

³⁹ Ptk. 457. § (2) bek.

⁴⁰ Tft. 18. §.

⁴¹ Ptk. 460. §.

⁴² Tft. 20. §.

⁴³ Tft. 21. § (1) bek.

⁴⁴ Lásd CSÁK: *Az integrált szövetkezeti hitelintézetek szervezeti és funkcionális megközelítése*. PhD Értekezés; Miskolc, 2000, ME-ÁJK; CSÁK: Agrárhitelezés. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 323-338. pp.; CSÁK: Állami szerepvállalás a takarékszövetkezetek integrációjában. In: BRAGYÓVA András (szerk.): *Ünnepi Tanulmányok Holló András 60. Születésnapjára*. Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó, 89-108. pp.; CSÁK: A hitelszövetkezeti

Acta Juridica Et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum, Tomus II, Szeged, 2003; FODOR: *Környezetjog*. Debrecen, 2006, DE-ÁJK & Lícium Art Publisher, pp. 141-159; FODOR: Gondolatok a földvédelem agrárjogi és környezetjogi kapcsolódási pontjairól. In: CSÁK (ed.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Publisher, pp. 108-117; etc.

²² Section 5(1)-(2) of Act CXXIX of 2007.

²³ Section 3 of Act CXXIX of 2007.

²⁴ Section 5(3)-(4) of Act CXXIX of 2007.

²⁵ Section 9(1) of Act CXXIX of 2007.

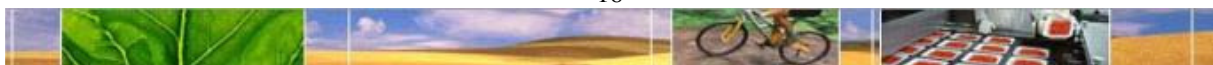
²⁶ Section 10(3) of Act CXXIX of 2007.

²⁷ Section 11(1)-(4) of Act CXXIX of 2007.

²⁸ Section 6(1) of Act CXXIX of 2007.

²⁹ Section 16(1) of Act CXXIX of 2007.

³⁰ See BOBVOS PÁL: A földtulajdon és földhasználat szerkezetének átalakítása hazánkban. *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Juridica et Politica*, Tomus XLV, Fasciculus 2, Szeged, JATE Press, 1994, pp. 3-20; CSÁK: A Nemzeti Földalap szerepe a földtulajdoni és -használati viszonyok között. *Cég és Jog*, 2002/10, pp. 5-8; CSÁK: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, pp. 3-18; KURUCZ: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/3, pp. 17-47; OLajos: A haszonbérleti szabályozás árnyoldalai. *Magyar Jog*, 2001/2, pp. 21-24; OLajos: Mezőgazdasági haszonbérlet. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 124-139; OLajos István – PRUGBERGER Tamás: Termőföldbirtoklás, hasznosítás és forgalmazás a családi gazdaság elősegítésének új jogi szabályozása tükrében. *Magyar Jog*, 2002/5, pp. 286-295; PRUGBERGER: A mezőgazdaság által igényelt speciális polgári jogi normák bevétele az új PTK-ba. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIII/2. (ann. 2005), pp. 489-524; TANKA Endre: Why has the general land consolidation no chance in Hungary? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, pp. 23-28; TANKA Endre: Draft amendment of the Act LV of 1994 on Arable land by the proposal of the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Justice and Law Enforcement (No 41123/4/2007). *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/4, pp. 42-49; VASS János: A földtörvény módosításának margójára. VASS (ed.): *Tanulmányok Dr. Domé Mária egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2003, pp. 159-170; VASS: A szövetkezetek közös használatában álló

rendszerek történeti és elméleti alapvetései. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXII. (ann. 2004), 357-373. pp.; CSÁK: Az agrárhitelezés intézményrendszerének nemzetközi modelljei. In: CSÁK (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 83-90. pp., etc.

⁴⁵ Lásd NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. II. kötet. Miskolc, 2005, Novotni Kiadó, 188-205. pp.; NAGY: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 309-326. pp.; NAGY: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 306-322. pp., NAGY: A mezőgazdasági tevékenységet végzők adójogi szabályozása egyes jövedelemadóknál. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXIII/2. (ann. 2005), 333-349. pp.

⁴⁶ ÁFA tv. 82. §.

⁴⁷ ÁFA tv. 197-204. §.

⁴⁸ Lásd a Tao. tv. 1. sz. mellékletét.

⁴⁹ Lásd a Tao. tv. 2. sz. mellékletét.

⁵⁰ Falusi vendéglátás: a magánszemély által nem egyéni vállalkozóként folytatott (a) falusi szállásadó-vendéglátási tevékenység, vagy (b) alkalmi falusi és agroturisztikai szolgáltató tevékenység. Szja. tv. 3. §.

⁵¹ Lásd a Szja. tv. 74. §.

⁵² Mezőgazdasági őstermelő: az a 16. életévét betöltött, nem egyéni vállalkozó magánszemély, aki a saját gazdaságában a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenységet folytat, és ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal rendelkezik, ideértve a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által vezetett ügyfél-nyilvántartási rendszerben nyilvántartott mezőgazdasági termelő magánszemélyt, valamint a termőföldről szóló törvény szerint családi gazdálkodónak minősülő magánszemélyt és e magánszemélynek a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagját is, mindegyikre vonatkozóan a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenysége(i)nek bevétele (jövedelme) tekintetében. Szja. tv. 3. §.

⁵³ Lásd RAISZ Iván: *Methanol Synthesis from Communal Waste* c. előadás ppt. verziója. Az előadás elhangzott: A jövő energiaforrásai, Francia Intézet, Budapest, 2008. április 14-15.; RAISZ I.: *Bio- és hulladék anyagok alkalmazása energetikai függőség csökkentésére* c. előadás szerkesztett változata. Az előadás elhangzott: Észak-magyarországi Régió Műszaki Értelmiségének Napja, MTA-MAB székház,

földvagyon sorsa az átalakulás tükrében. *Magyar Jog*, 1993/5, pp. 291-294; VASS: Termőföld magántulajdon és földhasználat. *Magyar Jog*, 1993/11, pp. 674-677, etc.

³¹ Section 12 of the Act AL.

³² Section 452(1) of the Civil Code.

³³ Section 452(3) of the Civil Code.

³⁴ Section 11/A of Act AL.

³⁵ Section 452(3) of the Civil Code.

³⁶ Section 12/A of Act AL.

³⁷ Section 13(1)-(4) of Act AL.

³⁸ Section 453(1)-(2) of the Civil Code.

³⁹ Section 457(2) of the Civil Code.

⁴⁰ Section 18 of Act AL.

⁴¹ Section 460 of the Civil Code.

⁴² Section 20 of Act AL.

⁴³ Section 21(1) of Act AL.

⁴⁴ See CSÁK: *Az integrált szövetkezeti hitelintézetek szervezeti és funkcionális megközelítése*. PhD Thesis; Miskolc, 2000, University of Miskolc School of Law; CSÁK: Agrárhitelezés. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 323-338; CSÁK: Állami szerepvállalás a takarékszövetkezetek integrációjában. In: BRAGYÓVA András (ed.): *Ünnepi Tanulmányok Holló András 60. Születésnapjára*. Miskolc, 2003, Bíbor Publisher, pp. 89-108; CSÁK: A hitelszövetkezeti rendszerek történeti és elméleti alapvetései. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXII. (ann. 2004), pp. 357-373; CSÁK: Az agrárhitelezés intézményrendszerének nemzetközi modelljei. In: CSÁK (ed.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Publisher, pp. 83-90, etc.

⁴⁵ See NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Volume II. Miskolc, 2005, Novotni Publisher, pp. 188-205; NAGY: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Publisher, pp. 309-326; NAGY: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 306-322; NAGY: A mezőgazdasági tevékenységet végzők adójogi szabályozása egyes jövedelemadóknál. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXIII/2. (ann. 2005), pp. 333-349.

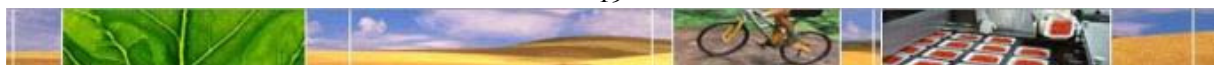
⁴⁶ Section 82 of Act VAT.

⁴⁷ Sections 197-204 of Act VAT.

⁴⁸ See the Annex 1 of Act CT.

⁴⁹ See the Annex 2 of Act CT.

⁵⁰ According to Section 3 of Act PIT, 'rural tourism services' shall mean services provided by a private individual, not as a private entrepreneur: (a) by providing accommodations, to include not more than

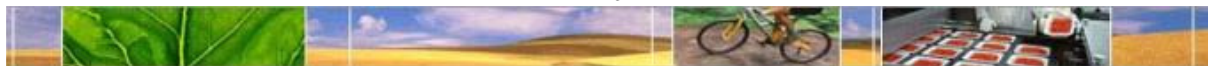
Miskolc, 2009. május 19.; RAISZ I. - BARTA István: Kommunális hulladékból szintézisgáz és ECO-METANOL előállítása. Környezet és Energia Konferencia Debrecen, 2009. május 8-9. DAB Megújuló Energetikai Munkabizottság. Környezettudatos energia termelés és felhasználás. Debrecen, 2009, 76-82. pp..

ten beds, in his own rural house together with meals and optional programs (including demonstration of the household and the farm's operation) for individual private persons or families for the purpose of earning a profit; or (b) temporary rural and agro-tourism services.

⁵¹ Section 74 of Act PIT.

⁵² According to Section 3 of Act PIT, 'small-scale agricultural producer' shall mean a private individual above the age of 16 who is not a private entrepreneur but possesses a small-scale producer license and is engaged in activities aimed at producing the products listed in Schedule No 6 on his own farm, including private individuals registered as agricultural producers in the register of the body in charge of agricultural and regional development aid and the private individual who qualifies as a family estate farmer under the Arable Land Act, and any members of the family of such private person who participate in the family homestead in a form other than employment, with respect to all of them in connection with the revenue (income) from the activity or activities aimed to produce the products listed in Schedule No 6.

⁵³ See presentation of RAISZ Iván: *Methanol Synthesis from Communal Waste*, 'Quelles Energies Pour le Futur?', French Institute, Budapest, 14-15th April 2008; presentation of RAISZ I.: *Bio- és hulladék anyagok alkalmazása energetikai függőség csökkentésére*, 'Észak-magyarországi Régió Műszaki Értelmisségének Napja' MTA-MAB residence, Miskolc, 19th May 2009; RAISZ I. - BARTA István: Kommunális hulladékból szintézisgáz és ECO-METANOL előállítása. In: Környezet és Energia Konferencia Debrecen, 8-9th May 2009, DAB Megújuló Energetikai Munkabizottság. Környezettudatos energia termelés és felhasználás. pp. 76-82. Debrecen, 2009.

Dr. CSÁK Csilla

egyetemi docens, PhD
Miskolci Egyetem

**Magyar Nemzeti Jelentés a
mezőgazdasági vállalkozások jogi
formáiról, figyelemmel a
hagyományos és az ipari művelésre**

A munka a CEDR Cambridge-i (Anglia) XXV.
Kongresszusa (2009. szeptember 23-26.) II.
Bizottságának leadott magyar nemzeti jelentés
újrászerkesztett változata

Dr. Csilla CSÁK

associate professor
University of Miskolc

**The Hungarian National Report on
the legal forms of agricultural
undertakings, with attention to
traditional and industrial
cultivation**

A reedited version of the Hungarian National
Report in the Commission II of the 25th CEDR
Congress held in Cambridge, England from 23rd
to 26th September 2009

Translated by Ildikó GYURÁN

1. A mezőgazdasági tevékenység meghatározása

Az agrárjogi szabályozás rendszerében a szabályozás irányai szerint különböző fogalmakat kell megkülönböztetnünk: mezőgazdasági tevékenység, mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági üzem, mezőgazdasági termék.¹ A mezőgazdasági termék fogalma² az európai jogban definiálásra került, a többi fogalom meghatározása elsődlegesen a tagállami hatáskörbe került.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmát illetően az egyes tagállamokban sem egységes a meghatározás. Magyarországon az egyes jogalkotási folyamatokban, az egyes szabályozási tárgykörök szemszögéből került meghatározásra. Ennek megfelelően különböző aspektusokból, különböző meghatározottság figyelhető meg pl. adójogi, környezetvédelmi, támogatási, termőföld-tulajdoni stb. A mezőgazdasági tevékenységhez kötöttség egyes esetekben kedvezményeket biztosít, más esetekben feltétel a jogszerzéshez. A jogi szabályozás céljai szerint a mezőgazdasági tevékenység különböző jogszabályokban, különböző meghatározottságot jelent. Ha ezen definíciókat áttekintjük, megállapítható, hogy többretegű definícióval találkozunk.

A mezőgazdasági tevékenység magába foglalja (1) az őstermelői jelleget (a javak elsődleges elsajátítása pl. növénytermesztés, állattenyésztés), (2) mezőgazdasági termékek elsődleges feldolgozási és értékesítési fázisát, (3) kiegészítő tevékenységet.

A mezőgazdasági tevékenység fogalmát elsődlegesen a

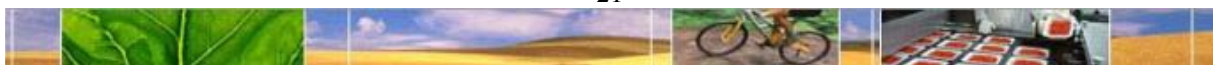
1. The definition of the agricultural activity

In the system of agricultural regulation we have to distinguish different concepts, definitions according to the directions of the regulation: agricultural activity, agricultural producer, agricultural firm, agricultural product.¹ The definition of the agricultural product was defined in the European law,² the definition of other concepts got into the member state competence primarily.

The definition of agricultural activity is not uniform in the member states. In Hungary it is defined in single legislative processes, from the visual angle of domains of regulation. According to this from different aspects, different definiteness can be observed, for example: tax law, environmental protection, support, land-property etc. The constraint for the agricultural activity can provide, in other cases it is the condition to the right acquisition. According to the aims of the legal regulation, the agricultural activity in different legal regulations reports different definiteness. If we review these definitions, it is verifiable, that we have a multilayer definition.

The agricultural activity includes (1) the agrarian character (the primary acquisition of the goods pl. cultivation, animal husbandry), (2) primary process and marketing stage of agricultural products, (3) ancillary activities.

The concept of the agricultural activity is defined

termőföldtörvény (1994. évi LV: törvény, továbbiakban: Tft.) határozza meg. Eszerint mezőgazdasági tevékenység³ a növénytermesztés, kertészet, állattenyésztés, halászat, haltenyésztés, szaporító anyag termesztés, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, vegyes gazdálkodás. Míg kiegészítő tevékenység⁴ falusi és agroturizmus, kézművesipari tevékenység, fűrészáru-feldolgozás, elsődleges élelmiszer-feldolgozás, a mezőgazdasági tevékenység során keletkezett melléktermékek, növényi és állati eredetű hulladék hasznosítása, nem élelmiszer célú feldolgozása, valamint az ezekből a termékekből keletkezett közvetlen termelői értékesítése, mezőgazdasági szolgáltatás.

Az adójogi szabályozás kiemelten kezeli a mezőgazdasági tevékenységet és az ilyen tevékenységet végző adóalanyokat. A jogalkotó tekintettel van arra, hogy (1) a mezőgazdasági ágazat nagy költségigényű és a költségek egy részéről bizonylat nem minden esetben áll rendelkezésre (saját munkaerő kifejtése, saját előállítású alapanyagok felhasználása), (2) az adóalanyok jó része kiegészítő tevékenységként végzi a mezőgazdasági tevékenységet, ezért az ebből elért jövedelem alacsony, (3) eszköz és munkaerő igényes a szektor, a beruházások hosszú idő alatt térülnek meg, (4) az állam számára kiemelten kezelt, stratégiai ágazat, ezért sem a mezőgazdasági tevékenységet végzőket, sem a fogyasztókat nem lehet magas adóval súlytani (kivétel a jövedéki termékek köre).⁵

Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (továbbiakban: Áfa tv.) értelmében olyan fogyasztási típusú adóról beszélhetünk, amely általános és teljes körű. Kiterjed minden termék, szolgáltatás értékesítésére és gazdasági tevékenységet folytató adóalanyra. A gazdasági tevékenység tárgyi és alanyi oldalát tekintve beleértendő a mezőgazdasági termék és termelő egyaránt (szektorsemleges). A speciális szabályozás részleteire a 6. pontban térünk ki.

Az Áfa tv. értelmében mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany, amely egészben vagy túlnyomó részben mezőgazdasági tevékenységet folytat mikro és önálló vállalkozásként és gazdasági céllal belföldön telepedett le illetve ennek hiányában lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye belföldön van. Mezőgazdasági tevékenységnek minősül az Áfa tv.-ben felsorolt termékek saját vállalkozásban történő termelése és feldolgozása⁶ illetve a saját vállalkozás eszközei felhasználásával nyújtott szolgáltatás.⁷

Az adójogi joganyagból kiemelést érdemelnek a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (továbbiakban: Szja tv.) rendelkezései. Sajátos szabályok vonatkoznak a mezőgazdasági őstermelőre és a mezőgazdasági kistermelőkre.

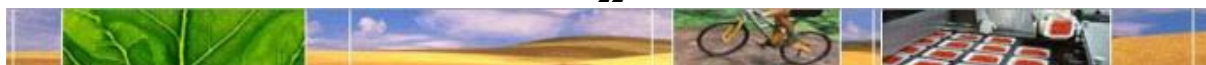
primarily in the Act on arable lands. Accordingly agricultural activities³ are cultivation, nursery, animal husbandry, fishery, fish farming, multiplying substance growing, game farming, silviculture, mixed farming. While ancillary activities:⁴ are village-and agrotourism, handicraft activity, lumber processing, primary food processing, byproducts, the utilisation of waste with a vegetal and animal origin arose in the course of the agricultural activity, not food aim processing, and direct producers' realization, agricultural service originated from these products.

The legal regulation of taxes emphasizes the agricultural activity and the activity of taxpayers. The legislator takes those facts into consideration, that (1) the agricultural section has high costs and voucher about the expenses does not stand for a provision in all cases (an own workforce's decompression, the use of own produced stocks), (2) part of the taxpayers does the agricultural activity as ancillary activity, so their incomes are low, (3) the sector demands device and workforce, the investments are repaid after a long time, (4) this is an emphasized sector for the state too, and is a strategic sector, and this is why neither the consumers nor the farmers may not have high taxes (the only exceptions are the excise products).⁵

Act CXXVII of 2007 on value added tax (hereinafter VAT) says that it is a consumer type purchase tax, which is general. It expands on the realization of all products, the service and the taxpayers pursuing commerce. Considering the objective and subjective side of the commerce, the agricultural product and producer are also belong to this area. (sector neutral). The details of the special regulation is in the the 6. point.

According to the Act on VAT, taxpayer is someone, pursuing an agricultural activity, who pursues an agricultural activity in his whole life or in a predominant part of it, as a micro and self undertaking, and settled down with economic aim inland. According to the Act, agricultural activity is producing of products listed in the Act⁶ in an own undertaking and the services made by processing devices.⁷

Among the legal regulations of tax rights, we have to mention the Act CXVII of 1995 on personal income tax. Specific rules concern the agricultural primary producer and the agricultural small producers.

Mezőgazdasági őstermelő az a 16. életévét betöltött, nem egyéni vállalkozó, aki saját gazdaságában⁸ meghatározott mezőgazdasági terméket előállítására irányuló tevékenységet folytat és ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal⁹ rendelkezik. A mezőgazdasági őstermelő fogalmának fontos eleme a tevékenység illetve a termék amire a tevékenység irányul. Mezőgazdasági őstermelői tevékenységnek minősül a saját gazdaságban történő növénytermesztés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, termékfeldolgozás, saját tulajdonú földön végzett erdőgazdálkodás, élelmiszertermelés stb.

A mezőgazdasági kistermelő az a mezőgazdasági őstermelő, akinek az adott évben a mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétele a 8 millió forintot nem haladja meg.

A mezőgazdaság funkciója kibővült, a termelési funkció mellett nagy hangsúlyt került a vidék arculatának megőrzésére, a vidék népesség megtartó erejének fokozásra (vidékfejlesztés), környezeti javak előállítására (multifunkcionális mezőgazdaság). Ezen mezőgazdasági modellnek a feltűnése mindenképpen kihatással van a mezőgazdasági tevékenység meghatározására, a fogalmi elemek bővülésére.

Mezőgazdasági termelő fogalma a 'gazdálkodó' terminusként fogható fel, amelynek alapvető ismérvei az élethivatásszerűség, szakismeret, helyben lakás. Ennek a terminusnak a hazai, magyar megfelelője leginkább a családi gazdálkodó.¹⁰ Ez a kategória azonban nem tekinthető a magyar agrárgazdálkodási rendszer alapvető formájának, hiszen csak lehetőség és nem kötelező forma. Választási formaként ösztönző tényezőként vehető figyelembe, hogy támogatási lehetőségek kapcsolódnak hozzá, illetőleg a termőföld tulajdoni és használati viszonyait tekintve előnybe részesítést jelent.

A mezőgazdasági termelő alatt nemcsak magánszemélyeket, hanem jogi személyeket is értünk. Erre egyébként rámutat a közösségi joganyag is,¹¹ a magyar joganyag,¹² valamint az Európai Közösség Bíróságának döntései is.¹³

A mezőgazdasági üzemről több értelemben beszélhetünk. Egyrészt tárgyi oldalát tekintve magába foglalja a termőföldet, gazdasági és lakóépületeket, gépeket, felszereléseket, állatállományt és legújabban meghatározott vagyoni értékű jogokat (pl. kvóta, közvetlen kifizetések) is. A mezőgazdasági üzem meghatározására történtek közösségi kísérletek is¹⁴ ennek ellenére egzakt meghatározásukat tagállami kérdéskörnek tekintjük. Másrészt alanyi oldalát tekintve magába foglalja a mezőgazdasági termelőt is.

Agricultural primary producer is someone, who is a not a private entrepreneur, but is over 16, and pursues an activity producing agricultural product in his own economy⁸ and pursues a.n activity being aimed at his production and for the justification he has farmer licence.⁹ The activity and the product at what the activity is aimed are important elements of the definition of agricultural primary producer. The cultivation happening in the own economy, plantation setup, animal husbandry, product processing, silviculture on own property land, food production etc. are qualified as agricultural agrarian activities.

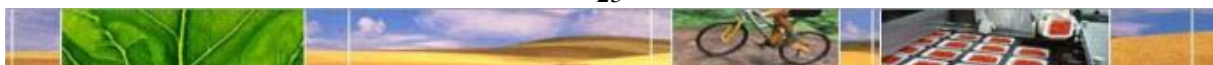
An agricultural small producer is an agricultural primary producer whose income from sales originating from the agricultural activity in the given year, is not over the 8 million forints.

The function of the agriculture expanded, the conversation of the face of the country, the increase of population's sustaining force (rural development), producing of environmental productions became more important, (multipurpose agriculture).

The definition of agricultural producer can be defined as a 'farmer', and its fundamental criteria are the vocation, mission in life, knowledge etc. The Hungarian equivalent of this term is the family smallholder.¹⁰ But this category cannot be considered for the fundamental form of the Hungarian agrarian economy system, since it is only opportunity and not an obliging form. As an incentive factor, as an electoral form, can it be figyelembe véve, that support opportunities are connected to it, the soil makes granting fit a benefit considering his property and relations of use present.

When we say agricultural producer, we think of not only private persons, but legal entities too. The community¹¹ and also the Hungarian legal rules,¹² and the decisions of the European Court¹³ point this out.

We may talk about the agricultural firm in more senses. On the objective side it includes the soil, economic and living buildings, machines, equipments, livestock and new rights with a financial value. There were also community experiments¹⁴ to define the agricultural firm, but their exact definition is considered to be national task. On the other side it incorporates the agricultural producer too, considering the subjective side of it. We review the legal forms of agricultural firm in the point 2.

A mezőgazdasági üzem jogi formáit a 2. pontban tekintjük át.

2. A magyar agrárüzem-rendszer tipizálása

A magyar mezőgazdasági üzemrendszert sokszínű jogi formák jellemzik. A történeti hagyományok alapján megfigyelhető a kisüzem és a nagyüzem kettőssége és integrációja a termelésben, majd a 90-es évektől kezdődően a nagyüzemek gazdasági és jogi eszközökkel történő kiszorítása az agrártermelésből, majd az érdekképviseleti jelleg erősítése.

Az üzemeket jogi személyiségű formákat tekintve az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:¹⁵

- nagyüzemek: jogi személyiségű gazdálkodó szervezetek (Kft, Rt)
- középzemek: jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli gazdálkodó szervezetek (Bt, Kkt), egyéni vállalkozások
- kisüzemek: jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek, családi gazdaságok, mezőgazdasági őstermelők, egyéni vállalkozások.

A nagyüzem, középzem, kisüzem kategorizálás általában az árbevétel nagyságától illetőleg az alkalmazotti létszámtól függ. Általában elmondható, hogy a jogi személyiségű szervezeteknél a tulajdonosok (tagok, részesvényesek) felelőssége korlátozott, a jogi személyiség nélküli szervezeteknél és az egyéni vállalkozásoknál a felelősség korlátlan. Az egyéni vállalkozások körébe sorolhatjuk a családi gazdaságot, mezőgazdasági őstermelőt, amely utóbbi nem önálló szervezeti, annál inkább adójogi kategória. Megállapítható, hogy mezőgazdasági tevékenység bármely szervezeti formában gyakorolható, nincs formakényszer. Egyes mezőgazdasági tevékenységek végzéséhez a jogszabályok nem írnak elő kötelező szervezeti formát.

Termelő jellegű üzemeknek tekintjük bármely gazdasági társaságban folytatott mezőgazdasági tevékenységet, szövetkezeteket, családi gazdaságot, mezőgazdasági őstermelőt.

Üzemkiegészítő és integrátori szervezetek közé soroljuk a szövetkezeteket, termelői csoportokat és termelői szervezeteket.

Speciális szervezeteknek tekintjük a hegyközségeket, erdőbirtokossági társulatot, vadásztársaság, horgász-egyesület, vízgazdálkodási társulat.

2. Variegated legal forms characterize the Hungarian agricultural firm system.

Based on historical traditions, the duality and the integration of the small works' and the large scale firm's is observable in the production, then from the 90's the large scale firms were displaced by economical and legal devices from the agriculture, and the representation of interest character was gaining strength.

We may group the firms considering their legal entity forms in what follows:¹⁵

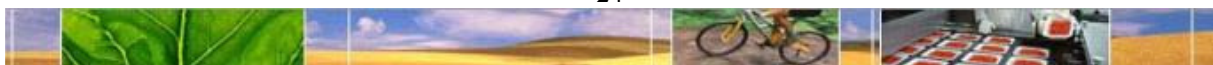
- large scale firms: companies with legal entity: ltd., company limited by shares (join-stock company),
- medium-sized firms: companies with and without legal entity (business association with or without legal personality): limited partnership (deposit company), unlimited partnership, individual smallholders,
- small firms: organisations without legal entity, family economies, agricultural primary producers, individual undertakings.

The classification of large scale firm, medium-sized firm and small firms, depends generally on the greatness of the income from sales and on employee staff numbers. Generally can be related, that at the legal entity organisations, the responsibility of proprietors (members, shareholders) is limited, at the organisations without the legal entity, the responsibility is unlimited. We may rank the family economy, an agricultural primary producer, which is not an independent organizational but a tax right category, among the individual undertakings. It can be ascertained, that the agricultural activity is exercisable in any organizational forms, there is not a form compulsion. To the order of single agricultural activities, the measures do not prescribe an obligatory organizational form.

We can regard any agricultural activity as an activity with producer character and also the co-operatives, family economies and, agricultural primary producers too.

We reckon the co-operatives, producers' groups and producers' organisations among a firm accessory and integrator organisations.

We regard the wine villages, a wooded property association, hunting organisations, angler's club, water management association.

A jogi személyiségű illetőleg jogi személyiség nélküli szervezetek jogszabályi háttere a gazdasági társaságokról szóló törvény. Az egyéni vállalkozásokról külön törvény rendelkezik. Külön törvényi előírások vonatkoznak a szövetkezetekre is, a 2006. évi X. törvény.

3. Szerkezet és a mezőgazdasági művelés finanszírozása hogyan működik, minek a bevonásával?

Az agrárfinanszírozás rendszere magába foglalja a támogatási rendszert,¹⁶ a hitelezési rendszert és a befektetések rendszerét.

A *támogatási rendszer* forrásait az EU-s és a hazai költségvetési források képezik.¹⁷ Az agrár- és vidékfejlesztésre szánt támogatási források három csoportba sorolhatók:¹⁸

- Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) társfinanszírozása, amely a mezőgazdasági üzemekre és a vidék strukturális intézményeire koncentrál. Az ÚMVP-t 5 prioritás jellemzi: a) mezőgazdaság, élelmiszer feldolgozás, erdészet, termelési szerkezetváltás, b) versenyképes agrárgazdaság humán feltételeinek megteremtése, c) fenntartható termelés és a földhasználat garanciáinak elősegítése, d) vidéki foglalkoztatottság és életminőség javítása, e) helyi közösségek fejlesztése.¹⁹
- Kiegészítő nemzeti közvetlen támogatások (*top-up*), amely területalapú és állatalapú támogatási csoportra osztható.²⁰
- Nemzeti támogatások, amelyeknek számos kritériumnak kell megfelelniük. Nem állhatnak ellentétben a KAP-pal és nem sérthetik a versenyegyenlőséget.

A mezőgazdasági termelők kibontakozási hitelkonstrukciójáról és a gazdahitel programról²¹ szóló jogszabály állami kezességvállalást illetőleg kamattámogatást biztosít és ennek érdekében a) kibontakozási hitelkonstrukciót hirdetett az eladósodottság csökkentése, a termelési szerkezet pénzügyi feltételeinek megteremtése érdekében, b) a gazdahitel program keretében az életképes agrárvállalkozások megerősítésére, a családi vállalkozások, a termékek beszerzését, feldolgozását, értékesítését szolgáló szövetkezetek, termelői csoportok tőkeellátásának javítására, c) minőségi termelés elősegítése érdekében.

A *hitelezési rendszer* döntően a bankok, jelzáloghitelintézetek és a szövetkezeti hitelintézetek²² pénzügyi tevékenységéhez köthető, illetőleg a pénzügyi vállalkozások által végzett faktoring²³ tevékenységhez. Ezen szervezetek hitelezési tevékenységét erősítik

The legal background of organisations with and without legal entity is the Act about economic companies. Separate legal measures apply to individual undertakings. There is also separate law for co-operatives; it is the Act X of 2006.

3. Structure and financing of the agricultural cultivation

The system of financing the agriculture includes the support scheme,¹⁶ the credit system and the system of the investments.

The sources of *supporting system*¹⁷ are formed by the budgetary sources of member states and the European Union. It support sources set aside agricultural and rural development can be enumerated into three groups:¹⁸

- The first is the 'Rural Development Program of the New Hungary' co-financing, which concentrates on firms and the structural institutions of the country. 5 priorities characterize this program: a.) the) agriculture, food processing, forestry, change of production structure b) the creation of the human conditions of a competitive agricultural economy, c) the promotion of the guarantees of maintainable production and the land use, d) the correction of a rural employment and quality of life e.) development of local communities.¹⁹
- Additional national direct supports (*top-up*), that can be divided into a support group with an animal basis with an area basis.²⁰
- National supports, which have to be equal to several criteria. They may not consist in a contrast of CAP and the competition equality may not be offended.

The Act about the economic producers' development credit line and about the host credit,²¹ ensures national surety and the support of interest and for this a) advertised development credit construction, in the interest of the creation of his financial conditions of scheduled production, b) in the framework of host credit program the confirmation of viable agricultural undertaking, the family undertakings', the correction of capital supply of producers' groups, and co-operatives serving the processing and realization of products, c) in the interest of the promotion of qualitative production

The *credit system* can be bound significantly to the banks, and to the factoring²² made by financial undertakings.²³ The credit activity of this organisations are strengthened from a coverage side by loan guarantee organisations. The mortgage

fedezeti oldalról a Hitelgarancia szervezetek. A jelzáloghitelintézetek ingatlanon alapított jelzálog-fedezete mellett vagy állami garancia mellett nyújtanak kölcsönt hosszabb lejáratú időre (minimum 5 év).

A szövetkezeti hitelintézetek két csoportját különböztetjük meg egyrészt a hitelszövetkezeteket, másrészt a takarékszövetkezeteket. Alapvető különbség a két forma között az ügyfélkörben határozható meg. A hitelszövetkezet csak tagjainak nyújthat kölcsönt, míg a takarékszövetkezeteknél ilyen korlátozó előírás nincs. A hitelszövetkezeti modell kevésbé elterjedt Magyarországon, jellemzően takarékszövetkezetek működnek.

A befektetések oldaláról egyes társasági formáknál²⁴ korlátozások figyelhetők meg. Pl. tagsági döntés a befektetések esetén, termőföld tulajdonszerzés kizárt jogi személyek számára illetőleg külföldiek esetén korlátozásokkal stb. A társaságok esetén általában a tulajdonosi részarány határozza meg a szavazati arányt, míg a szövetkezetek esetében az egy tag- egy szavazat elve érvényesül. A 2006. évi X. törvény a szövetkezeti törvény lehetővé teszi a befektető tag intézményét. A befektető tagok száma nem haladhatja meg a szövetkezeti tagok 10%-át, a befektetői részjegyek névértéke pedig nem haladhatja meg a részjegytőke 30%-át. A befektető tag személyes közreműködésére nem kötelezhető.

4. Szerkezet és a vállalkozás menedzsmentje

Az agrár tevékenységet folytató vállalkozások szervezeti formája határozza meg a menedzsment szervezetét és pozícióját. Tekintettel arra a tényre, hogy mezőgazdasági tevékenység bármely vállalkozási formában gyakorolható a magyar jog szerint, a paletta meglehetősen széleskörű. Ezért a leggyakrabban választott szervezeti formák domináns jogi szabályozását és gyakorlatát vázoljuk.

A gazdasági társaságoknál változatos szervezetrendszer alakítható ki. A kötelező szervek mellett más szervek kialakítására is lehetőség van (pl. bizottság, tanácsadó testület).

Szövetkezetek esetén a legfőbb szerv a közgyűlés, az ügyvezetést az igazgatóság látja el. A szövetkezeti ügyvezetését és képviselését az alapszabályban meghatározott létszámú, de legalább háromtagú igazgatóság végzi. Ötven főnél kisebb taglétszámú szövetkezetben az alapszabály igazgatóság helyett ügyvezető elnöki tisztséget rendszeresíthet, aki az igazgatóság hatáskörében jár el. A közgyűlés az alapszabályban meghatározott létszámú, de legalább

institutions founded on mortgage of real estates or on state guarantee offer loan for longer expiration date (minimum 5 years).

We distinguish two groups of the cooperative loan offices, on the one hand there are credit unions, on the other hand are cooperative banks. Fundamental difference between the two forms is in the clientele. The credit union may provide a loan for members while there is not a limiting regulation like this at the cooperative banks. The credit union model spread in Hungary less, here saving banks work characteristically.

From the side of the investments²⁴ by single social forms limitations can be observed. For example membership decision in case of the investments, soil property acquisition no way for legal entities concerns in case of foreigners with limitations etc. In case of the companies generally the proprietary proportion defines the proportion of votes while the single member has the principle of a vote in the co-operatives' case prevails. The Act X of 2006 on the co-operative makes the member's institution possible. The number of investors may not exceed the 10% of cooperative members, the nominal value of the investor partial marks may not exceed the 30% of the value of membership. The personal collaboration of investor member cannot be obliged.

4. Structure and management of the enterprise

The organizational form of the undertakings pursuing the agrarian activity defines the management's organization and position. In consideration of the fact that an agricultural activity is exercisable in any undertaking forms according to the Hungarian law, the palette is quite wide-ranging. Because of this, we sketch the the practise and the dominant legal regulation of organizational forms selected mostly.

At the economic companies diverse organization system can be developed. Beside obligatory organisations, there is an opportunity to form other establishments (for example commission, advisory corporation).

In case of co-operatives the principal organ is the general meeting, and the directorate supplies the management. The co-operative's management and its representation is directed by a directorate whose number is defined in the fundamental rule, but it must be at least three-membered. In a co-operative with a number of members under fifty, the fundamental rule may systematize a presidency instead of a directorate manager, who intervenes

háromtagú felügyelő bizottságot hoz létre. Húsz főnél kisebb taglétszámú szervezetnél az alapszabály lehetővé teheti, hogy felügyelő bizottság helyett a szervezet egyik tagja lássa el a felügyelő bizottság feladatait. A szervezet esetében is a számviteli törvény előírásai alapján vagy az alapszabály előírása miatt könyvvizsgálót kell választani. Ezen előírások hiányában a könyvvizsgáló alkalmazása nem kötelező.

A *szavazati jog mértékét* illetően eltérő jogszabályi rendelkezéseket találunk. A közkereseti és a betéti társaságok esetén a jogszabály a fejenkénti egyenlő szavazati jog elvéből indul ki, de megengedi, hogy a társasági szerződésben a tagok ettől eltérően határozzák meg a szavazati jog mértékét (általában vagyoni hozzájárulásokkal arányosan).

A korlátolt felelősségű társaságok és a részvénytársaságok szabályozása viszont ellenkező elvet követ, a vagyoni hozzájárulásoknak megfelelő mértékű szavazati jogot biztosít a tagoknak. A létesítő okirat a törvényi keretek között ettől eltérhet. A korlátolt felelősségű társaságoknál a törvény kifejezetten igényli, hogy a tagok a társasági szerződésben rögzítsék kötelező elemként a szavazati jog mértékét.

A szavazati jog korlátozására is mind az általános, mind pedig a különös részben a társasági törvény ad lehetőséget (pl. érdekeltség). A szervezetek esetében az egy tag egy szavazat elve érvényesül kötelező érvénnyel.

A társasági törvény, de a szervezeti törvény is hasonlóan definiálja az ügyvezetés fogalmát. Ügyvezetésnek minősül a társaság irányításával összefüggésben mindazon döntések meghozatala, amelyek a törvény vagy a társasági szerződés alapján nem tartoznak a társaság legfőbb szervének vagy más társasági szervnek a hatáskörébe.

A szervezetek esetében az igazgatóság jogait és feladatait testületként gyakorolja. Az igazgatóság hatáskörébe tartozik a döntés mindazokban az ügyekben, amelyeket törvény vagy az alapszabály nem utal a közgyűlés vagy a felügyelő bizottság hatáskörébe.

Az ügyvezetés tehát az irányítással kapcsolatos döntéshozatali tevékenység, amely alapján meg kell különböztetni más döntéseket is. Ennek alapján a

among the directorate. The general meeting creates a commission with the staff number defined in the fundamental rule, but it must be a three-membered inspector at least. The fundamental rule may make it possible in co-operatives with number of members under 20, that one of the co-operative's members can perform the tasks of the commission keeping watch instead of the commission keeping watch. It is necessary to elect an auditor based on the regulations of the accountancy law or because of the regulation of the fundamental rule in the co-operative's case. The auditor's application is not obligatory in the deficiency of these regulations.

We find different measure provisions regarding the *measure of the vote*. The measure sets out from the principle of the head equal vote in case of the deposit company, but it allows, that in the fundamental deed of foundation the members may define the measure of the vote idifferently (generally proportionally with financial contributions).

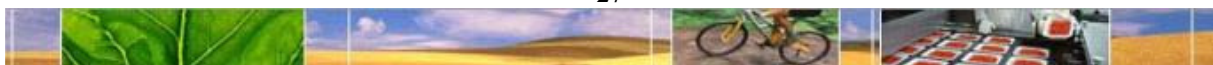
The regulation of the limited liability companies and the joint-stock companies advocates different principles, the measure of votes adjusts to the financial contributions of the members. The establishing document may differ from this in legal frameworks. The law positively demands that the members should fix the measure of the vote in the establishing contract as an obligatory element at limited liability companies

To limitate the votes, The Act about economic companies allows to limitate the measure of votes in the general and in the special section too. (for example: interest). In the co-operatives the principle of one member one vote applies with obligatory validity.

The Act on economical companies, but also the Act about cooperatives, defines the management's concept similarly. The managing means the making of those decisions to a management, that are related to the management of the company and they do not belong to the competence of the company's principal organ or an other social organ.

In the co-operatives the directorate practises it's rights and tasks as a corporation. The decision belongs to the directorate's competence in all cases, which is not assigned by an Act or by a fundamental rule to the general meeting's or the commission's keeping watch competence.

So the management is a decision making activity, related to management, but it is necessary to distinguish other decisions. We can distinguish three

döntések három csoportját tudjuk megkülönböztetni: legfőbb szerv döntései, ügyvezetés döntései és a menedzsment (mindennapos ügyintézés pl. cégvezető) döntései.

Az ügyvezetői feladatokat közkereseti és betéti társaság esetén csak tag láthatja el, míg korlátozott felelősségű társaságnál és részvénytársaságnál ez nem kritérium. Szövetkezetek esetén a tagsági viszony fennállása alól az alapszabály felmentést adhat. Mindezek a döntési szintek és formák a felelősség kérdését is meghatározzák.

5. Típus és felelősség

A felelősség kérdése eltérő az egyéni vállalkozások illetőleg a társas vállalkozások tekintetében. Az egyéni vállalkozások esetében az egyéni vállalkozók felelőssége korlátlan, a magánvagyonra kiterjedő. A társas vállalkozások tagjainak felelőssége egyes formáknál korlátlan (betéti társaság, közkereseti társaság), míg más formáknál a befektetett vagyoni hozzájárulás mértékéig korlátozott (pl. Korlátozott felelősségű társaság, részvénytársaság, szövetkezet).

A vezető tisztségviselők felelőssége, amely általában az ügyvezetést jelenti, korlátlan és egyetemleges, függetlenül attól, hogy milyen jogviszony keretében látják el tevékenységüket (polgári vagy munkajogviszony). Az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható gondossággal kötelesek eljárni. Felelősségük kártérítési alapját alapvetően a polgári jog határozza meg. Azon személyek (alkalmazottak) akik munkaviszony keretében látják el tevékenységüket a munkajog szabályai szerint felelnek, a szándékos (teljes kár megtérítése) vagy gondatlan (kereset arányos) alakzat szerint.

Törvényi tényállási elemektől függően mind a polgári jogi, munkajogi, büntetőjogi stb. felelősség felmerülhet az egyes személyeket illetően. Ennek terjedelme függ az elkövető pozíciójától illetőleg a magatartás jellegétől. Megvalósulhat kötelelőszegéssel, fizetésképtelenséghez kapcsolódó magatartáshoz, információkkal való tevékenységgel²⁵ stb.

A bankok a hitelezési tevékenységük során a fedezeti oldalt kívánják erősíteni. Ezzel összefüggésben a banki gyakorlat az, hogy lehetőleg a vezető tisztségviselők, menedzsment, esetlegesen a tulajdonosok is vállaljanak garanciát a magánvagyonuk bevonásával. Ezen személyek magánvagyonának a biztosítéka erősebben kötődést jelent a vállalkozás és magánszemélyek között. A bankok ezzel erősítik a nyereséges

groups of the decisions on the basis of this: decisions of the principal organ, decisions of the management and the decisions of management (daily administration for example firm manager).

Only a member may supply the managing tasks in deposit companies, while this is not a criteria at limited liability company and at joint-stock companies. In co-operatives from the existence of the membership, the fundamental rule may give an exemption. All of these decision levels and forms define the question of the responsibility

5. type and responsibility

The question of the responsibility is different in individual undertakings and in collective undertakings. In the case of individual undertakings the private entrepreneurs' responsibility is unlimited, extending only to private properties. The responsibility of members of collective undertakings is unlimited in some forms (for example: deposit company), while by other forms it is limited until the measure of a invested financial contribution (limited liability company, share company, co-operative).

The responsibility of directors, which means the management generally, is unlimited and collective, independently, that their activity is supplied in the framework of any kind of contractual relationship (civil or labour law relationship). The persons holding the position like this, have to intervene so, it can be expected from them. With the care which can be expected from the persons in this position to intervene. The civil law defines the compensation basis of their responsibility fundamentally. Those persons (employees) who works as employees, are responsible according to the rules of the labour law, the deliberate (the compensation for whole damage) and also the careless (proportional) formation.

We may talk about responsibility based on civil law, labour law, criminal law etc too, depending on elements of legal facts. The extent of this depends on the position of the perpetrator and on the character of the behaviour. It may be realised by a breach of duty, or by activity with informations being attached to insolvency etc.²⁵

The banks wish to strengthen the coverage side in the course of their credit activity. In connection with this the bank practice is that leader officers, management, or the proprietors should undertake a guarantee with the withdrawal of their private properties possibly. The guarantee of the private properties of these persons means stronger linkage between the undertaking and private persons. With this banks

gazdálkodásra törekvést a pénzügyi döntések és folyamatok terén.

A vezető tisztségviselők korlátlan helytállási kötelezettsége problémákat jelent mind a vállalkozás, mind pedig a tisztségviselő oldaláról. Egyrészt a vállalkozás vagyona általában nagyságrendekkel nagyobb, mind a vezető tisztségviselő magánvagyon, ezáltal a kár megtérülési lehetősége nem teljes körű, másrészt a vezető tisztségviselőnek a vállalkozási kockázatokért az egész vagyont meghaladó mértékű kártérítést kell vállalnia. Általában a díjazása nem tud olyan nagyságrendű lenni, amely kiegyensúlyozná a helytállási kötelezettséghez kapcsolódó vagyoni különbségeket.

A vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségének átvállalására létezik a biztosítóknál felelősségbiztosítási konstrukció. A biztosítási esemény, a vezető tisztségviselőnek az e tevékenységével kapcsolatban keletkezett kártérítési felelőssége. A felelősségbiztosítás terén korlátot jelent az a tény, hogy a biztosítók nem vállalnak korlátlan felelősséget, maximálják a biztosítási összeget, a helytállás mértékét. A felelősség biztosítás ezen formája még nem túlzottan elterjedt Magyarországon.

6. Forma és adózás

Az adójog sajátos eszközeivel igyekszik előnyös helyzetbe hozni az ágazatot: (1) egyes adóalanyok részére különleges adózási módok és jogállás biztosítása, (2) mezőgazdasági tevékenységből származó termék vagy tevékenység speciális adózásának biztosítása, (3) külön adómértékek meghatározása, (4) adómentesség biztosítása, (5) adóalap csökkentő kedvezmények előírása, (6) adókedvezmények biztosítása. Terjedelmi korlátokra tekintettel a három leglényegesebb adónemet vizsgáljuk meg, amelyek szerepe a mezőgazdasági szektor szempontjából kiemelkedő.²⁶

1. Az általános forgalmi adóról szóló törvény²⁷ (Áfa tv.) főszabályként az agrárszektorra is az általános szabályokat állapítja meg. Kivételes szabályai, a különleges szabályozás egyrészt az adómértékben és az adómentesség biztosításával, másrészt a mezőgazdasági termelők különleges jogállásán keresztül valósul meg. A jogszabály két adókulcsot határoz meg: az általános mérték 25%, a kedvezményes adómérték 18% illetőleg 5%, amely körében a mezőgazdasági termékek közül csak a gyógynövények esetében beszélhetünk.

Adómentesség körében az alanyi adómentességet érintő szabályozás tekintetében nincs speciális szabály a mezőgazdasági tevékenységek végzőkre. A tárgyi

fortify aiming for the profitable farming in financial decisions and processes.

The unlimited commitment liability of the leader officers causes problems also in the undertakings, and in the officer's side too. On the one hand the undertaking's property is generally incomparably higher, then the private properties of the leader officers, hereby the opportunity of the return of harm is uncompleted, on the other hand, leader officers have to undertake compensation with a measure exceeding the whole property of them. Generally the remuneration cannot be so high that the financial differences should disappear.

To the taking over of the commitment liability of the leader officers a liability insurance construction exists at the insurers. The insurance event is the compensation responsibility in connection with the activity of the leader officer too. The fact that the insurers do not vouch an unlimited responsibility constitutes a limit in the liability insurance, they fix the maximum of the insurance sum, the measure of the firmness. This form of the responsibility of the insurance is not exaggerated yet in Hungary.

6. Form and taxes

The legal regulation of taxes tries to put the section in a vantage point with the specific devices of a tax right: (1) the insurance of legal status and special taxational manners of taxpayers (2) the insurance of the special taxation of an agricultural product originating from an agricultural activity (3) the definition of separate tax measures, (4) the insurance of a tax exemption, (5) the regulation of discounts decreasing tax base, (6) the insurance of tax reliefs. We examine the three most essential tax categories in consideration of extent bars, which are outstanding in the agricultural sector.²⁶

1. The Act on value added tax (Act on VAT)²⁷ lays down general rules as basic rules for the agricultural sector. On the one hand its exceptional rules, the special regulation is attained in the tax measure and with the insurance of the tax exemption, on the other hand through the agricultural producers' special legal status. The Act defines two tax brackets: the general measure is 25%, the preferential tax measure is 18% concerns 5%, which are only among agricultural products the medicinal plants.

There is not a special rule for the people making agricultural activities in the regulation affecting the taxpayer exemption. We may talk about the

adómentesség körében azonban beszélhetünk a mezőgazdaságot érintő szabályozásról: földrészlet értékesítése, ingatlan bérbeadása, haszonbérbeadása.

Ezen kívül meg kell említenünk a kompenzációs felár intézményét. Az adóalanytól a le nem vonható általános forgalmi adó ellentételezése a kompenzációs feláron keresztül valósul meg, a mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanytól történő felvásárlás esetén. A kompenzációs felár mértékét a jogszabály határozza meg, amely növények és növényi termékek esetében 12%, állatok és állati termékek esetében valamint szolgáltatások esetében 7%. A kompenzációs felár többletbevételként biztosít a mezőgazdasági tevékenységet végzők számára. A kompenzációs felár az ellenérték részeként az átvevő által kötelezően fizetendő összeg (a végső fogyasztót terheli).

2. A társasági adóról és osztalék adóról szóló törvény²⁸ (továbbiakban: Tao. tv.) értelmében Magyarországon a jövedelem- és vagyonszerzésre irányuló gazdasági tevékenység adóköteles. Az adókötelezettség tehát a vállalkozási tevékenységet végző belföldi és külföldi adóalanyokra egyaránt kiterjed.

Az agrárjogi vállalkozások esetében speciális szabályozással az adózás előtti eredményt csökkentő tételeknél (mezőgazdaságot érintő értékcsökkenési leírások) illetőleg az adókedvezmények területén találkozhatunk. Ez utóbbiak körébe tartoznak a kis- és középvállalkozások adókedvezménye, a beruházási adókedvezmény, a térségi és egyéb adókedvezmények (szövetkezeti adókedvezmény), fejlesztési adókedvezmény. A szövetkezeti adókedvezmény a közösségi alapképzés miatti kedvezményt jelenti. A szövetkezeteknek közösségi alapot kell létrehozniuk és a nyereség meghatározott részét abba utalniuk, amely oktatási, kulturális, segélyezési, művészeti stb. tevékenységeket hivatott támogatni.

A fejlesztési adókedvezményt a Pénzügyminisztérium engedélyezi, amelyek körében meghatározott a fejlesztésre fordított pénzösszeg nagysága és a fejlesztés célja, iránya (pl. munkahelyteremtés). Preferált beruházások körébe tartoznak pl. az élelmiszerhigiéniai beruházások, mezőgazdasági, erdészeti tevékenységhez tartozó beruházások, a mezőgazdasági termékek feldolgozását és forgalmazását szolgáló beruházások.

3. Agrárjogi szempontból a személyi jövedelemadóról szóló törvény²⁹ (továbbiakban: Szja tv.) veszi figyelembe leginkább a mezőgazdasági sajátosságokat. A személyi jövedelemadó központi kategóriája a magánszemély által megszerzett jövedelem. Az Szja tv. speciális szabályozási körbe sorolja a mezőgazdasági tevékenységet végző

regulation affecting the agriculture among the objective tax exemption: the sale of lands, lease, etc.

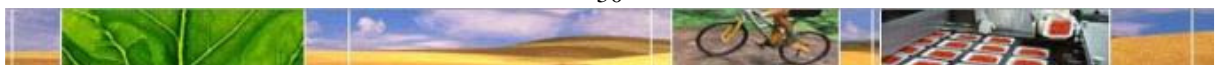
Apart from this we have to mention the institution of the compensation surcharge. The offset of the general purchase tax which cannot be deducted is realised through the compensation surcharge at the taxpayer, in the case of buying from an owner pursuing agricultural activity. The Act defines the measure of the compensation surcharge, which is 12% by plants and a plant products, in the case of animals and animal products it is 7%. The compensation surcharge insures an extra income for the farmers. The compensation surcharge is the sum to be paid by the recipient compulsorily as the part of the offset (burdens the final consumer).

2. The Act about the corporation tax and dividend tax²⁸ says that in Hungary the incomes and commerce being aimed at moneymaking are taxable. So the taxability spreads out equally to taxpayers making the activity in inland and in foreign country too.

We can find special regulation of items reducing the result before the taxation in agricultural undertakings' case (depreciation descriptions affecting agriculture). The small- and medium-size enterprises' tax relief, the investment tax relief, the area tax reliefs (cooperative tax relief), and development tax relief belong to this. The cooperative tax relief means a discount because of the community basic training. Co-operatives have to create a community basis and relate the particular part of the profit it to, and to support educational, cultural, aid, artistic etc. activities.

The ministry of Finance allows development tax relief, and the measure and direction of development is also determined (for example: job creation). Food hygiene investments, investments belonging to an agricultural and forestry activity investments supporting the processing and distribution of agricultural products belong to preferred investments

3. The agricultural point of the Act about personal income tax²⁹ (in addition: the Act) takes the agricultural peculiarities into attention mostly. The incomes of private person are the central categories of the personal income tax. The taxpayers doing agricultural activity are assigned by Act about personal income tax into a special circle of

adóalanyokat. A mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemélyek részére, mezőgazdasági tevékenységből származó bevételét illetően az Szja tv. a) adómentességet biztosít, b) bevételt csökkentő kedvezményeket biztosít, c) speciális kistermelői költségátalányt állapít meg, d) adókedvezményt ad a mezőgazdasági őstermelő számára, e) átalányadózást tesz lehetővé.

A mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódóan adómentes bevételek a falusi vendégfogadás, szövetkezeti üzletrész átruházása, termőföldről kapott életjáradék, termőföld átruházásából származó jövedelem, tűzifa-juttatás. Az adómentességek többsége tehát a termőföldhöz kapcsolható.

A speciális kedvezmények jó része a mezőgazdasági őstermelő és kistermelő mezőgazdasági tevékenységéhez kapcsolódik. Fogalmi meghatározása a 1. pontban található bővebben.

7. Forma és szociális védelem

Az egyéni és a társas vállalkozási formák alapvetően nem biztosítják a termelők szociális védelmét. A szociális védelem érdekében kialakított rendszerek kötelező érvénnyel nem érvényesülnek, bevezetésük és alkalmazásuk a vállalkozási formák egyedi döntésén múlik. Ez alól azonban vannak kivételek. A kivételes szabályok közé tartoznak többek között a szövetkezetek. A szociális védelem jellege már a szövetkezet definíciójából kiolvasható: A szövetkezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, amelynek célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése.³⁰

A szövetkezeti formára vonatkozó jogfejlődés legújabb eredménye a szociális szövetkezet kialakulása, amely a klasszikus elvek szerint működő szövetkezettől annyiban tér el, hogy a tevékenységében meghatározó jellegű a társadalom leszakadó rétegei helyzetének javítására való törekvés. A törvény a szociális szövetkezetek körébe sorolja a munkanélküli tagok számára munkafeltételeket teremtő, a tagok szociális helyzetének javítását előtérbe állító szövetkezeteket, valamint a diákok számára munkát szervező iskolaszövetkezeteket.

A szociális szövetkezet a olyan szövetkezet, a) amelynek célja munkanélküli, illetőleg szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális

regulation. For the private persons doing the agricultural activity, regarding the agricultural income originating from the activity the Act provides a) tax exemption, b) discounts reducing income, c) establishes a special small producer expense lump sum, d) gives a tax relief for the agricultural primary producer, e) makes presumptive tax possible.

Related to agricultural activity, tax-free incomes are rural hospitality, the grant of cooperative business share, life annuity got for land, incomes originating from the transfer of land, firewood allocation. The majority of the tax exemptions can be related to land.

Important part of the special discounts is attached to the activity of agricultural primary producer and small producer. The conceptual definition can be found in 1.

7. Form and social protection

The individual and the collective undertaking forms do not provide the producers' social protection fundamentally. The systems developed in the interest of the collective protection do not prevail with obligatory validity, their introduction and their application depend on the unique decision of undertaking forms. But of course there are exceptions. Co-operatives belong to this exceptions. The character of the social protection is legible from the definition of co-operatives too: The co-operative is an organization with legal entity, which is established by business share defined in the fundamental document, has an open membership and works in the principle of the changing capitals, the aim of it is to protect the members' economical, and social needs (cultural, educational, social, hygienic).³⁰

The newest result of the right development concerning the cooperative form is the development of social co-operatives, that differs from the classic co-operatives, as in its activity the determining character is aiming for repairing the society for the situation of poorest layers. The Act assigns the co-operatives that create working conditions for the unemployed members among social co-operatives, and those co-operatives that emphasize the correction of the members' social situation, and the school co-operatives organizing work for the students.

Social co-operative is a co-operative, a) which aim is to create working conditions for unemployed workers, and the promotion of the correction of their social situation in an other way;

helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése;
b) amely iskolaszövetkezetként működik.

A szabályozás lehetővé teszi a működés sokszínűségét, amely a tipikusnak mondható, a tagok termelését szolgáltatásaival segítő szövetkezeti forma mellett módot ad a termelő típusú szövetkezetek alapításának és működésének, a tagok szociális, egészségügyi, oktatási- és kulturális igényeinek kielégítésében közreműködő szövetkezeteknek.

A szabályozás világossá teszi a szövetkezetek és a gazdasági társaságok közötti alapvető különbséget, azt, hogy a szövetkezet nem egy speciális gazdasági társaság. Azon túlmenően, hogy mindkét esetben hasznot hajtó tevékenység folytatásáról van szó

- a gazdasági társaság egyetlen célt ismer, a nyereséget, a szövetkezet pedig a tagjai gazdasági, kulturális, szociális, oktatási szükségletei és igényei kielégítésének egységét állítja a középpontba;
- a gazdasági társaság általában nem képez közösségi célokat szolgáló pénzügyi forrásokat, a szövetkezetnél ezt a célt a közösségi alap szolgálja;
- a gazdasági társaság döntéshozatali rendszerében való részvételt általában a vagyoni hozzájárulás mértéke határozza meg, a szövetkezetnél pedig az egy tag - egy szavazat elv érvényesül;
- a gazdasági társaságnál a nyereség elosztása a vagyoni hozzájárulás arányában történik, a szövetkezetnél pedig a jövedelem egy része a fel nem osztható közösségi alapba kerül, a másik része a tagoknál csapódik le, részben a szövetkezettel való együttműködésük arányában, részben pedig a vagyoni hozzájárulásuk szerint.

A szövetkezet és a tag gazdasági együttműködését az alapszabály a szövetkezet céljaihoz igazodóan részletesen meghatározza. Az együttműködés megvalósulhat

- a) a tagok beszerzéseinek, termékeik feldolgozásának, értékesítésének lebonyolításában;
- b) a tagok fogyasztási szükségleteinek kielégítésében és vásárlási visszatérítés nyújtásában;
- c) közös gazdálkodásban;
- d) a tagok munkalehetőséghez juttatásában, szociálisan hátrányos helyzetük egyéb módon való javításában;
- e) diákok és az oktatási intézmények együttműködésével működő iskolaszövetkezetek esetén a diákok munkalehetőségeinek megteremtésében, valamint az oktatási feltételek javításában;
- f) a gazdasági együttműködés konkrét módjához igazodó egyéb formában.

8. Formák és szerkezetek

Vannak olyan jogszabályi előírások, amelyek az agrártevékenység folyamatait kívánják befolyásolni

b) which works as a school co-operative.

The regulation makes the variegation of the function possible, that can be said typical, that apart from helping the members' production it ensures the co-operatives' foundation and function, the members social, hygienic, culturel development.

The regulation makes the fundamental difference between the co-operatives and the economic companies clear, that the co-operative is not a special economic company. But both form is a profit-orientated activity.

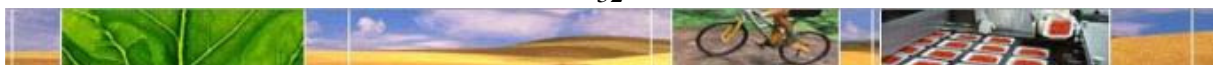
- the economic company knows onlye single aim, that is the profit, the co-operative's main aim is the development of members' economic, cultural, social, educational needs,
- the economic company does not constitute sources for Community aims generally, at the co-operative this aim is served by community basis;
- the measure of vote in the economic company's decision making system is defined by the financial contribution, while in co-operative sthe principle of one member-one vote works,
- the distribution of the profit happens in the proportion of the financial contribution at the economic company, in co-operatives a part of the incomes gets into the community basis which cannot be divided up, while other part is condensed at the members according to their financial contribution.

The co-operative's and the member's economic cooperation is defined by the fundamental rule. The cooperation can be established:

- a) in the arrangement of the members' purchases, product processing and realization;
- b) in the satisfaction of the members' consumption requirements and the stretching of a purchase refund;
- c) in common farming;
- d) in the allocation of job opportunity for members, repairing their socially unfavorable situation;
- e) in case of school co-operatives working with students' and the educational institutions' cooperation in the creation of the students' job opportunities, and in the correction of the educational conditions;
- f) in the other form conforming to the actual manner of the economic cooperation.

8. Forms and structures

There are legal measure regulations, that tries to influence agricultural activities, and others concern

illetőleg vannak olyanok, amelyek a szervezeti keretekre illetőleg az ehhez kapcsolódó működésre vonatkoznak. Az előbbiekhöz tartoznak pl. az agrárpiacon rendtartásra vonatkozó előírások,³¹ vagy az agrár- és vidékfejlesztési dokumentumok.³² Az utóbbiakhoz egyrészt a társas vállalkozásokhoz, másrészt az egyéni vállalkozásokhoz kapcsolódó jogszabályi előírások tartoznak. A társas vállalkozási formákat illetően érdemes megemlíteni példálózó jelleggel a zöldség-gyümölcs termelői csoportokat és termelői szervezeteket,³³ amelyek a mezőgazdasági piacok szervezésében játszanak szerepet. A másik vállalkozási forma például, amely egy család megélhetését hivatott biztosítani a családi gazdaság.³⁴ A *családi gazdaság*: legfeljebb 300 hektár nagyságú termőföld (ideértve a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi földet is) tulajdonával, illetőleg haszonbérletével, használatával rendelkező gazdálkodó család valamennyi termőföldje, az ahhoz tartozó leltárban megjelölt ingatlan és ingó vagyontárgyak (épület, építmény, mezőgazdasági berendezés, felszerelés, gép, állatállomány, készlet stb.) hasznosításával, legalább egy családtag teljes foglalkoztatásán és a többi családtag közreműködésén alapuló gazdálkodási forma.

9. Egyebek

A mezőgazdasági tevékenységet illetően fontos és gazdasági szempontból indokolható szempont a privilegiált szabályozás, tekintettel a mezőgazdasági tevékenység jellegére illetőleg hazai vonatkozásban arra a tényre, hogy Magyarország alapvetően elsődlegesen agrár és másodlagosan ipari ország.

the organizational frameworks and its function. For example the regulations concerning agricultural organisations,³¹ or the agrarian and rural development documents.³² We can mention here the legal regulations of collective undertakings, and individual undertakings. Regarding the collective undertaking forms it is worthy to mention with an instancing character the producers of the green groceries groups and producers' organisations, which play an important role in the agricultural markets' organization.³³ The other undertaking form is the familiar for example, which is meant to ensure the family economy.³⁴ The family economy is : a family with property or lease of less than 300 hectares of land (including the field-, inner land under forestry cultivation), with whole real estate and movable property marked in the inventory (building, agricultural equipment, other equipments, machine, livestock, etc.) with the utilisation of the land, and at least one family member's full employment and the collaboration of the rest of the family members.

9. Others

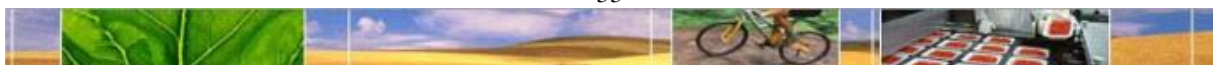
Regarding the agricultural activity the privileged regulation can be understood from an important and economic viewpoint, in consideration of the character of the agricultural activity, and of the fact, the Hungary is an agrarian country primarily fundamentally and secondarily an industrial country.

Lábjegyzet

¹ A magyar jogtudományban a fogalmak részletes elemzéséről lásd FODOR László: *Agrárjog*. Debrecen, 2005, Kossuth Egyetemi Kiadó, 23-51. pp.; KURUCZ Mihály: Agricultural law's subject, concept, axioms and system. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2. szám, 41-63. pp.; SZILÁGYI János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*. Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 41-49. pp.; SZILÁGYI: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai – Útban a természeti erőforrások joga felé? *Jogtudományi Közlöny*, 2007, 3. szám, 114-120. pp.; SZILÁGYI: The Dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an Aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Miskolc, Volume 7. Number 1. (ann. 2009) 48-55. pp.; SZILÁGYI: Az agrárjog jogágisága, fejlődése, tárgya, módszere és rendszere. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. I. kötet. Miskolc, 2004, Bíbor Kiadó, 20-21. pp.; SZILÁGYI: Common Agricultural Policy. In: ANGYAL ZOLTÁN ET AL.: *Public Policies of the European Union*. Târgu – Mureș, 2008, Editura Universităţii „Petru Maior”, 88-

Footnotes

¹ In the Hungarian jurisprudence, about the assessment of these definitions, see FODOR László: *Agrárjog*. Debrecen, 2005, Kossuth University Publisher, pp. 23-51; KURUCZ Mihály: Agricultural law's subject, concept, axioms and system. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, pp. 41-63; SZILÁGYI János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 41-49; SZILÁGYI: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai – Útban a természeti erőforrások joga felé? *Jogtudományi Közlöny*, 2007/3, pp. 114-120; SZILÁGYI: The Dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an Aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Miskolc, Volume 7, 2009/1, pp. 48-55; SZILÁGYI: Az agrárjog jogágisága, fejlődése, tárgya, módszere és rendszere. In: CSÁK Csilla (ed.): *Agrárjog*. Volume 1, Miskolc, 2004, Bíbor Publisher, pp. 20-21; SZILÁGYI: Common Agricultural Policy. In: ANGYAL ZOLTÁN ET AL.: *Public Policies of the European Union*. Târgu –

92. pp.; SZILÁGYI: Agrárjogi dogmatika. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó 30-34. pp.; SZILÁGYI: Az agrárjog dogmatikája. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 31-39. pp.; SZILÁGYI: Gondolatok az agrárjog jogágiságával kapcsolatban. *Magyar Jog*, 2004. szeptember, 535-540. pp.; TANKA Endre: Az agrárjog fogalma és helye a magyar jogrendszerben. *Magyar Jog*. 2005, 7. szám, 396-398. pp.; TANKA Endre: Transformation of Hungarian Agricultural Law (1985/1990-2005). In: JAKAB András – TAKÁCS Péter – TATHAM, Allan F. (edit.): *The Transformation of the Hungarian Legal Order 1985-2005*. The Netherlands, 2007, Kluwer Law International, 390-394. pp.; VERES József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlata. In: TÓTH Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. Születésnapjára. Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae*, Szeged, 1993, 522-526. pp.

² Római Szerződés.

³ Tft. 3. § k) pont.

⁴ Tft. 3. § l) pont.

⁵ NAGY Zoltán: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 306. p.

⁶ Áfa tv. 7. sz. melléklet I. rész termékek: élő növény, zöldségpalánta, burgonya, zöldségfélék, gyökerek, gumók, szaporítóanyagok, gyümölcs, fűszernövények, gabonafélék, magvak, ipari és gyógynövények, takarmánynövények, feldolgozott zöldség gyümölcs, bor, élő állat, halak, rákok, tej, tojás, méz, állati eredetű termékek, trágya, szőrme, gyapjú, selyemgubó stb.

⁷ Áfa tv. 7. sz. melléklet II. rész szolgáltatások: talajművelés, aratás, szüretelés, betakarítás, vetés, ültetés, mezőgazdasági termékek csomagolása, piacra történő előkészítése, mezőgazdasági termékek tárolása, élő állat gondozása, tenyésztése, hizlalása, mezőgazdaság, erdőgazdálkodási vagy halgazdasági vállalkozásokban alkalmazott eszközök mezőgazdasági céllal történő bérbe adása, műszaki segítségnyújtás, gyomirtás és mezőgazdasági kártevők irtása, permetezés, mezőgazdasági és erdőgazdálkodási öntözőberendezések üzemeltetése, mezőgazdasági és erdőgazdálkodási szolgáltatások stb.

⁸ Saját gazdaság alatt a termelést ténylegesen végző magánszemély rendelkezési jogosultságát kell érteni az eszközei, a termelés vezetése és a termelés eredményének felhasználása felett. Szja 3. § 18. pont a) pont.

⁹ Östermelői igazolvány: az östermelői tevékenységből származó bevételek nyilvántartására alkalmas, hitelesített jogszabály által előírt alakban és eljárási rendben kiadott igazolvány. Szja 3. § 18. pont b) pont.

¹⁰ Tft. 3. § i) pont.

¹¹ 1444/2002/EK bizottsági rendelet I. sz. melléklete (mezőgazdasági gazdálkodó), 1259/1999/EK tanácsi

Műreş, 2008, Universităţi „Petru Maior” Publisher, pp. 88-92; SZILÁGYI: Agrárjogi dogmatika. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Publisher, pp. 30-34; SZILÁGYI: Az agrárjog dogmatikája. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 31-39; SZILÁGYI: Gondolatok az agrárjog jogágiságával kapcsolatban. *Magyar Jog*, 2004/9, pp. 535-540; TANKA Endre: Az agrárjog fogalma és helye a magyar jogrendszerben. *Magyar Jog*. 2005/7, pp. 396-398; TANKA Endre: Transformation of Hungarian Agricultural Law (1985/1990-2005). In: JAKAB András – TAKÁCS Péter – TATHAM, Allan F. (ed.): *The Transformation of the Hungarian Legal Order 1985-2005*. The Netherlands, 2007, Kluwer Law International, pp. 390-394; VERES József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlata. In: TÓTH Károly (ed.): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. Születésnapjára. Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae*, Szeged, 1993, pp. 522-526.

² Treaty of Rome.

³ 3 § k) of the Act about arable lands.

⁴ 3 § l) of the Act about arable lands.

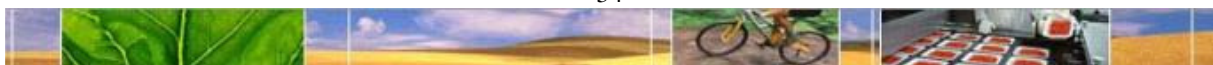
⁵ NAGY Zoltán: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog* Miskolc, 2008, Novotni Publisher, p. 306.

⁶ Products according to the I part of the 7 enclosures of the Act are: live plants, plant cuttings, graftings, potatoes, vegetables, roots and tubers, grapes, fruits and nuts, and rinds of melons, herbs, cereals, millet, giant millet, seeds, industrial and medicinal plants, forage crops, processed and preserved vegetables and fruits, must and wine, live animals, fish, crayfish, milk, eggs, honey, products of animal origin, compost, fur, silk, etc.

⁷ Services according to the II part of the 7 enclosures of the Act are: tillage, harvest, vintaging the packaging of sowing, planting, agricultural products, preparing it for the market, agricultural products the nurture of storage, a living animals, breeding, agriculture, silvicultural, fish farm undertakings with an agricultural aim, technical assistance, a weed control and agricultural pests, spraying, agricultural and silvicultural irrigation systems, agricultural and silvicultural services.

⁸ The own economy presents to understand the entitlement of the private person making the production actually of disposal above the use of the result of his devices, the leadership of the production and the production. 3 § 18 a) of the act on personal income tax.

⁹ Farmer licence: the pass spent on the register of incomes in a shape prescribed by a suitable, certified measure and procedure order originating from the agrarian activity. 3 § 18 b) of the act on personal

rendelet 10. cikk a) pont (mezőgazdasági termelő), 1493/1999/EK tanácsi rendelet VIII. melléklet A. 2. pontja (mezőgazdasági termelő).

¹² Tft. 3. § u) 2. pontja, 1999. évi XLVI. törvény 2. § b) és 3. § (1) bekezdés.

¹³ 312/85. sz. ügy SpA Villa Banfi kontra Regione Toscana ügy (1986. december 18-án hozott ítélete).

¹⁴ 1444/2002/EK bizottsági rendelet I. sz. melléklet G/4. pont.

¹⁵ OLAJOS István: Az agrár-üzemrendszer felépítése. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 189-192. pp.

¹⁶ OLAJOS: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 208-220. pp.

¹⁷ OLAJOS: Az Európai Unió és Magyarország agrártámogatási rendszerének összevetése. *Gazdaság és Jog*, 1998/3. szám, 12-14. pp.

¹⁸ SZILÁGYI: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 341-347. pp.

¹⁹ OLAJOS: A vidékfejlesztés, mint a KAP második pillére. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 399-413. pp.

²⁰ SZILÁGYI: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere. 2007. *Publicationas Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXV/2. (2007) 726-727. pp.

²¹ 30/2000. (III. 10.) Korm. rendelet.

²² CSÁK Csilla: A vidék finanszírozásának lehetőségei vidéki bankhálózat keretében. *Magyar Közigazgatás*, 2001/10. szám, 632-636. pp.

²³ NAGY Zoltán: *A faktoring*. Budapest, 2009, HVG-ORAC, 322. pp.

²⁴ Gazdasági társaságokról szóló törvény a 2006. évi IV. törvény (Gt.).

²⁵ A büntetőjogi felelősség kérdését illetően megállapítható, hogy elvétve találunk speciális rendelkezéseket, az agrár tevékenységet illetően nincs külön törvényi tényállás. Pl. a gazdasági társaság vagy szövetkezet vezető tisztségviselője, illetőleg az az üzletvezetésre jogosult tagja, aki a társaság tagját vagy a szövetkezet tagját a társaság vagy a szövetkezet vagyonát illetően megtéveszti, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

²⁶ NAGY Zoltán: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 306. pp.

²⁷ 2007. évi CXCVII. törvény.

²⁸ 1996. évi LXXXI. törvény.

²⁹ 1995. évi CXVII. törvény.

³⁰ 2006. évi X. törvény a szövetkezetekről szóló törvény 7. §.

³¹ 2003. évi XVI. törvény az agrárpiaci rendtartásról.

³² 1997. évi CXIV. törvény az agrárgazdaság

income tax.

¹⁰ 3 § i) of the act on arable lands.

¹¹ 1444/2002/EC committee order I enclosure (agricultural smallholder), 1259/1999/EC council order 10 (agricultural producer), 1493/1999/EC council order VIII enclosure A 2 (agricultural producer).

¹² 3 § u) 2 of the act on arable lands, Act XLVI of 1999 2 § b) and 3 § (1).

¹³ Case of 312/85 SpA Villa Banfi kontra Regione Toscana (sentence is made in 18th, december in 1986).

¹⁴ 1444/2002/EC Comittee Order I enclosure G/4.

¹⁵ OLAJOS István: Az agrár-üzemrendszer felépítése. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 189-192.

¹⁶ OLAJOS: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 208-220.

¹⁷ OLAJOS: Az Európai Unió és Magyarország agrártámogatási rendszerének összevetése. *Gazdaság és Jog*, 1998/3. pp. 12-14.

¹⁸ SZILÁGYI: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 341-347.

¹⁹ OLAJOS: A vidékfejlesztés, mint a KAP második pillére. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 399-413.

²⁰ SZILÁGYI: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere. 2007. *Publicationas Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXV/2, 2007, pp. 726-727.

²¹ 30/2000 (III.10) Order of Government.

²² NAGY: *A faktoring*. Budapest, 2009, HVG-ORAC, p. 322.

²³ CSÁK: A vidék finanszírozásának lehetőségei vidéki bankhálózat keretében. *Magyar Közigazgatás*, 2001/10. pp. 632-636.

²⁴ Act IV of 2006.

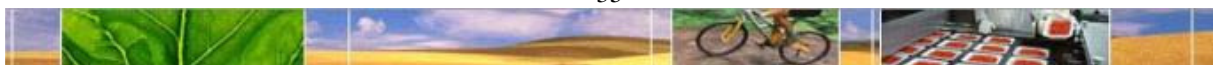
²⁵ Regarding the question of the criminal responsibility we can say, that there are special provisions, regarding the agrarian activity there is not separate legal regulation. For example: the economic company's or a co-operative's leader officer, or the member entitled to the business leadership, who deceives the company's member or the co-operative's member regarding the company's or the co-operative's property, commits an offence if a more serious crime does not come true, and it is punished with imprisonment of two years or public work, fine.

²⁶ NAGY Zoltán: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog* Miskolc, 2008, Novotni Publisher, p. 306.

²⁷ Act CXCVII of 2007.

²⁸ Act LXXXI of 1996.

²⁹ Act CXVII of 1995.

fejlesztéséről.

³³ 30/2008. (II.19.) FVM rendelet a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról.

³⁴ 1994. évi LV. törvény a termőföldről és a 326/2001 (XII.30.) Korm. rendelet a családi gazdaság nyilvántartásba vételéről.

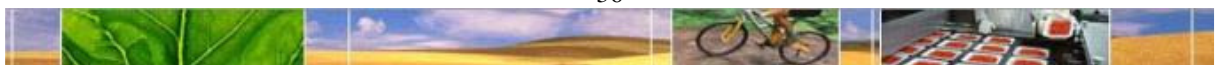
³⁰ 7 § of Act X of 2006 on co-operatives.

³¹ Act XVI of 2003 on agricultural organisations.

³² Act CXIV of 1997 on the development of agricultural economy.

³³ 30/2008 (II.19) Order of Ministry of Agricultural and Rural Development.

³⁴ Act LV of 1994 and 326/2001 (XII. 30) order of Government.

Forma	Jogi Hivatkozás	Társadalmi célja	Leginkább arra használják, hogy...	A szerkezetet integrálni képes személyek	Fő jellemzői a fő művelésre utalással	A földművelők fő kötelezettségei
Gazdasági társaságok: közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság	Gazdasági társaságokról szóló törvény: 2006. évi IV. törvény	a) és b) személyegyesítő társaság, c) és d) tőkeegyesítő társaság. Valamennyi nyereségérdekeltiségi alapon működik	Bármely tevékenység	Bármely személy	Nem jellemző	Nem jellemző
Szövetkezet	A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény	Személyegyesítő gazdálkodó szervezet, üzemkiegészítő	Tagság gazdaságának erősítése	Bármely személy, jogi személyek korlátozással	bármely	
Termelői csoport	81/2004. (V.4.) FVM rendelet	Integrátor	Piacra jutás, közös értékesítés	Szövetkezet. Korlátolt felelősségű társaság	Mezőgazdasági, erdészeti tevékenység	Közös értékesítés
Zöldség-gyümölcs termelői csoport és termelői szervezetek	19/2008 (II. 19.) FVM rendelet	Integrátor	Piacra jutás, közös értékesítés	Korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, szövetkezet	Zöldség- gyümölcs	Közös értékesítés
Családi gazdaság	1994. évi LV. Törvény a termőföldről és a 326/2001 (XII.30.) Korm. rendelet a családi gazdaság nyilvántartásba vételéről	Családok megélhetésének biztosítás, farmgazdálkodás	Mezőgazdasági tevékenységben családtagok foglalkoztatása	Családi gazdálkodó	Mezőgazdasági erdészeti tevékenység	Termőföld hasznosítása
Mezőgazdasági őstermelő	1995. évi CXVII. Törvény a személyi jövedelemadóról	Egyéni vállalkozási forma a mezőgazdasági tevékenységben	Mezőgazdasági tevékenység	magánszemélyek	Mezőgazdasági tevékenység	
Mezőgazdasági kistermelő	1995. évi CXVII. Törvény a személyi jövedelemadóról	Egyéni vállalkozási forma a mezőgazdasági tevékenységben	Mezőgazdasági tevékenység	magánszemélyek	Mezőgazdasági tevékenység	
Hegyközség	1994. évi CII. törvény	Köztisztület, érdekvédelem	Eredetvédelem, származásigazolás	Bármely	borászat	szőlőtermesztés
Erdőbirtokossági társaság	1994. évi XLIX. törvény	Erőgazdálkodási érdekek érvényre juttatása	Erdőgazdálkodás	erdőtulajdonosok	erdőgazdálkodás	erdőgazdálkodás
Egyesületek pl. horgászegyesület, vadásztársaság, de nincs üzletszerű gazdasági tevékenység						
Vízgazdálkodási társulatok, vízvédellel kapcsolatos közfeladatok ellátására						

Form	Legal background	Social aim	It is used for	Those persons who are able to integrate the szerkezetet	capital features with indicating the capital cultivation	A földművelők fő kötelezettségei
Economical companies (business associations): unlimited partnership, limited partnership, limited liability company, company limited by shares (joint-stock company)	Act IV of 2006 on economic companies	the) a) is a person uniter companies, c) and d) capital uniter companies. All of them works on a profit orientation basis	any activity	anybody	Not typical	Nem jellemző
Co-operatives	Act X of 2006 on co-operatives	Person uniter economic organisations, firm accessory	The strengthening of membership's economy	anybody but legal entities only with limitation	Any type	
Producing groups	Order 81/2004. (V.4.) of Ministry of Agriculture and Rural Development	Integrator	Managing to get to a market, common realization Co-operatives and Ltd. Ltd.	Co-operative Limited Liability company	agricultural activity, ,of forestry	Közös értékesítés
Green groceries producers' group and organizations	Order of 19/2008 (II. 19.) Ministry of Agriculture and Rural Development	Integrator	Managing to get to a market, common realization Co-operatives and Ltd.	Limited Liability társaság, Joint-stock company and co-operatives	Vegetable-fruits	Közös értékesítés
Family farming	Act LV. of 1994 on lands and 326/2001 (XII.30.) Order of Government on the registration of the family economy	The insurance of living conditions and needs of families, farming families' living insurance, family agricultural one of forestry running a farm activity	farming in agricultural activity, family members' employment in farming	Family farmer	Agricultural activities, forestry	Termőföld hasznosítása
Agricultural primary producer	Act CXVII. of 1995 on personal income tax	Individual undertaking form in the agricultural activity	Agricultural activity	Private persons	Agricultural activity	
Agricultural small producer	Act CXVII. of 1995 on personal income tax	Individual undertaking form in the agricultural activity	Agricultural activity	Private persons	Agricultural activity	
Wine community (wine village)	Act CII. of 1994	civil corporation, presentation of interest	ancestry justification, origin protection,	anyone	wineries	Szőlőtermesztés
Wooded property company	Act XLIX. of 1994.	The enforcement of sylvicultural interests	sylviculture	Owners of woods	sylviculture	Erdőgazdálkodás
Associations, as angler's clubs and for hunters, but there is not a businesslike commerce.						
Water management associations, public tasks with water protection						

**Dr. OLAJOS István –
Dr. RAISZ Anikó**

egyetemi docens, PhD és tanársegéd, PhD
Miskolci Egyetem

**Magyar Nemzeti Jelentés a
vidékfejlesztési jog tudományos és
gyakorlati fejlődéséről az EU-ban, az
államokban és régiókban, valamint a
WTO-ban**

A munka a CEDR Cambridge-i (Anglia) XXV.
Kongresszusa (2009. szeptember 23-26.) III.
Bizottságának leadott magyar nemzeti jelentés
újrastervezett változata

1. Az utóbbi évek fejlődésének főbb vetületei

1.1. Agrárgazdasági jog és agrárstruktúra joga

Magyarországon az agrár-struktúra és az agrárgazdaság fejlesztése a rendszerváltás előtt, a reálszocialista időszakban állt az agrárpolitika homlokterében.¹ Ez az időszak 1963-tól 1989-ig tartott. Az agrárgazdaság fejlesztésére jelentős hatást gyakorolt az 1950-es évek sztálinista gazdaságpolitikájának azon felfogása, hogy az iparfejlesztéshez szükséges belső tőkét a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálásával kell megoldani, és a kisegisztenciák ellehetlenítésével megteremthető az iparfejlesztés munkásrétege. E politika csődjét már 1953-ban felismerte Nagy Imre, aki népszerűségét ezen intézkedések leállításának köszönhette. Az 1956-os forradalomban a magyar mezőgazdaság dolgozói elutasították minden szocialista vívmányt. A Kádár-rendszer a megtorlások és az erőszakos kollektivizálás befejezése (1957-1962-ig tartó időszak) után más alapon tekintett a mezőgazdaságra. Mivel a kolhoz típusú szövetkezetekhez a megszálló Szovjetunió ragaszkodott, ezt a rendszert alakították át speciális magyar formára. A szövetkezeti tag földbeviteli és munkavégzési kötelezettsége mellett megtarthatott 0,5 ha nagyságú földterületet, ahol vagy az állattenyésztéshez szükséges alapanyagtermelő tevékenységet, vagy intenzív kertészeti tevékenységet végzett. Az így előállított termékeket a kolhoz típusú szövetkezet felvásárolta, és biztosította a hazai feldolgozóipar számára az alapanyagot, valamint a tagok biztos megélhetését. Az agrárpolitika felhasználta az Európai Közösség támogatáspolitikájának vívmányait, és a központosított gazdaságirányítási rendszer keretébe integrálta

**Dr. István OLAJOS &
Dr. Anikó RAISZ**

associate professor and assistant lecturer
University of Miskolc

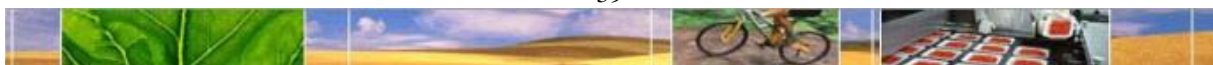
**The Hungarian National Report on
Scientific and Practical
Development of Rural Law in the
EU, in States and Regions and in
the WTO**

A reedited version of the Hungarian National
Report in the Commission III of the 25th CEDR
Congress held in Cambridge, England from 23rd to
26th September 2009

1. The main legal developments in recent years

1.1. Rural economic law and rural structure law

In Hungary, before the change of the systems, in the real-socialist era the development of the agricultural structure and the agricultural economy stood in the limelight of the agricultural policy.¹ This era last from 1963 until 1989. The Stalinist approach of the 1950s that the inner capital necessary for the development of the industry has to be adduced via the forced collectivisation of agriculture, and that with making it impossible for the small existences to earn their living, the layer of workers for the development of the industry can be created, had a significant influence on the development of the agricultural economy. The defeat of this policy had already been realized by *Imre Nagy* (the later executed prime minister of the 1956 revolution; he was prime minister of Hungary between 1953 and 1955, and in 1956 during the revolution), who gained his popularity by suspending these measures. In the 1956 revolution, the Hungarian agricultural workers refused every socialist achievement. The Kádár regime, after having finished the requital and the forced collectivisation, in the period between 1957 and 1962 had a different approach to the agriculture. As the invading Soviet Union insisted on the kolhoz-type co-operatives, this system was adapted to a special Hungarian form. The co-operator – besides his duties to give up his lands in favour of the co-operative and to work for the latter – may have retained a piece of land of 0,5 ha where he was allowed either to produce the basic products necessary for the stock-farming or to follow intensive horticultural activities. The products coming to

azokat.

A gazdaság termelékenysége nagy volt, egy forint befektett tőke 3-4 forint hasznot hozott, amiből az 1970-es évek második felében megtörtént az ágazat gépesítése és a feldolgozó kapacitás további fejlesztése. Ebben az időszakban a GATT szabályai közvetlenül nem érvényesültek, és a KGST keretein belül igazi vetélytárs a bolgár gazdaság volt, ahol azonban a klasszikus kolhoz rendszer keretei között kevésbé termelékeny volt a mezőgazdaság.

Az ország 1982-ben belépett a Világbankba, és komoly hiteket vesz fel. A hitelfelvétel feltétele a mezőgazdasági támogatási rendszer egyes elemeinek a megszüntetése volt, így a központi támogatás hiányát a szövetkezetek ipari és kereskedelmi részlegeinek beindításával pótolják. E részlegek 1985-től részlegesen önálló szervezetek a szövetkezeteken belül (vállalati gazdasági munkaközösségek), majd az 1988-as gazdasági társasokról szóló törvény rendelkezéseinek hatására önálló jogi személyekké alakultak. Az egyre jobban eladósodó szocialista állam komoly világbanki nyomásra 1988-ra felszámolja addigi támogatási rendszerét, ami a mezőgazdasági termelés visszaesésével jár.² A rendszerváltás a szocialista kényszerszövetkezetek felszámolását, és a termőföld magántulajdonba adását tűzi ki célul.³ Ebben az időben a magyar agrár-feldolgozóipar jelentős része a közbe konkurensse vált európai agrártársaságok közé kerül.⁴ A privatizációs szerződésben előírt kötelező működtetési kötelezettség lejárta után ezeket az üzemeket bezárták, és a magyar termelők termékeit saját feldolgozóüzemeikben dolgozták fel. A második választási ciklustól politikai váltóga érezhető hatását a magyar agráriumban.

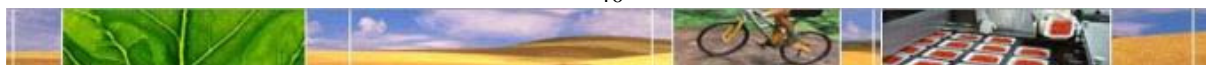
A szocialista kormányzat a szövetkezetek megerősítésének programjával szerez többséget 1994-ben. Azonban politikája felgyorsítja a szövetkezeti vagyon vezetőik általi megszerzését, a mezőgazdaság óriási területekkel rendelkező gazdasági társaságokká történő átalakulását.⁵ E vezetők nagy befolyása miatt sokáig nincs a mezőgazdasági támogatásoknak hozzáférhető jogi szabályozása Magyarországon. Az első Nemzeti

existence this way had been purchased by the kolkhoz-type co-operative, ensuring the basic commodity for the national processing industry and the safe existence for the members. The agricultural policy used the achievements of the subvention policy of the European Community and integrated those into the centralized economic system.

The productivity of the economy was great, one forint of invested capital produced 3-4 forints of profit, from that money in the second half of the 1970s the sector was mechanized and the processing capacity developed further. In this period, the GATT rules did not apply directly, and within the Comecon the real concurrent was the Bulgarian economy where in the frame of the kolkhoz system the agriculture was less productive.

In 1982, the country adhered into the system of the World Bank and took severe credits. The requirements for these credits included the abolishment of certain elements of the agricultural support system, therefore the lack of the central subventions was replaced by introducing the industrial and commercial departments of the co-operatives. These departments were from 1985 partly autonomous organisations within the co-operatives (economic working groups within the company), and from 1988 – according to the law on economic organisations of that year – they became autonomous legal persons. The more and more indebted socialist country – due to a serious pressure from the side of the World Bank – dissolves its that time support system until 1988, which results in the fallback of the agricultural productivity.² The change of the systems aimed at dissolving the forced socialist co-operatives and the privatisation of the arable land.³ At that time, a significant part of the Hungarian agricultural processing industry got into the hands of the European agricultural companies which have become concurrents in the meantime.⁴ After the time expired that was prescribed by the privatisation contracts for the obligatory further functioning, these factories have been closed down, and the Hungarian producers' products were processed in their own processing bases. From the second electoral period on, in the Hungarian agriculture, the effects of the political 'rotation' are visible.

The socialist government acquired the majority of votes while campaigning with the reinforcement of the co-operatives in 1994. But its policy only accelerated the phenomenon that the leaders acquired the active properties of the co-operatives, and that the agriculture turned into economic organisations disposing of huge territories.⁵ Because of the big influence of these leaders, agricultural supports had

Agrárprogram 1997-ben jelenik meg. Ezek után nyer kormányrendeleti szintű szabályozást a támogatás eljárási rendje. Azonban az első két ciklus idején csak az 1993-ban elfogadott agrárpia rendtartásról szóló törvény takar ténylegesen ellenőrizhető jogi szabályozást. A fejlesztésre komoly állami pénzeket a hazai agrárpolitika nem kíván fordítani, ezeket az uniós vidékfejlesztési politika első pillére szerepének megerősítésével kívánta realizálni. Ezért a magyar strukturális tervezés első, csatlakozás utáni ciklusában, és a második, immár önálló vidékfejlesztési tervezési ciklusban az első pillér, az agrárgazdaság fejlesztésére irányuló támogatások a meghatározóak. Bár itt az uniós társfinanszírozás szerepe alacsonyabb, ezt a magyar kormányzat legnagyobb részben áthárítja a pályázó vállalkozásokra, így csak a leginkább tőkeerős és komoly összeköttetéssel rendelkező, csekély, néhány ezres létszámú pályázó kapta meg a vidékfejlesztési támogatások jelentős részét. E réteg érdekét szolgálta a 2004-2007-es időszakban az NVT agrár-környezetvédelmi támogatásainak finanszírozására elkülönített összegek átcsoportosítása az AVOP agrárgazdasági fejlesztési céljaira.⁶

1.2. Agrárkörnyezetjog

Az agrár-környezetvédelmi szabályozás megítélése Magyarországon nem egységes. Egyes egyetemeken csak azok a szűkebb értelemben vett agrárszabályok tartoznak ide, ahol a gazdasági alapú szabályozásba beletartozik a szabályozott jogi tárgy környezetének a védelme is (erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás, vízgazdálkodás, tágabb értelemben vett földvédelem).⁷ Mások kiterjesztően értelmezve a szabályozást, beleértik azon zömében agrárszakigazgatási normákat is, ahol az agrár alapú szabályozás mellett csak elemeiben jelennek meg környezetvédelmi szempontok (géntechnológia, élelmiszerlánc növényvédelmi és állathigiéniai, élelmiszerhigiéniai normái, állattenyésztési szabályok).⁸

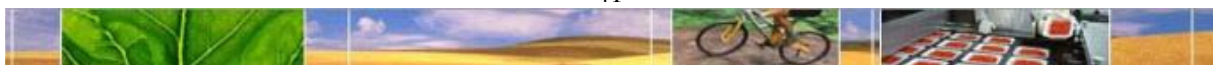
A második pillér, szűkebb értelemben vett vidékfejlesztési szabályozás e terület támogatásait fogja össze. Az agrár-környezetvédelmi támogatások bevezetésére a Gödöllői Egyetem Agrár-környezetvédelmi Tanszéke dolgozott ki koncepciót 1999-ben, amit az akkor regnáló jobboldali kormány kormányhatározati szinten erősített meg. A kialakuló rendszerben a termőföldek agrár- és környezeti

no accessible regulation in Hungary for a long time. The first National Agricultural Programme was adopted in 1997. Afterwards, a governmental decree regulated the procedural rules for the subventions. Nevertheless, during the first two periods (1990-1994, 1994-1998) only the law on the agricultural market organisation from 1993 included legal dispositions that could be controlled in reality. The national agricultural policy did not intend to invest serious money from the national budget into the development, they wanted to reinforce the role of the first pillar of the European Union's rural development policy instead. Therefore, in the first period after the accession (in the period of the Hungarian structural planning) as well as in the second period (which was an autonomous rural development planning period) subventions of the first pillar, aiming at the development of the agriculture were decisive. Although here the role of the co-financing of the European Union is smaller, the Hungarian government mostly shifts the burden to the aspirant companies, therefore only companies having the most capital and serious connections get the majority of the rural development supports, which is a small group of some thousands of candidates. It was in the interest of this group that in the period of 2004-2007, the sums for the National Rural Development Plan's agricultural-environment protection subventions were moved to serve the agricultural development aims of the Agricultural and Rural Development Operative Programme.⁶

1.2. Rural environmental law

The estimation of the agricultural-environment protection regulation in Hungary is not homogenous. In some universities, according to the narrow interpretation, only those agrarian rules belong here which also include the protection of the legal object's environment (silviculture, hunting, husbandry of water resources, land protection in a broader sense).⁷ Others interpret the regulation in an expanding way which for them includes those mainly agrarian administrative norms where – besides the agriculture-based regulation – environment protection aspects only appear in part (gene technology, plant protection, animal hygienic, alimenthygenic norms, rules of stock-farming).⁸

The second pillar rural development regulation (in a narrower sense) includes the subventions of this field. In 1999, the Agricultural Environmental Protection Department of the Gödöllő University elaborated⁹ a concept for the introduction of the agro-environmental subventions which was reaffirmed by the then in power right-wing government in a governmental decision. In the developing system, the

minősítési rendszerét összekapcsolták a területek megműveléséhez szükséges támogatási rendszer kiterjesztésével, a speciális gondozási és termelési igényeket összehangolva a különböző területekre speciális agromínium és környezetvédelmi követelmények betartásával. Igazodva az Unió elvárásaihoz, ezek a támogatások szerepeltek mind a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben (2003), mind az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban (2007).¹⁰

Az első támogatási időszakban konkrét támogatási rendeletek csak 2004-ben jelentek meg, később ezeket is mind visszavonták. A második támogatási időszakban 2009-re születtek meg az első támogatási rendeletek. Maga a terület jelentőségéhez képest kis részesedést kapott a forráselosztásból, és az erre szánt forrásokat az első időszakban nagy részben az agrárgazdasági támogatások között osztották fel. A második időszak ilyen jellegű támogatási rendeleteinek bevezetésében nagy szerepe van a környezetvédelmi megfeleltetési kritériumok szerepe felértékelésének, és az elkészült SPS törvény rendelkezéseinek is.

1.3. Élelmiszerjog

A vidéki élelmiszerjog szabályait a magyar élelmiszerjog tartalmazza, és a terület átfedésbe kerül az agrár-környezetvédelem biogazdálkodási szabályaival, valamint a géntechnológia koegzisztencia szabályaival. Magyarországon 2008-ban az agrárszakhatósági munka átstrukturálódása következett be azért, hogy a külön élelmiszerjogot a növényvédelmi, állategészségügyi joggal, és a takarmánygazdálkodás szabályaival egyetemben összeolvastották.¹¹ Az élelmiszerlánc törvényben a termelési és feldolgozási sajátosságokat elhagyva, a négy terület termelőire, feldolgozóira vonatkozó jogokat és kötelezettségeket uniformizálták, és – a hatósági munka néhány speciális területét meghagyva – a hatósági ellenőrzést és az ellenőrzés során alkalmazandó bírságolás és intézkedések lehetőségeit is egységesítették,¹² csupán a járványügyi intézkedések különíthetők el.

Az addig önálló tevékenységet végzett dekoncentrált megyei szervek fellebbezési hatósági feladatait a központi szervhez csoportosították át, míg az önálló döntéshozói feladatokat ellátó szakemberek (hatósági főállatorvos, élelmiszerfelügyelő, takarmányfelügyelő) felett az újonnan kialakított megyei dekoncentrált szerv vezetője a fellebbezési hatóság.¹³

Az általános élelmiszerjogi feltételektől eltérő, és zömében a vidéki területekre kiterjedő speciális

system of the arable lands' agricultural and environmental qualification was connected to the expansion of the subvention system necessary for the lands' cultivation, harmonising the special husbandry and production demands with the agrominimum and environmental protection requirements. As expected by the European Union, these subventions appeared both in the National Rural Development Plan (2003) and in the New Hungary Rural Development Program (2007).¹⁰

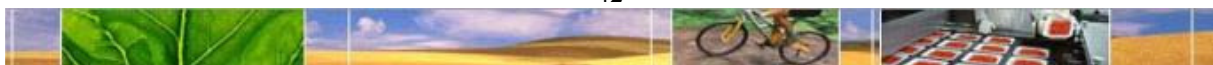
In the first subvention period, the concrete subvention decrees only appeared in 2004, and later on all these have been withdrawn. In the second subvention period, the first subvention decrees have been adopted in 2009. Compared to the field's significance, it only received a small part from the resources, and in the first period the resources were divided among the agricultural supports. In the second period, as to the introduction of such subvention regulations, two aspects play a significant role: on the one hand, the role of the environmental cross-compliance criteria, and on the other hand, the dispositions of the in the meantime adopted law on the SPS.

1.3. Rural nutrition law and rural food law

The norms of the rural nutrition law are contained in the Hungarian food law, and this field is overlapping with the rules of the bio-farming of the agricultural environmental protection, as well as the co-existence rules of the gene technology. In Hungary, in 2008, the agricultural administrative work has been restructured as the food law was incorporated into the plant protection, animal health law, together with the rules of feed management.¹¹ In the law on food chain, abandoning the production and processing particularities, the rights and obligations with respect to the producers and processors for the four fields have been unified, and – apart from some special fields of the works of the authorities – the authority controls as well as the penalizing and other measures during the control have been integrated,¹² only measures concerning epidemics are handled now separately.

The formerly independent organs in the counties (which used to follow autonomous activities) lost their position as appeal authority (which was displaced to the central organ), while the leader of the new independent organ in the county became the appeal authority for the autonomous decision-making experts (authority veterinary, food controller, feed controller).¹³

The special, from the general food law deviating regulation, which is mainly applicable for the

szabályozás a különleges minőségű, a bioélelmiszerekre, valamint a géntechnológiai módosított élelmiszerekre vonatkozó szabályozás. A bioélelmiszereket Magyarországon a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által elismert ellenőrző szerv által nyilvántartásba vett termelő termelhet. A nyilvántartásba vétel mellett a termelés teljes folyamatát folyamatosan ellenőrzi az ellenőrző szerv, alkalomadtán, és gyanú esetén a biotermékből mintát vehet, és meg nem engedett anyagok használata esetén az adott termékről a biocímkét eltávolítja, súlyos vagy ismétlődő jogsértés esetén a termelőt a nyilvántartásból kizárja. Aki az Európai Unióon kívüli területről kíván bioélelmiszerként forgalomba hozni terméket Magyarországon, annak a terméket egyedileg engedélyezi az FVM.¹⁴

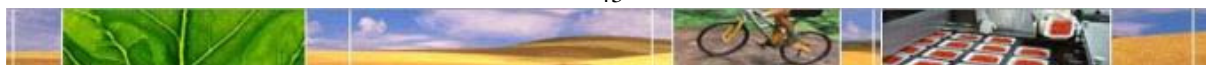
Különleges minőségű élelmiszer forgalmazása esetén a termékleírást Magyarországon közzé kell tenni, a termékleírás részleteit az érdekeltek megtekinthetik. Az érdekeltek a termékforgalmazás ellen kifogással élhetnek. A kifogások elbírálása után a FVM dönt a termék bejegyzési kérelmének elfogadásáról vagy elutasításáról. A döntés elleni esetleges bírósági felülvizsgálati eljárás befejezése után a jogerős döntést a Bizottsághoz kell továbbítani. A hatósági ellenőrzés – a bor és erjesztett italok kivételével – a megyei MGSZH feladata. A termék előállítója a hagyományos és különleges minőségű termék gyártásának és forgalmazásának megkezdéséről előzetesen értesíti a hatóságot. A termék ellenőrzésekor fennálló kisebb hibát 15 napon belül ki kell javítani a gyártónak, és erről tájékoztatást kell adni a hatóságnak. Ha e tájékoztatás elmarad, vagy a hiba lényeges, akkor a termék forgalmazását a hatóság feltételhez kötheti. Ha a termék lényeges tulajdonságaiban eltér a termékleírástól, vagy lényeges hibát ismételt tartalmaz a termék, akkor 1 évre eltilthatja a hagyományos, különleges termék használatától a termelőt, és 1 év múlva is csak akkor engedélyezheti a márkajelzés ismételt használatát, ha a terméken újabb ellenőrzés hibát nem talál.¹⁵

A harmadik terület eleme a géntechnológiai törvénybe 2006-ban beiktatott koegzisztencia szabály. E terület a már említett ökológiai gazdálkodással, a hagyományos módon, és a géntechnológiával módosított termékek együtt termesztése kapcsán különleges képzési követelményeket ír elő az ilyen növényeket termelő vállalkozók vagy alkalmazottjai számára.¹⁶ Emellett a tevékenység termesztési engedély köteles. A termesztési engedély kiadása során figyelemmel vannak a faj- és fajtaspecifikus átporzásra, a hasznosítási célra, a tenyésztési időszakra, a szaporodásbiológia jellemzőkre, a térségi adottságokra.¹⁷

territories in the countryside, concerns the special quality bio-food and the genetically modified food. In Hungary, bio-food may be produced by a producer who is registered by a control organ acknowledged by the Ministry for Agriculture and Rural Development. This control organ – besides the registration – controls the complete production procedure, and when having suspicions, it takes samples from the bio-product: if non-authorized chemicals are used, it can remove the 'bio' label from the product. If it experiences ongoing or severe violations, the control organ may exclude the producer from the registration. If somebody wants to put a product into the Hungarian market as bio-food that comes from outside the European Union, this has to be approved of on a case by case basis by the Ministry for Agriculture.¹⁴

In case of the release of food of special quality, in Hungary the description of the product has to be published, the details of which may be viewed by the interested parties. The latter may even raise objections against the release of the product. After deciding over these objections, the Ministry for Agriculture decides over the application for registration. Following the end of an occurring judicial review of this decision, the final decision has to be submitted to the Commission. The authority control is the task of the county agricultural offices, except for the wine and fermented drinks. The producer is obliged to inform in advance the authorities about the beginning of the production and release of the product of special quality. If there is a smaller mistake, it has to be repaired within 15 days, and is obliged to inform the authorities about it. If he fails to do that or the mistake is relevant, the authority may bind the release of the product to a certain requirement. If the product is significantly differing from the product description, or again there is a significant error in the product, the producer may be banned from using the traditional, special product name for one year, and after this period the authority may allow the use of the special name if no further mistake was found.¹⁵

Element of the third field is the coexistence rule, incorporated into the 2006 act on genetic technology. This prescribes special training requirements for the undertakings' employees when producing agricultural products together with genetically modified ones.¹⁶ Besides, this activity owes a special production authorization. When providing this authorization, attention has to be paid to cross-staminations, the aim of usage, the season of flourishing, certain features of reproduction, as well as the features of the given territory.¹⁷

Ha megkapta az engedélyt a termelő, kötelezően alkalmaznia kell vetésforgót, az árvakeléseket irtania kell, együtt kell működnie a szomszédos termelőkkel, tisztán kell tartania a keresztező árkokat, szérűket, a tárolók környezete szegélyét, a munkagépeket, meg kell semmisítenie a keletkező hulladékokat. A megtett intézkedéseket a termelési naplóban rögzítenie kell, és a naplót 5 évig meg kell őriznie.¹⁸

1.4. Agrár-földjog és agrár-területek használatának tervezése

A vidékfejlesztés és a földjog a jelenlegi magyar jogban nem kapcsolódó területek.¹⁹ A mezőgazdasági földtulajdonról és földhasználatról jelenleg a termőföldről és a termőföld védelméről szóló törvények szólnak. A termőföld-tulajdonszerzés körében Magyarország átmeneti mentességgént megkapta a termőföldre nézve a speciális megkülönböztető szabályok fenntarthatóságát a tulajdonszerzés tekintetében. Így a magyar és az Európai Unió tagjainak, valamint az európai gazdasági térség államainak polgárai 300 ha vagy 6000 aranykorona²⁰ termőföldet szerezhetnek. Ez alól kivétel, aki 1989-1993-ig ennél több földet szerzett, és földjét a meglévőnél nem nagyobb földre cseréli, aki kisajátítási kártalanítás alá került földje ellenértékéért földet vásárol, és aki közös tulajdonú földjét a magához váltás módszerével szerzi meg.

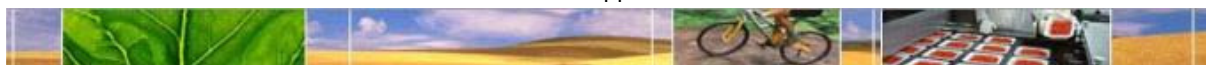
A fennálló többlet-előírás a külföldiekre a Magyarországon való 3 éves tartózkodás, a mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétel, és a letelepedési szándék kinyilvánítása.²¹ A földhasználat általános szabályai között kiemelendő, hogy termőföldet csak határozott időre, maximum 20 évre lehet hasznóbérbe venni. Ez erdők esetén a erdő vágásérettségét követő 5. év végig bővíthet, ültetvény esetén addig tart, míg a termőre fordulásától (ahol maximális könyv szerinti értékkel szerepel) értéke el nem éri a társasági adóról szóló törvénybe található amortizációs kulcs figyelembe vételével a nullát. A magyar állam és önkormányzat korlátlan ideig hasznóbérelhet. A hasznóbérelhető terület nagysága természetes személyek és jogi személyek földhasználatára esetén 300 ha vagy 6000 ak. Speciális előnyben van a magyar honosságú gazdasági társaság és szövetkezet, mely 2500 ha-t vagy 6000 ak-t hasznóbérelhet. A magyar állam vagy önkormányzat hasznóbérleti joga nem korlátozott. A termőföldet művelési ága szerint kell megművelni, de legalább olyan kultúrállapotban kell tartani, hogy minőségi osztálya a művelés során ne csökkenjen. E kiegészítő szabály alól a szőlő és gyümölcsös művelési ág a kivétel, melyet művelni köteles a tulajdonosa.²² Ezen kötelezettségét a MGSZH – illetve szőlők esetén a hegyközség – ellenőrzi. A földhasználatot 1 ha terület

If the producer acquires the authorization, he is obliged to use the alternation of crops, to assart the wild acrospire, to cooperate with the neighbouring producers, to the grooming of the machinery and of the barn-floor and its surroundings, as well as to destroy the occurring waste. The actions taken have to be registered in a production book, and this book has to be preserved for 5 years.¹⁸

1.4. Rural land law and rural land-use planning law

In the current Hungarian law, rural development law and land law are not adjunct fields.¹⁹ Currently, the acts on arable land and on the protection of arable land rule on agricultural land-ownership and land-use. As to the land-ownership, Hungary acquired – ad interim – the possibility to maintain its special rules concerning the acquirement of ownership over arable land. So, Hungarian and European Union citizens and citizens of the Member States of the European Economic Area may acquire 300 ha or 6000 ‘aranykorona’ (golden crown²⁰) arable land. Exception is someone who acquired more land between 1989 and 1993, or exchanged it to a not bigger land, purchased land for the money received for the expropriation and who purchased a land previously under his co-ownership.

As for foreigners, the additional requirements are to reside in Hungary for 3 years, to obtain income from agricultural activity and to have the objective to settle down in Hungary.²¹ Among the general rules for land-use it has to be emphasized that arable lands may only be leased for a definite time, 20 years at the most. Concerning forests, it may exceed to the fifth year after the cutting age is reached, concerning plantations, until the tax regulation regard its value zero, according to the amortization rules. The Hungarian state and the local governments may lease for indefinite time. If the leaseholder is a natural person or a legal person, the maximal size of the leased territory may be 300 ha or 6000 golden-crown. Those companies and co-operatives that are seated in Hungary have a special advantage: they may lease up to 2500 ha or 6000 golden-crown territories. The right to lease of the Hungarian state or self-governments is not restricted. The arable land must be cultivated according to its cultural line or at least maintained in a condition which corresponds to its quality class. Exceptions are vineyards and orchards, where the owner is obliged to cultivate.²² This obligation is controlled by the Central Agricultural Office and – concerning the vineyards – by the wine communities. The land-use – if the size of such a land exceeds 1 ha – must be presented for registration. Another

fölött be kell jelenteni a földhasználati nyilvántartásba. A föld alapú támogatások ellenőrzésének másik eszköze a Mezőgazdasági Parcellaazonosító Rendszer.²³

Magyarországon a mezőgazdasági földhasználathoz általában nem követelnek meg földhasználati terveket, a földhasználatot azonban számos jogszabály korlátozza. A földhasználat lehet kifejezetten a használat jellege szerint megkülönböztethető, és az adott terület adottságait mérlegelve. Az első kategóriába tartoznak bele az erdők használatának szabályai, valamint a vadászterületnek minősülő földek használata. Ezen területek esetében az egyes gazdálkodói tevékenységek tervezése kötelező. Speciális szabályok – a hegyközségek által készített rendtartások – szerint folyhat a szőlőterületek használata.²⁴

1.5. Agráradózási jog

Az adó jogszabályok közül kiemelkedik az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (ÁFA tv.), a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (SZJA tv.) és a társasági adóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény tv. (TAO tv.).

Az ÁFA tv. alapvetően szektorsemleges szabályozást tartalmaz, azaz alapvetően az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak és csak néhány speciális eltérést enged a törvény. Az általános forgalmi adó körében e különleges szabályozás egyrészt az adómértékekben és az adómentesség biztosításával, másrészt a mezőgazdasági termelő különleges jogállásán és speciális szabályozásán keresztül valósulhat meg.²⁵ Tárgyi adómentes a beépítetlen ingatlan, és a két éven túl tulajdonban tartott beépített külterületi ingatlan adásvétele, valamint az ingatlan bérbe és haszonbérbe adása. A mezőgazdasági termelő nem tartozik az Áfa körbe, azonban alapanyagai után fizetett Áfa-fizetési kötelezettségének ellentételezésére eladott áruai után kompenzációs felárat számíthat fel, ami növények és növényi termékek esetén 12%, élő állatok és állati termékek esetén 7%, szolgáltatások esetén pedig szintén 7%.²⁶

A társasági adó törvény a már a földjognál említett amortizációs kulcsok alkalmazása mellett lehetővé teszi, hogy a veszteséget az előző két év már adózott nyereségének terhére is elszámolhatja a termelő önkorrekcióval.²⁷ Kötelező céltartalékot képezni környezetvédelmi kötelezettség és erdőfenntartási járulék fedezésére.²⁸

A személyi jövedelemadó törvény²⁹ figyelembe veszi az ágazat sajátosságait, tehát azt, hogy a

instrument to control the subventions is the system for identifying agricultural parcels.²³

In Hungary, for agricultural land-use in general no land-use plan is required, but the land-use is regulated in many other legal norms. Land-use may be divided according to the use, and the given circumstances of the territory. Special rules apply for the forests and vineyards (see as to the latter the rules of the wine communities).²⁴

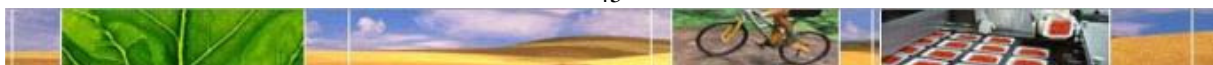
1.5. Rural tax law

In actual practice, Act CXXVII of 2007 on Value Added Tax (hereinafter Act VAT), Act CXVII of 1995 on Personal Income Tax (Act PIT) and Act LXXXI of 1996 on Corporate Tax (Act CT) have to be emphasized.

The Act VAT provides a sector-neutral legislation, which means that the general rules basically concern the agricultural sector as well and the Act VAT provides only some exceptions for the agriculture. Special rules apply on the one hand with the special amount of tax and certain exemptions, and on the other hand through the special status of the agricultural producer.²⁵ No objective tax-paying obligation arises from the vacant estate, and from the letting and lease of the estate. Agricultural producers do not pay VAT, but they shall pay a 'compensation premium', in addition to the purchase price but as part of the consideration, to the taxable person engaged in agricultural activities for the goods supplied within the scope of such activities (the percentage rate of the compensation premium is 7% or 12%).²⁶

Act LXXXI of 1996 on Corporate Tax enables – apart from the above, as to the land-use already mentioned amortization – that the loss can be deducted from the profit of the previous two years using self-correction.²⁷ It is compulsory to make up provisions for environmental protection liabilities and forest preserving charges.²⁸

The Act on Personal Income Tax²⁹ considers the specialities of the sector, namely that agricultural

mezőgazdasági termelés nagy költségigényű ágazat, a termelők azonban számlával e költségeket nem mindig képesek igazolni. Az SZJA törvény speciális szabályokat, (a) adómentességeket határoz meg; (b) bevételt csökkentő kedvezményeket biztosít; (c) speciális kistermelői költségátalányt állapít meg; (d) adókedvezményt biztosít a mezőgazdasági őstermelő számára; (e) különleges adózási szabályként az átalányadózás szabályait állapítja meg. Speciális adómentessége van a falusi vendéglátó tevékenységnek, az állam által termőföld megvásárlásáért fizetett életjáradéknak, a termőföld átruházásnak, ha az átruházó jövedelme a 3 400 000 Ft-ot nem haladja meg, ha az árbevétel a 400 000 Ft-ot nem éri el, ha a megszerző a magyar állam Nemzeti Vagyongazdálkodási Szerve, vagy társas vállalkozás tagja, vagy a szerzőnél a vétel birtokösszevonási célokat szolgált. Bevételt csökkentő adómentességnek minősül, ha a mezőgazdasági termelő frissen végzett szakmunkást, vagy munkanélkülit alkalmaz. Kistermelői költségátalányként az átalányadózást választó termelő a bevallott jövedelme 15%-a, míg állattenyésztés esetén 6%-a után adózik. Adókedvezmények között a termelő más típusú bevételei terhére elszámolhatja a mezőgazdasági tevékenységből származó adóját, illetve a könyvelőnek kifizetett számlával igazolt költségeit.

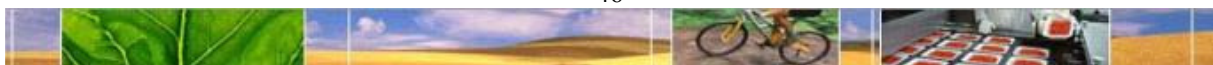
1.6. Agrár-szociális jog

A magyar állam agrár-szociális jellegű célkitűzéseit a földbirtokpolitika irányelvek tartalmazzák. Ezen irányelvek harmadik típusába tartozik a *szociális földprogram megvalósításának ösztönzése, megvalósítása* (például pályakezdő agrárvállalkozók, hátrányos helyzetű rétegek megélhetésének támogatása).³⁰ E programot a magyar állam az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 3. pillér támogatásaival valósítja meg.³¹ E terület támogatásai között kulcsszerepet játszik a diverzifikáció, a mikro-vállalkozások és a turizmus támogatása. E három terület a klasszikus vidékfejlesztési szerepén kívül hozzájárul a vidék népességmegtartásához, a helyi termékek és szolgáltatások minőségfejlesztéséhez, valamint a mezőgazdaságon kívüli munkahelyteremtéshez és -megtartáshoz. A vidéki foglalkoztatás motorjai a helyi foglalkoztatást elősegítő mikrovállalkozások, és a turizmus. Az agrár-szociális jog másik lényeges támogatási területe a gazdaságátadás – fiatal agrárvállalkozók elindításának támogatása. Ezt a megújulásra képtelen, legalább 3ha felett 10 éve termelő, még nem nyugdíjogosult, de 55. életévét betöltött vállalkozó, vagy 7 éve a gazdaságban dolgozó olyan 55 év feletti munkavállaló veheti igénybe, aki végleg felhagy a mezőgazdasági tevékenységgel. A gazdaságot átadja egy 20 és 40 év közötti, legalább szakmunkás végzettségű olyan személynek, aki a gazdaság fejlesztése tekintetében üzleti tervvel

production is a branch with great expenses but the producers cannot always prove the expenses with receipts. The PIT law ensures special rules i) determines tax exemptions, ii) defines income reductive allowances, iii) establishes special small-scale producer expense allowance, iv) ensures tax-allowance for the agricultural primary farmer, v) verifies presumptive taxations as special taxation rules. Special tax exemptions are provided for the country hostelling activity, the life annuity paid for state-purchased land, the conveyance of arable land provided the income of the grantor does not exceed 3 400 000 HUF, if the income for the products does not exceed 400 000 HUF, if the acquirer is a property managing trustee of the Hungarian state or a member of a collective undertaking or serves as amalgamation of estate for the acquirer. The following facts provide income reductive allowances if the agricultural farmer employs newly qualified skilled labourer, unemployed or a worker with altered abilities. For a small-scale producer the expense allowance is 15% of the declared income, 6% in case of animal husbandry. Among the tax allowances is the possibility of deducting the proven costs of the accountant and the tax after agricultural activity from incomes of other types of activities.

1.6. Rural social law

The agro-social like objectives of the Hungarian state are contained in the land-ownership policy principles. The third type of these principles contains the motivation and realization of the social estate program (e.g. career-starter agro-entrepreneurs, support of subsistence of handicapped layers of society).³⁰ This program is carried out through the subventions of the third pillar of the New Hungary Rural Development Program.³¹ Among the subventions of this field, the most important are the diversification, and the support of micro ventures and tourism. These three fields contribute to keep the population in the countryside, to develop the quality of the local products and services, as well as to create and preserve workplaces outside the agriculture in addition to the classical rural development role. The engines of the rural employment are the micro ventures helping the local employment and the tourism. The other essential support part of the agro-social law is the support of estate transfer for young agro-entrepreneurs. Here the aim-group of the support is someone above the age of 55, not entitled to pension with at least 10 years in agro-entrepreneurship with an estate greater than 3 ha, or someone above 55 finally finishing the agricultural activity who has been working for 7 years in the estate. The farm should be transferred to a person between the age of 20 and 40, possessing of a

rendelkezik, és első saját vállalkozása lesz a gazdaság. Az átvető megfelelő üzleti terv esetén a gazdaság megvásárlásához hitelt, a beinduló vállalkozáshoz támogatást kap, az átadó pedig 7 éven keresztül járulékszerű juttatást kap. A másik jelentős, összetett támogatási forma a szociális földprogram, mely elősegíti a vidéki munkanélküliek agrárvállalkozóvá válását. A szociális földjuttatáson kívül a támogatás kiterjedhet a juttatottak képzésére, a piacra termelés elősegítésére, és – a termékek felvásárlását megkönnyítendő – termelői értékesítő szervezetek alapítására. Az agrár-szociális joghoz soroljuk, de speciális intézményi feltételei miatt külön is kezelhetők a LEADER tengely³² támogatásai. E terület csak intézményi feltételeiben uniformizálható, az összes többi tekintetben a helyi sajátosságokat veszi figyelembe, előírásainak elszámolási rendszere, képzései intézménycentrikusak, azonban a támogatott területek meghatározása kapcsán sokkal nagyobb teret engednek a helyi kezdeményezések felkarolásának, mint az agrár-szociális jog eddig felsorolt területei. Jogi eszköz- és intézményrendszerében a LEADER tengely az uniós előírások által megkívánttól nagyobb mértékben központosított, és a rendszer, bár eredményei csak a második támogatási ciklus végén mérhetők igazán, működését és autonómiáját is erősen befolyásolja ezen angolszász jogból átvett intézmény magyar meghonosításának.

2. A jogi fejlődés gyakorlati jelentősége a nemzeti jogban

A WTO szabályozásának, és a nemzetközi tendenciáknak a felsorolt területek közül leginkább az agrár-környezetgazdálkodás támogatása felel meg. E terület speciális földhasználati és megfeleltetési kritériumrendszerével az átlagosnál speciálisabb agrár- és környezetvédelmi ismereteket követel meg a támogatottaktól. Az ehhez kapcsolódó támogatások nagy része elválik a termeléstől, és a táj kultúrállapotban tartását, valamint az élővilág és biodiverzitás megőrzését kapcsolja össze a termelés egyes fázisaival, és a leginkább van figyelemmel a helyi sajátosságokra. Úgy támogatja a vidéki ember tevékenységét, hogy ezzel nem valósít meg állami támogatást, és nem befolyásolja jelentős mértékben a nemzetközi kereskedelmet.

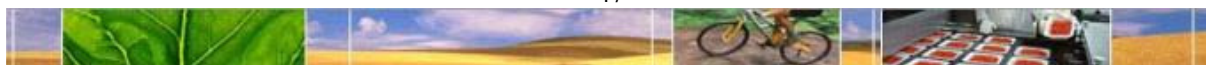
A felsorolt területek mindegyikére, főleg a vidékfejlesztési támogatások tekintetében jelentős az EU jogának hatása. A fejlesztési tervek és programok elfogadásához, valamint a finanszírozás megkezdéséhez az EU hozzájárulása szükséges. A magyar tervezési gyakorlatot e tekintetben nagymértékben meghatározza a vidékfejlesztési alaprendelet,³³ és ennek vázolt prioritásai. E tekintetben a magyar

qualifikation of at least a skilled labourer, whose first entrepreneurship is this one and who presents a business plan for the development of the farm. The recipient with an acceptable business plan gets a loan for purchasing the farm, support to subsidies to start his undertaking, and the hand-over gets a benefit for 7 years. The other important form of complex assistance is the social land program, which helps the rural unemployed to become agro-entrepreneurs. In addition to land grant this support can be extended to the training of the supported, to market-promotion, to the founding of marketing organisations. The supports of the LEADER axle can be classified in connection with the agro-social law, but can be treated separately due to the special institutional conditions.³² This field is standardised just in the institutional conditions, in all other aspects just the local conditions are taken into account, the prescriptions, the accounting system, the trainings are institution-cantered, but much wider space is allowed for determining the supported fields of activity locally than the other listed fields of the agro-social law. In the legal instrument- and institution-system, the LEADER axle is more centralised than required in the EU, and although the results will be seen just at the end of the second support period, the functionality and autonomy of the Hungarian establishment is strongly influenced by the Anglo-Saxon legal elements.

2. The practical importance of the legal development in national law

Among the cited fields, the support of rural and environmental economy meets mostly the WTO regulations. This field with its special use of land and environmental protection system of criteria requires very specific agro- and environmental knowledge from its supported. Most parts of the connecting supports are separated from the production and connect the keeping of the surroundings and the preservation of the wild life and biodiversity with certain phases of the production, and consider the local character most of all. The activity of the rural people is supported without governmental subsidies and the international trade is not significantly influenced.

The effect of the EU law is essential for each of the listed fields, especially in case of the rural development supports. EU approval is needed both to the acceptance of the development plans and programs and to open the financing. The Hungarian planning activity is strongly determined by the rural development regulation³³ and its priorities. In this respect, the Hungarian developers stick to the forms

fejlesztők még akkor is kötik magukat az uniós alaprendelet tengelyéhez kapcsolódó támogatási formákhoz, ha azokat ténylegesen nincs szándékukban meghirdetni. E megállapítás alátámasztására szolgál az a tény, hogy a 2004-2006-os támogatási időszakban az agrár-vidékfejlesztési programok közül csak 2004-ben jelent meg támogatási rendelet, amelynek végrehajtását 2005-ben felfüggesztették. A második – 2007-2013 közötti – támogatási ciklusban pedig 2009-ig nem jelent meg agrár-környezetgazdálkodási támogatás részletes szabályait megállapító rendelet.

Teljesen uniós és nemzetközi jogi hatások nélküli részjogág a fent jellemzett területeken nincs. Leginkább a 2004-ben átmeneti mentességét kapott földjog tudta kivonni magát a közösségi hatások alól, és fenntartani a tagállami agrárpolitika szűk mozgásterét. Itt megmaradt a természetes és jogi személyek közötti különbségtétel a termőföld tulajdonszerzés tekintetében, hátráltatva ezzel a globalizáció hatására egyre komolyabb birtokkoncentrációt. Azonban a 2007-es termőföldtörvény módosítás az uniós állampolgárok tekintetében szinte azonos mozgásteret biztosít a hazai polgárokkal, speciális feltételként a tényleges gazdálkodási jövedelemszerző tevékenységet és a letelepedési szándék kinyilvánítását írja elő. Komolyabb változás a 7 éves átmeneti mentességi idő lejártával várható. E tekintetben a magyar agrárjogi szakirodalomban komoly viták várhatók a hazai agrárpolitika mozgásterének megállapítása kapcsán az átmeneti időszak lejártával.

3. A sikeres és a sikertelen jogfejlesztések

A fenti területek mindegyikének indokolt a fenntartása, azonban annak szükségessége, hogy mindegyik terület a vidékfejlesztés keretében legyen szabályozva, nem indokolt. A földjog kifejezetten a piacsabályozás alapterületének tekinthető, az agrár-élelmiszerjogi szabályozás a fogyasztóvédelem integráns része, viszonylag sok humán-egészségügyi és környezetvédelmi vonatkozással.³⁴ A fent részletezett szabályozást azonban indokolt lenne a vidékfejlesztés keretei között is tárgyalni. A földhasználat speciális szabályainak továbbfejlesztése szükséges például a termékleírás alapú eredetvédelmi szabályozás megfelelő területre jellemző előállításának megalkotása kapcsán.³⁵

A magyar szabályozásból az agrár-adózás fenti rendszerének kiiktatása szükséges. A jelenlegi rendszerben csak a hozzáértő agrár- és pénzügyi jogászok tudnak az általános szabályozás keretei között, elsősorban elhelyezkedő agrár-adójogról. Az adóalap megállapítás, adókedvezmény, adómentes-

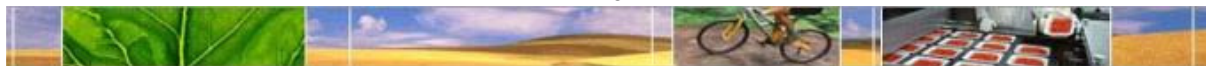
of subsidies in the EU base-decree even if they do not intend to announce them at all. This statement is underpinned by the fact that in the support period 2004-2006 the first support decree was published just in 2004, but even its implementation was suspended in 2005, while in the second support period 2007-2013, till 2009 there has not been published any decree on the detailed rules of the rural and environmental supports.

There is no sub-branch of law at this field completely without effects of EU or international law. Mostly the land law, which got a transitional exemption in 2004, was able to pull out of the effects of the EU law and to keep the narrow scope for action of a member state. Here the difference between the natural and legal persons regarding acquisition of land remained, thus delaying the globalisation driven growing concentration of land. But the 2007 modification of the Act on Land nearly eliminates the difference between union and native citizens, prescribing a special condition on real farming activity and declaration of the intention of settling down. A more serious change can be expected at the expiration of the 7 year transitional exemption period. In this respect major disputes are expected in the Hungarian agro-legal literature on the determination of scope for action of the native agro-politics after the expiration of the exemption period.

3. The successful and the unsuccessful legal developments

The maintenance of all the listed fields is reasonable, but it is not justified to regulate each field in the framework of rural development. The law of land can be treated especially as the ground field of the market regulation, the agro-food production is an integral part of consumer protection, with several human-health and environmental protection connections.³⁴ The above detailed regulations would be reasonable to be discussed even in the frameworks of the rural development as well. The special rules of the land-use should be further developed for example when creating the corresponding rules of origin protection.³⁵

In the Hungarian regulation, the separation of the above-mentioned system of agro-tax law is needed. In the present system just competent agro- and financial lawyers are able to know about the agro-tax law dispersed in the frame of the general regulations. Establishing tax-base, tax releases, system of tax

ségek rendszere, így az általános szabályozás keretében állami támogatásnak minősül, és így nem vonhatók ki e szabály alól a tevékenységek azok agrár jellege miatt. Így a jobb áttekinthetőség, az általános szabályok egyszerűsítése érdekében célszerűbb lenne a mezőgazdaságra vonatkozó Áfa, SZJA és társasági adó szabályokat egy külön agrár-adózási jogszabályba összefoglalni, ahol nemcsak a támogatás *'de minimis'* jellege, hanem annak agrárjellege vonhatná ki a területet az uniós versenyjog hatálya alól.³⁶ Ugyanezen kedvezményeknek és mentességeknek az egyszerűsített támogatási rendszer szabályai közé való beiktatásával elkerülhető lenne sok olyan személynek mezőgazdasági adóalanyként való bejelentkezése, akik ténylegesen nem végeznek sem termelő, sem felvásárló vagy feldolgozó tevékenységet, de az erre a területre vonatkozó kedvezmények igénybevételére törekednek. A mezőgazdasági termelő fogalmának adójogi és agrárszabályozásban történő differenciálása,³⁷ és e kettősség megléte az adókedvezményekkel visszaélés lehetőségét teremti meg a terület szabályaival több, ezen országjelentésben is idézett munkájában foglalkozó Nagy Zoltán szerint is.

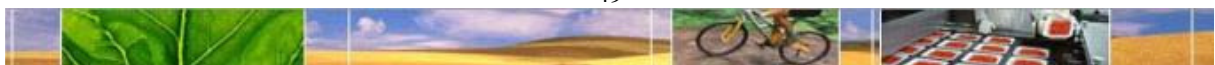
4. A nemzetközi és az európai jogalkotás szerepének értékelése az agrárfejlődés vonatkozásában

Egy jobban átgondolt, és a tagállamoktól szigorúbban számon kért pénzügyi szabályozórendszerrel lehetne tartani a dekoncentráció folyamatát, és növelni a tagállamok mozgásterét a források elosztása tekintetében. A pénzügyi szabályozórendszeren túl a tagállamoknak támogatási programjainak kialakításakor figyelembe kellene venni azon elveket, melyekre a vidékfejlesztési szabályozás épül, és nem kellene összekeverni a mezőgazdasági tőkebefektetéseket a vidékfejlesztéssel. A jogi szabályozás kapcsán a környezetiesedés, és a renacionalizáció³⁸ az a két tendencia, mely leginkább meghatározza a vidékfejlesztési szabályozás fejlődését. Ez a terület véleményünk szerint alkalmas lehet az európai gazdálkodási értékek védelmére akkor is, ha a közvetlen piacsabályozási eszközökre a globalizáció kapcsán jobban odafigyelnek az Európai Közösség versenytársai.³⁹ A közösségi jogi szabályozás helyett a vidéki területek mozgásterének fejlesztésével maradhatna meg az uniós agrárgazdaság jellegzetes képe. A támogatáspolitikai mellett azonban a közösségi politika kialakításakor, a tagállamoktól elvárt jogi szabályozás keretében a tagállamoktól el kellene várni a speciális szabályok kialakítását a fejlesztési politika, a földhasználat, az agrár-környezetvédelem, és az élelmiszerjog területén, mely az általános szabályoktól eltérően növelhetné a vidéki területek, termelők mozgásterét. A nemzetközi szinten ezért nem terjeszténénk ki a tárgyalásokat, és nem vonnánk be a

exemptions, in the framework of the general regulations is qualified as state subsidy and thus cannot be drawn out for their agro-nature. Thus for sake of a better lucidity and for the simplification of the general regulations, it would be better to summarize the VAT, Personal Income Tax and Corporate Tax rules in a separate agro-taxation rule, where not just the *'de minimis'* nature of the subventions, but the agro-nature could subtract these rules from the effects of the EU competition law.³⁶ Involving these allowances and exemptions into the rules of the simplified subvention system, those persons could be excluded from registering as agrarian subject of taxation who are neither producers, contractors nor processors, but take the advantage as if they were. The existence of the duality of the definition of agrarian producer in the law of taxation and in the agrarian regulation³⁷ provides the possibility to misuse tax allowances, as Zoltán Nagy discusses in his works cited in this report.

4. Assessment of the overall role of international and European legislation and jurisprudence for the development of rural

Using a better thought over and more rigorously called upon the member states the process of the diversification could be preserved, and the scope for action of the member states in distributing the resources could be increased. In addition to the financial regulation system, the member states should consider the principles of the rural development and not to mix up the capital investment in the agrarian sector and the rural development. In the regulation, the environmentalism and re-nationalisation³⁸ are the tendencies determining the development of the regulation of rural development. In our opinion, this field may be able to defend the values of the European farming even if the direct instruments of the market regulation are better tuned in by the rivals of EU.³⁹ Thus, instead of communal regulation, the development of the scope of action of the rural districts could preserve the characteristic view of the EU agro-economy. In addition to this subvention policy, the member states should be expected to form special regulations in the fields of development policy, agro- and environmental protection, food law, and these special regulations could increase the scope of action of the rural areas and of the producers. This way we would not extend the negotiations and would not include the subventions of rural areas, neither their special regulations. In this respect we should widen the scope of action of certain international organisations, dealing with the protection of

szabályozás körébe a vidéki területek támogatásait és speciális szabályait sem. E tekintetben azonban az egyes termékek védelmével foglalkozó nemzetközi szervezetek mozgásterét tágítanánk, és vonnánk a szabályozása hatálya alá az új, hagyományosan európai termékekkel jelentkező országok piacát.⁴⁰

A nemzetközi európai jogtudomány akkor lehet hatással a vidéki területek jogi szabályozására, ha a jogtudosok egyúttal a nemzeti agrárpolitikára döntő befolyással rendelkező párt, vagy szervezet tagja, esetlegesen döntéshozója lehet. A másik fontos szerep, ha a Bizottság döntéshozói a politikai váltások, és az irányvonal megfogalmazása kapcsán elolvassák a témában megjelent jogi szakirodalmat, és figyelembe veszik a tudományos jellegű tanácsadószervek, így a CEDR ajánlásait is.

Erre a feladatra azonban nem lehet bürokratákat alkalmazni, így a Bizottság külső tanácsadóinak, és a saját érdekeik megfogalmazására törekvő lobbiszervezetek befolyására is támaszkodhatunk. Ezért célszerű lenne az összefoglaló jellegű ajánlásainkat e szervezetek felé is eljuttatni, esetleges állásfoglalást kérni, ugyanis így közvetlenül hatályosuló rendeletekben képes lenne hatni a jogtudomány a vidéki területek jogára.

5. A magyar szabályozás hatásának értékelése a vidékfejlesztési jog fejlődésének vonatkozásában

A nemzeti szabályozás képes a legnagyobb mértékben meghatározni a vidékfejlesztési jog fejlődését. Magyarországon a közvetlenül alkalmazható normák a vidéki területekre vonatkozó joganyag 95%-át teszik ki, és csak a LEADER tengely keretében van a vidéki döntéshozóknak (ezek elnevezése Magyarországon: Helyi Akciócsoportok⁴¹) lehetőségük támogatási pályázatok kiírására. A politikai jellegű programokat, bár megfogalmazzák az egyes támogatási jogcímeket, az, hogy a támogatás mely időszakában válik e jogcím konkrét végrehajtható rendeletté, a mindenkori kormányzattól függ. Az utolsó pillanatban, rövid jelentkezési határidővel, és bizonyos adottságokkal rendelkező személyi körnek kírt támogatási rendeletek megalkotásával, míg más jogcímen meghirdetett támogatások halasztgatásával a jogalkotó a lehető legnagyobb hatással lehet a vidékfejlesztési jog fejlődésére.⁴²

A hazai jogtudomány szerepe elhanyagolható e kérdésben. A politikai jellegű fejlesztési tervek megalkotásakor a szervezetekkel való kötelező konzultáció esetleges és formális, a konzultációkra meghívott társadalmi szervezetek körét a konzultáns irányító hatóság határozza meg. A jogtudománnyal

particular products, and should include in the scope the market of countries newly dealing with traditional European products.⁴⁰

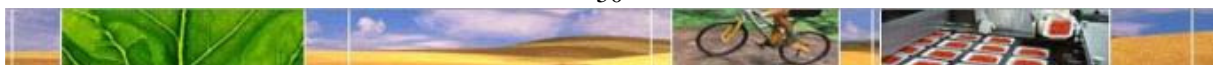
The European jurisprudence may effect the regulation if the jurists are at the same time members or perhaps decision makers of the party or organisation exercising deciding influence on the national agrarian policy. The other possibility is if the decision makers of the Commission on the occasion of political changes and when preparing lines of directions read through the legal literature in the subject matter and take into consideration the recommendations of scientific advising boards, such as the CEDR.

This task can not be managed by bureaucrats, thus we have to rely on the influence of the external advisers of the Commission and on the influence of lobbyist organisations. Therefore it would be practical to send our recommendations even to these organisations, perhaps ask for their standpoint, since this way the jurisprudence could influence the law of rural areas at first hand.

5. Assessment of the overall influence of Hungarian jurisprudence concerning the development of law in rural areas

The national regulation is able to determine the development of the rural development regulation to the greatest extent. In Hungary, the directly applicable norms form 95% of regulations for rural areas, and only in the framework of the LEADER axle have the local decision makers (their name in Hungary: Local Groups of Action⁴¹) to announce support applications. Although the political programs formulate the different titles for support, but the existing government determines the dates when turn these titles into realisable decrees. The legislator may exercise the greatest influence on the evolution of rural development by announcing support decrees aimed for a group with certain properties in the last minute, with short deadlines, while delaying realisation of other supports.⁴²

The role of the national jurisprudence is negligible in this case. In case of creating development plans of political nature, the compulsory consultation with the different organisations is accidental and formal, the group of invited civil organisations is determined by the directive authority. The conciliation with the

való egyeztetés szinte nem létezik. Még a legnagyobb jelentőségű jogi dokumentumok megalkotásakor (lásd: magyar polgári törvénykönyv megalkotása) is előfordult, hogy a jogász társadalom széles rétegei által nyomon kísért, többéves munkát sutba dobva, néhány hónap alatt egy minisztériumi osztály álta elkészített koncepció került a parlament elé, és lett törvény erőre emelve.⁴³ A magyar jogtudomány esetlegesen az alkotmánybíróság munkája alapján tudja a jogrendszertől idegen és alapjogokat sértő jogszabályokat hatályon kívül helyezni. Amíg azonban a vidékfejlesztésről a magyar alkotmányban nincs szó, és normái nagyrészt politikai és végrehajtási jellegűek, és nincs az alkotmánybíróság tagjai között e területtel érintőlegesen is foglalkozó jogtudós, addig a politikai osztály mozgástere e kérdésben meghatározó, és a jogtudományé elhanyagolható.

6. Az élelmiszer- és bioüzemanyag termelés közötti verseny

Magyarországon a bioüzemanyagok és az élelmiszerek közötti verseny nem annyira éles, mint szerencsésebb gazdasági körülmények közötti versenytársainknál. Ez annak köszönhető, hogy megművelhető területekben Magyarország az ország területéhez képest kiváló természeti adottságokkal rendelkezik, az ország termőföldjeinek közel 83%-a mezőgazdasági művelésre alkalmas.⁴⁴ Az ország termőföldjeinek védelme azonban 1989-től nem áll az elvárható magas fokon. Bár főszabály szerint érvényesül a termőföld használó művelési kötelezettsége, ennek a kötelezettségnek a használók eleget tehetnek azzal is, ha a parlagon hagyott területet egy évben néhányszor kaszálással hasznosítják.⁴⁵ Ehhez képest a földek bio-üzemanyag alapjául szolgáló növényekkel történő beültetése az intenzív művelés egy formájának számít, és a sok parlagon hagyott földhöz képest nem ez csökkenti le az élelmiszer-termelésre hasznosítható földek számát. A mezőgazdasági termelés elmúlt húsz évben látványos visszaesése Magyarországon annak tudható be, hogy kényszerszövetkezeti rendszerbe beléptetett vidéki emberek egy része a rendszerváltáskor elhagyta ezen üzemeket, a bent maradók feje felől pedig e volt szövetkezetek vezetői a vagyont és a termőföldet megszerezve, fejlesztéseket végrehajtva ugyanazon területen az addigi 100 fő munkaerőből 4-5-öt foglalkoztatnak. A vidéki lakosság egy része elköltözött, a legszegényebb iskolázatlan réteg pedig szociális segélyből él lakóhelyén.⁴⁶ A bio-üzemanyag alapanyagok felvásárlása még nem indult meg, a meghirdetett támogatási programok hatására pedig nagyon lassan alakul ki e termékek előállítására a feldolgozó ipar.⁴⁷ Ebből következik, hogy a mezőgazdasági termékek bio-üzemanyagokkal szembeni védelmére Magyarországon nincsenek jogszabályok. A termelés ciklikussága, illetve a mezőgazdasági árak

jurisprudence is next to nothing. Even when creating documents of greatest importance happened (see: creating the Hungarian civil code), that a result of several years – discussed by the societies of lawyers – was thrown away, and a conception made in a department of the ministry in some months and was voted.⁴³ The Hungarian jurisprudence can accidentally overrule the regulations alien from the legal system or violating the primary rights just with the help of the Constitutional Court. But since there is not a word in the Constitution on the rural development, and its norms are mainly of political and executive nature, there is none among the justices whose research area is tangent to this field, so long the scope for action of the political class is determining and that of the jurisprudence is negligible.

6. The competition between food and biofuel production

In Hungary, the competition between the bio-diesels and food products is not as strong as with our competitors in much better economic circumstances. It is due to the excellent natural endowments of Hungary, i.e. that about 83% can be used as arable land.⁴⁴ But since 1989, the protection of the arable land is not as good as it should be. Although the cultivation duty of the arable land is valid, but it can be satisfied by mowing the uncultivated land two or three times.⁴⁵ Compared to this growing plants for bio-fuels is a form of cultivation, and does not decrease substantially the size of land exploitable for growing food-plants. The spectacular decline of the agricultural production in the last 20 years is due to two reasons: on the one hand one part of the workers – once forced into the kolkhoz type co-operative – left the enterprises at the change of the system; and the ex-leaders of the cooperatives acquired the land and the wealth, performed developments and at the same land the employ 4-5 workers instead of 100 up till that time. One part of the rural population moved away, the poorest uneducated part remained and lives on social benefits.⁴⁶ The buy-up of primary materials for bio-fuel has not even started, and the processing industry is forming very slowly due to the supporting programs.⁴⁷ Therefore, there are no regulations against the bio-fuels in Hungary. Due to the cyclic nature of production and the lack of the organisational infrastructure, the profit arising from the increase on the prices accumulated mainly on the commodity exchange, while in case of the processed products the profit accumulated at the multinational chains.

emelkedéséből származó haszon a valódi üzemkiegészítő rendszerek megléte nélkül nagy részben e termékekkel az árutőzsdén nagytételben kereskedőknél, a feldolgozott áruk tekintetében pedig a multinacionális élelmiszerláncoknál csapódik le, akik a szezonális élelmiszereket üzleti érdekből sokszor a beszerzési ár alatt hirdetik a fogyasztóknak.

7. Összefoglaló

A magyar jogban konkrétan hasznosítható szabályokat találhatunk az agrárgazdaság fejlesztésére, az agrár-környezetvédelemre, az agrár-szociális jogra és találunk elszórt speciális szabályokat az agrár-adózásra, az agrár-élelmiszerjogra és a vidéki területek használati tervezésére is. E területek közül az első 3 terület az, melynek támogatása a vidékfejlesztés keretei között nyer elhelyezést. Az utóbbi három területet az agrárjog kereteiben oktatják az egyetemeken, és nem közismertek e területek vidékfejlesztési összefüggései.

Az agrártermelőkre és mezőgazdasági termékekre speciális szabályokat találhatunk az Áfa, Szja és társasági adó szabályok között. E területek azonban az agrár jogszabályoktól eltérően értelmezik az mezőgazdasági termék és termelő fogalmát, mely sok esetben kollíziót szül a terület jogalkalmazói körében. Indokolt lenne egy egységes agrár-adótörvény megalkotása, és a termelők támogatásokkal történő erőteljesebb segítése.

Az élelmiszer szabályozás szintén megosztott a fogyasztóvédelem, az agrár-szakigazgatás különböző ágazatai között. Speciális szabályokat a biotermékekre, a génmanipulált termékekre, és néhány védett eredetű bor előállítása kapcsán találunk. A földhasználat tervszerűségét csak a speciális, külön jogszabályban szabályozott művelési ágak tekintetében találhatjuk meg. Az erdő-vadgazdálkodás és a szőlőterületek használati szabályait vagy a termelő, vagy a termelőt segítő közösség (hegyközség) szabályozza, és az illetékes agrár-szakhatóságok felügyelik. Speciális, a vidékre jellemző, közösségi jogvédelmet is igénylő termékek előállítása esetén, a földhasználati tervezést esetlegesen a termékleírások elkészítésénél is be lehet venni a termékelőállítás folyamatába.

A magyar vidékfejlesztés másik jellemzője, hogy a gazdaságfejlesztés erőteljesen meghatározott a szociális és környezeti szabályozás terhére. A döntéshozók közül sokan, mint gazdaságidegen elemre tekintenek az agrár-környezetgazdálkodási és szociális programokra. A magyar agrártámogatások zöme néhány ezer óriási területtel, és politikai összeköttetéssel rendelkező, saját feldolgozó kapacitásait kiépíteni képes termelőnél összpontosul, akik elzárkóznak minden olyan fejlesztéstől, mely a vidéken élők érdekeit is szolgálja.

7. Summary

In the Hungarian law, we find concretely applicable rules on the development of the agricultural economy, agro-environmental protection, agro-social law and some diverse particular rules on agricultural taxations, agricultural food law and the plan-use of rural territories. The first three come among the rules of rural development. The latter three are taught within agricultural law in the universities, and the rural development connections of these fields are not commonly known.

We can find special rules on agricultural producers and agricultural products in the Acts on VAT, Personal Income Tax and Corporate Tax. These fields nevertheless interpret the notions “agricultural product” and “producer” differently, which in many cases causes collision during the execution. It would be necessary to create a unified agro-tax act, and the more effective support of the producers with certain subventions.

At the level of the regulation on food, consumer protection is divided among the different fields of agricultural administration. We may find special rules on bio-products, genetically modified products and some origin-protected wines. The plan-accordance of the land-use only occurs in certain special legal norms on special ways of agriculture, see the questions on silviculture or viticulture, for example. As to special products featuring a certain region, product descriptions may include land-use plans.

In the Hungarian rural development, economical development purposes are more powerful than social or environmental ones. Many decisionmakers regard the agro-environmental and social programs like foreign elements. The majority of the Hungarian agricultural supports land by some thousands of producers having huge territories, great political connections and able to create their own processing capacity; and they mostly deny every development that would be in favour of the rural population. These

Ezen rétegek érdekeit az elmúlt két ciklusban az agrárkormányzat tökéletesen kiszolgálta, és az ország érdekeiként tüntette fel gazdasági érdekeiket. Az ország valódi érdeke azonban valódi regionálisan elkülönülő vidékfejlesztési programok kidolgozása és uniós elfogadtatása lenne, ahol tájegységenként különböző éllel, és módszerekkel élhetne a vidéki lakosság a közösségi vidékfejlesztés lehetőségeivel.

A vidékfejlesztéssel foglalkozó kutatók társadalmi támogatottsága, és beleszólása a döntéshozatali folyamatokba alacsony szintű. A jogtudomány helye a magyar tudományos életben elhanyagolható, igazi döntéshozó pozíciói nincsenek, akadémikusai lassan kiöregednek, és nem képesek a folyamatokat irányítani. A politikus réteg 2009-ben a hatalomgyakorlás segédtudományának tekinti a jogtudományt, és a különböző lobbierdekek kiszolgálását várják el tőle, nagyformátumú kódexek megalkotását is sok esetben a közigazgatási apparátussal végeztetik el. A nemzetközi és európai jogtudománytól e vélemények megismertetését, és széleskörű terjesztését várjuk el, hogy az ország pénzügyi ellenőrzésekor, és a vidékfejlesztési tervek uniós elfogadása kapcsán az uniós döntéshozók és az apparátus megfelelően számon kérje az ország mindenkori politikus vezetőit.

producers' interests are often claimed to be national interests. In reality, national interest would be the elaboration and Community acceptance of regional rural development programs, where the rural population may use the possibilities provided by the Community rural development.

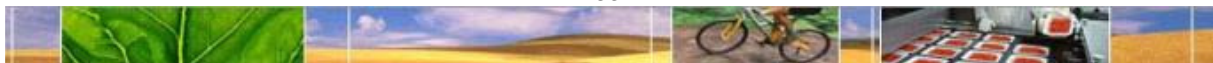
Researchers of rural development may hardly influence the decision-making process. The Hungarian jurisprudence has no influential position, its academic doctors are not able to manage the procedures. In 2009, jurisprudence is regarded as a science aimed to support the power, it is only supposed to help the interests of the lobbies, the big codes are elaborated within the administration. International and European jurisprudence is asked to take all this into consideration when dealing with Hungarian issues, whether in the field of rural subventions or financial control, understanding the situation or as to political liability questions.

Lábjegyzet

- ¹ Lásd OLAJOS István: A rendszerváltás és az agrártámogatások kapcsolata. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 279-289. pp.
- ² ROTH Nándor: *A mezőgazdasági támogatások és hitelek a '80-as években*. 188 AKI Budapest, AKI Közlemények, 175-198. pp.
- ³ Lásd CSÁK: A rendszerváltás hatása a földtulajdoni és földhasználati viszonyokra. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 66-74. pp.
- ⁴ PRUGBERGER Tamás: Élelmiszeripari privatizáció, tovább, tovább. *Figyelő*, 1992/29. szám, 21. p.
- ⁵ PRUGBERGER: A magyar mezőgazdaság szerkezetének átalakulása a tervezett földtörvény módosítás és a már megalkotott kárpótlási- és szövetkezeti törvény hatására. *Jogtudományi Közlöny*, 1993/1. szám, 6-14. pp.
- ⁶ Ángyán József – Ónodi Gábor: Mi történik itt a vidékkel? *A Falu*, 2003/4. szám, 5-24. pp.
- ⁷ Debrecenben és az ELTE-n.
- ⁸ A Csák Csilla által vezetett miskolci Munkajogi és Agrárjogi Tanszéken e második koncepció keretében a környezetjog funkcionálisan felosztott különös részében szerepelnek e normák az iparjoggal, és energiajoggal együtt lásd: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó.

Footnotes

- ¹ See OLAJOS István: A rendszerváltás és az agrártámogatások kapcsolata. In: CSÁK Csilla (ed.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Publisher, pp. 279-289.
- ² ROTH Nándor: *A mezőgazdasági támogatások és hitelek a '80-as években*. 188 AKI Budapest, AKI Közlemények, pp. 175-198.
- ³ See CSÁK: A rendszerváltás hatása a földtulajdoni és földhasználati viszonyokra. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 66-74.
- ⁴ PRUGBERGER Tamás: Élelmiszeripari privatizáció, tovább, tovább. *Figyelő*, 1992/29, p. 21.
- ⁵ PRUGBERGER: A magyar mezőgazdaság szerkezetének átalakulása a tervezett földtörvény módosítás és a már megalkotott kárpótlási- és szövetkezeti törvény hatására. *Jogtudományi Közlöny*, 1993/1, pp. 6-14.
- ⁶ ÁNGYÁN József – ÓNODI Gábor: Mi történik itt a vidékkel? *A Falu*, 2003/4, pp. 5-24.
- ⁷ In Debrecen and Budapest (ELTE).
- ⁸ In Miskolc. See SZILÁGYI János Ede (ed.): *Környezetjog*. Volume II. Miskolc, 2008, Novotni Publisher.
- ⁹ ÁNGYÁN: Mezőgazdaságunk és a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program. *A Falu*, 2000/4, pp. 47-56.

⁹ ÁNGYÁN: Mezőgazdaságunk és a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program. A *Falu*, 2000/4. szám, 47-56. pp.

¹⁰ Lásd OLAJOS: A vidékfejlesztési szabályozás, mint a KAP második pillére. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. II. kötet. Miskolc, 2005, Novotni Kiadó, 276-277. pp.

¹¹ Lásd a 274/2006. (XII. 23.) Kormányrendeletet.

¹² Lásd ANDRÉKA Tamás: Az élelmiszerlánc jogi szabályozása. In: SZILÁGYI (szerk.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, pp. 9-37.

¹³ Lásd a 2008. évi XLVI. törvényt az élelmiszerlánc-szabályozásról.

¹⁴ Lásd a 140/1999. (IX. 3.) Kormányrendeletet.

¹⁵ 15/2008. (II.15.) FVM rendelet a hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékek és élelmiszerek elismerésének és ellenőrzésének rendjéről.

¹⁶ A közösségi GMO élelmiszerekre vonatkozó szabályozásról lásd SZILÁGYI: A GM élelmiszerekre vonatkozó speciális előírások. SZILÁGYI (szerk.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 69-71. pp.

¹⁷ A koegzisztencia szabályozásról lásd OLAJOS: Az egymás mellett termesztés- koegzisztencia- szabályai SZILÁGYI (ed.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 81-85. pp.

¹⁸ 86/2006. (XII. 23.) FVM rendelet a géntechnológiával módosított, a hagyományos, valamint az ökológiai gazdálkodással termesztett növények egymás mellett folytatott termesztéséről.

¹⁹ Lásd OLAJOS: Milyen legyen a magyar vidékfejlesztés rendszere az EMVA keretében? In: OLAJOS: *A vidékfejlesztés kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 202-206. pp.

²⁰ A termőföld minőségének mérésére szolgáló viszonyszám.

²¹ 1994. évi LV. törvény a termőföldről.

²² 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről.

²³ SZILÁGYI: A magyar agrárszabályozás helye az európai mezőgazdasági üzemekre vonatkozó jogalkotási tendenciák tükrében (XIX. századtól napjainkig). *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Miskolc, Bíbor Kiadó, Tomus 7/2. (2006), 229-247. pp.; SZILÁGYI: The Position of the Hungarian Agricultural Legislation in the Tendencies of the Legislation Concerning the European Agricultural Holdings. *European Integration Studies*. Volume 7, 2009/2. szám, 15-30. pp.

²⁴ Lásd SZILÁGYI: A hegyközségek. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 271-289. pp.; SZILÁGYI: A földrajzi árujelzők sui generis védelme a magyar borjogban. In: SZILÁGYI: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*. Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 318-344. pp.

²⁵ 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról, 2. §, 5. §, 6. §, 49. §, 82. §, 197-256. §§.

²⁶ NAGY, Zoltán: Az agrársektor különleges adójogi

¹⁰ As to the legal aspects see OLAJOS: A vidékfejlesztési szabályozás, mint a KAP második pillére. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Volume II. Miskolc, 2005, Novotni Publisher, pp. 276-277.

¹¹ See Governmental Decree 274/2006. (XII. 23.) on the Establishment and Functioning of the Central Agricultural Office.

¹² As to the reasons for the decision see ANDRÉKA Tamás: Az élelmiszerlánc jogi szabályozása. In: SZILÁGYI (ed.): *Környezetjog*. Volume II. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 9-37.

¹³ See Act XLVI of 2008 on food chains and its authority control.

¹⁴ Governmental decree 140/1999 (IX. 3.) on the production, release and denotation of agricultural products and food according to the ecological requirements.

¹⁵ Ministry for Agriculture decree 15/2008 (II. 15.) on the order of acknowledgement and control of traditional special agricultural products and food.

¹⁶ As to the community norms concerning the genetically modified food see SZILÁGYI: A GM élelmiszerekre vonatkozó speciális előírások. SZILÁGYI (ed.): *Környezetjog*. Volume II. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 69-71.

¹⁷ As to the rules of co-production see OLAJOS: Az egymás mellett termesztés- koegzisztencia- szabályai SZILÁGYI (ed.): *Környezetjog*. Volume II. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 81-85.

¹⁸ Ministry for Agriculture decree 86/2006. (XII. 23.) on the next-to-each-other production of genetically modified plants, and plants produced in a traditional or ecological way.

¹⁹ Although there are certain conceptions on how to create a differentiated support regulation which corresponds more to the given production, soil and climate circumstances, there is so far no big resonance in the literature. In OLAJOS: Milyen legyen a magyar vidékfejlesztés rendszere az EMVA keretében? In: OLAJOS: *A vidékfejlesztés kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 202-206.

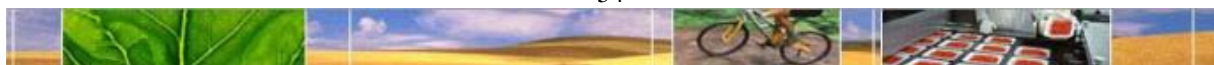
²⁰ Measure for the quality of arable land.

²¹ Act LV of 1994 on arable land.

²² Act CXXIX of 2007 on the protection of arable land.

²³ SZILÁGYI: A magyar agrárszabályozás helye az európai mezőgazdasági üzemekre vonatkozó jogalkotási tendenciák tükrében (XIX. századtól napjainkig). *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Miskolc, Bíbor Publisher, Tomus 7/2. (2006), pp. 229-247; SZILÁGYI: The Position of the Hungarian Agricultural Legislation in the Tendencies of the Legislation Concerning the European Agricultural Holdings. *European Integration Studies*. Volume 7, 2009/2, pp. 15-30.

²⁴ See SZILÁGYI: A hegyközségek. In: CSÁK (ed.):

szabályozásának alapkérdései In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 306-311. pp.

²⁷ Lásd NAGY: Op.cit. 311-315. pp.

²⁸ 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról, 7. §, 17. §, 1. és 2. melléklet.

²⁹ 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról, 21-23. §§, 39. §, 50-55. §§.

³⁰ CSÁK: A magyar földtulajdoni struktúra. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 109-111. pp.

³¹ CSÁK: A vidékfejlesztés foglalkoztatási és szociális kérdései. In: OLAJOS (szerk.): *A vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 110-117. pp.

³² A LEADER tengelyről lásd részletesebben MAÁ CZ Miklós – KÓNYA Edit: Új vidékfejlesztési politika az Európai Unióban 2007-2013 között. *A Falu*, 2004/4. szám, 18-21. pp.

³³ A Tanács 1698/2005 (IX.25) Rendelete az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokról.

³⁴ SZILÁGYI: The dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Volume 7. Number 1. (2009), 48-53. pp.

³⁵ A termékleírás földhasználati alapjainak ismertetését lásd: HAYMOZ, Philippe: *Find Dich zu Recht. Elemente und Orientierungen, Bäuerliches Bodenrecht*. Miskolc, 2009. április 23. tantárgyi előadás.

³⁶ OLAJOS – SZILÁGYI: The Agricultural Competition Law of Hungary. *European Integration Studies*, Miskolc, Volume 3. Number 1. (2004), 45-56. pp.

³⁷ Lásd OLAJOS: Mezőgazdasági jellegzetességek az adó és támogatási jogszabályokban. *Doktoranduszok Fóruma*, Miskolc, 1998. november 6., Miskolci Egyetemi Kiadó, 1999, 45-52. pp.

³⁸ Lásd részletesebben NORER, Roland: Tendenzen des Agrarrechts; Perspektiven des Agrarrechts. In: NORER: *Lebendiges Agrarrecht – Entwicklungslinien und Perspektiven des Rechts im ländlichen Raum*. Wien-New York, 2005, Springer Verlag, 289-382. pp., 512-518. pp.

³⁹ A szerzők fent kialakított véleményével ellentétes véleményt fogalmaz meg euro-szkepticizmusáról közismert Tanka Endre, aki szerint az új tagállamok számára a tagállami visszavágás egyik eszköze a vidékfejlesztés, amellyel szép körítéssel le lehet nyomni a közösség torkán a tagállami agrárpolitika esetleg a célkitűzésekkel ellentétes előírásait is; lásd TANKA Endre: Az EU vidékfejlesztési politikája ma és a jövő évtizedben. *A falu*, 2007/4. szám, 63-74. pp.

⁴⁰ Az OIV feladatkörének, és mozgásterének megerősítésével lehetne erősíteni a komolyabb minőségi előírásokat betartó európai borászati termékek piacát. Az OIV szerepéről lásd SZILÁGYI: A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Szervezet. In: SZILÁGYI: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*.

Agrárjog. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 271-289; SZILÁGYI: A földrajzi árujelzők sui generis védelme a magyar borjogban. In: SZILÁGYI: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 318-344.

²⁵ Act CXXVII of 2007 on Value Added Tax, 2§, 5§ 6§ 49§, 82§, 197-256§§.

²⁶ NAGY, Zoltán: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 306-311.

²⁷ See NAGY: Op.cit. pp. 311-315.

²⁸ Act LXXXI of 1996 on corporate tax, 7§ 17§, Annex 1 and 2.

²⁹ Act CXVII of 1995 on personal income tax, 21-23§§, 39, 50-55§.

³⁰ CSÁK: A magyar földtulajdoni struktúra. In: CSÁK (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 109-111.

³¹ CSÁK: A vidékfejlesztés foglalkoztatási és szociális kérdései. In: OLAJOS (ed.): *A vidékfejlesztési politika és támogatásának joga*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp. 110-117.

³² As to the LEADER axle see MAÁ CZ Miklós – KÓNYA Edit: Új vidékfejlesztési politika az Európai Unióban 2007-2013 között. *A Falu*, 2004/4. pp. 18-21.

³³ Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD).

³⁴ SZILÁGYI: The dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Volume 7. Number 1. (2009), pp. 48-53.

³⁵ See furthermore HAYMOZ, Philippe: *Find Dich zu Recht. Elemente und Orientierungen, Bäuerliches Bodenrecht*. Miskolc, 23/04/2009, Vorlesung.

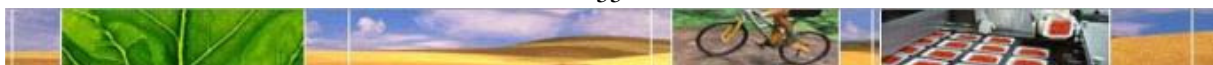
³⁶ OLAJOS – SZILÁGYI: The Agricultural Competition Law of Hungary. *European Integration Studies*, Miskolc, Volume 3. Number 1. (2004), pp. 45-56.

³⁷ See OLAJOS: Mezőgazdasági jellegzetességek az adó és támogatási jogszabályokban. *Doktoranduszok Fóruma*, Miskolc, November 6, 1998, Miskolci University Press, 1999, pp. 45-52.

³⁸ See furthermore NORER, Roland: Tendenzen des Agrarrechts; Perspektiven des Agrarrechts. In: NORER: *Lebendiges Agrarrecht – Entwicklungslinien und Perspektiven des Rechts im ländlichen Raum*. Wien-New York, 2005, Springer Verlag, pp. 289-382, pp. 512-518.

³⁹ An opposite opinion has TANKA Endre: Az EU vidékfejlesztési politikája ma és a jövő évtizedben. *A falu*, 2007/4. pp. 63-74.

⁴⁰ As to proposals concerning the wine law, see SZILÁGYI: A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Szervezet. In: SZILÁGYI: *Eredetvédelmi kérdések a*

Miskolc, 2009, Novotni Kiadó, 249-250. pp.

⁴¹ SZILÁGYI: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere: 2007. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, Tomus: XXV/2. (2007), pp. 719-733.

⁴² Lásd OLAJOS: Az ÚMVP végrehajtásának „eredményei”. A „CEDR-MAE” 2008. április 4-ei konferenciáján elhangzott előadásán.

⁴³ Lásd HANÁK András: Fluctuat nec mergitur: az új Polgári Törvénykönyv esélyei. *Magyar Jog*, 2009/2. szám, 75-87. pp., továbbá WELLMANN György: Az új Polgári Törvénykönyv Szakértői Javaslatának méltatása. *Magyar Jog*, 2008/7. szám, 457-460. pp.

⁴⁴ Lásd FODOR László: *A földvédelem szabályai a hatályos magyar jogban*. 2006. október 11. 5. dia.

⁴⁵ Lásd: 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről földhasználat szabályait.

⁴⁶ A folyamatot lásd VÁRADI Mónika Mária: Keskeny az ösvény. Esettanulmány a 'Harmónia' Mgtsz átalakulásáról. *Replika*, 1998/33-34. szám, 125-134. pp.

⁴⁷ Alátámasztására lásd a 86/2009. (VI. 30.) MVH Közléményt a mezőgazdasági energiafelhasználás megújuló energiaforrásokból történő előállításához nyújtandó támogatás kifizetésének igényléséről.

borjogban. Miskolc, 2009, Novotni Publisher, pp. 249-250.

⁴¹ SZILÁGYI: Az agrár és vidékfejlesztési támogatások új rendszere: 2007. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXV/2. (2007), pp. 719-733.

⁴² See OLAJOS: Az ÚMVP végrehajtásának „eredményei”. A „CEDR-HAAL” conference, April 4, 2008.

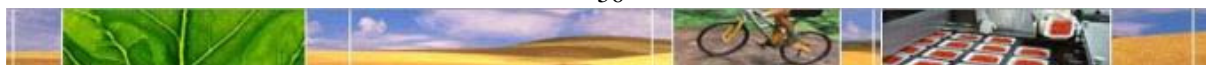
⁴³ See HANÁK András: Fluctuat nec mergitur: az új Polgári Törvénykönyv esélyei. *Magyar Jog*, 2009/2. pp. 75-87, as well as WELLMANN György: Az új Polgári Törvénykönyv Szakértői Javaslatának méltatása. *Magyar Jog*, 2008/7. pp. 457-460.

⁴⁴ See FODOR László: *A földvédelem szabályai a hatályos magyar jogban*. 11/10/ 2006, conference, Miskolc, Slide No. 5.

⁴⁵ See the rules on land-use of Act CXXIX of 2007 on the protection of arable land.

⁴⁶ As to this procedure see VÁRADI Mónika Mária: Keskeny az ösvény. Esettanulmány a 'Harmónia' Mgtsz átalakulásáról. *Replika*, 1998/33-34. pp. 125-134.

⁴⁷ See declaration 86/2009. (VI. 30.) MVH (Hungarian Rural Development Agency) on the support of alternative energy resources in agriculture.

A Cambridge-i CEDR Konferencia konklúziói

**XXV Európai Agrárjogi Kongresszus és
Kollokvium Cambridge
(Egyesült Királyság)
2009. szeptember 23-26.**

Fordította: dr. GYURÁN Ildikó

I. Bizottság – A gazdálkodók tevékenységének diverzifikációját érintő jogi ösztönzők és jogi akadályok

Megállapítások

Az I. számú Bizottság vitájának központi témája a diverzifikáció (vagyis a 'sokféleség', 'változatosság') fogalmára irányult, vagyis arra a problémára, ami a gyakorló jogászoknak is gondot okozott minden egyes országban, valamint azon konfliktusokra, melyek a különböző típusú gazdasági társulások és gazdálkodási formák miatt a nemzeti jog és EU szabályok között fennállnak. A bizottságban felvetődött kérdések definíciókból, valamint különböző jogszabályok mögötti hátterekből adódtak, hiszen az eltérések ebből fakadnak, s ezeken alapulnak a megszorítások és támogatások. A beszélgetések felölelték a felvetett problémákat, azonban a bizottság azokat pontokban összegezte és az alábbi megállapításokat tette:

A közösségi agrárpolitika a gazdákat arra biztatja, hogy csatlakozzanak a II. pilléren belül szabályozott Közös Agrárpolitika (KAP) vidékfejlesztési rendszeréhez, vagyis előtérbe kerül a föld és a rajta levő gazdasági épület nem mezőgazdasági célú hasznosítása is.

A KAP I. pillérében szabályozott SPS rendszer jogi rendelkezéseit és a II. pillér vidékfejlesztési rendelkezéseit vagy rosszul, vagy hiányosan ültették át a tagállamok, amelynek az lett a következménye, hogy a gazdák hátrányba kerültek a II. pilléren belül.

A 'sokféleség' kifejezésnek nem kellene beletartoznia a mezőgazdaság gyakorlásának különböző formáiba, sem pedig a mezőgazdaságban létező tevékenységek vagy szolgáltatások fejlesztésébe.

A tagállamokban meglévő magánjogi kapcsolatok a különböző gazdasági formában működő gazdák számára a II. pilléren belül akadályt jelenthetnek.

A tagállamoknak változtatniuk kellene a

Conclusions of the CEDR Conference

**XXV European Congress and
Colloquium of Agricultural Law
Cambridge (United Kingdom) 23-26
September 2009**

Commission I – Legal incentives and legal obstacles to diversification for farmers

Findings

The discussion of commission I centred on the concept of diversification, the problems it has caused practitioners in each country, and the conflicts which national law and EU rules raise in advising farmers on farm diversification. The questions set out were based on definitions, legal foundations, what constituted diversification, disincentives and incentives. The discussions ranged over the problems but the commission has condensed these into the following considerations and recommendations:

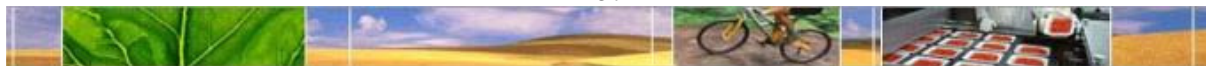
Whereas public policy encourages farmers to engage in rural development measures within Pillar 2 of Common Agricultural Policy (CAP), and to diversify into non-agricultural use of land and buildings;

Whereas the legal rules for the Single Payment Scheme under Pillar 1 of CAP and rural development measures under Pillar 2 are insufficiently integrated or complementary, resulting in disadvantage to farmers diversifying under Pillar 2.

Whereas the term 'diversification' should not include either engaging in specialised forms of agriculture or in developing existing activities or services, both of which are 'agriculture'.

Whereas private law relationships in the member states may act as an impediment to farmers diversifying under Pillar 2.

Whereas member states should promote in their legal

jogrendszerükön és eljárásaikon, oly módon, hogy lehetővé váljon a mezőgazdasági földterületekkel és épületekkel való gazdálkodás, vagyis hogy a mezőgazdasági tevékenység gyakorlása különböző gazdasági formákban történjen.

Ajánlások

1. számú ajánlás

A tagállamoknak biztosítaniuk kellene, hogy a nemzeti jog, mely az eljárást is magában foglalja, felhatalmazást biztosítson előre (beleértve a magánjogot és közjogot is) új tevékenységek és a földhasználat új hasznosítási formáinak engedélyezésére; így például egy haszonbérletben levő termőföldön új tevékenység végzése vagy a földhasználat, továbbá a termelési ág megváltoztatása a föld értékét is növelné. Az ilyen elő-engedélyezési rendszer esetében speciális indokok kellene ahhoz, hogy valaki ez alapján megtagadja az új tevékenység végzését vagy a föld használatát, ami az engedélyezés elutasításának egyik eszközeként is értelmezhető.

2. számú ajánlás

Az 1. számú ajánlásban említett elő-engedélyezési rendszer útján gyakorolt új tevékenységek és a földhasználat továbbra is mezőgazdasági tevékenységek maradnak az 1. pillér céljai érdekében, annak ellenére, hogy finanszírozásuk a II. pillérben történik.

Az I. számú Bizottság megjegyezte továbbá, hogy az EK mezőgazdaságra vonatkozó szabályainak sokszínűsége a tagállamokban a szubszidiaritás elvének sérülését okozza.

II. Bizottság – A mezőgazdasági vállalkozások jogi formái, figyelemmel a hagyományos és az ipari művelésre

Megállapítások

1. A 'sokféleség' törvényes formában a gazdagság egy forrása;
2. Adott országtól függően a vállalatokat és a különböző típusú mezőgazdasági vállalkozást különleges vagy általános jogi szabályok alkotják, amelyek alkalmazhatóak minden gazdasági tevékenységre;
3. A sokféleség jogi hátterében hasonló szabályokat találunk mindegyik országban, hasonló jogi és gazdasági kérdésekre adva válaszokat;
4. A mezőgazdaság nagyrészt egyéni vállalkozásokon alapul miközben a vidéki térségek szociológiáját tükrözi;

order mechanisms and procedures which make possible diversification for agricultural land and buildings, whatever the tenure.

Recommendations

Recommendation 1

It is recommended that states should ensure that national law includes a mechanism to permit pre-authorisation (both in respect of public and private law) of new activities and land use on the land, for example in the case of rented land when the new activity or land use would affect the land and/or its value. Such pre-authorisation mechanism shall require specific reasons to be given for refusal for new activities or land use with a means of challenge being available against such refusal.

Recommendation 2

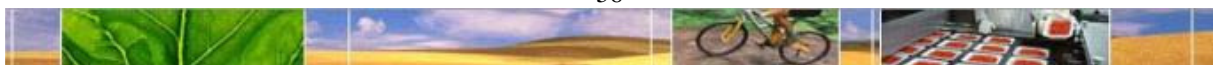
It is recommended that activities and land use pre-authorised under Recommendation 1 shall remain 'agricultural activities' for the purposes of Pillar 1 CAP notwithstanding that they are funded under Pillar 2 CAP.

Commission I noted as a concern that the multiplicity of EC regulations affecting agriculture in the member states risks failing to respect the principle of subsidiarity.

Commission II – Legal forms for farm enterprises, taking into account traditional and industrial farming

Findings

1. Diversity is a source of wealth, in legal form as elsewhere;
2. Depending on each country, companies and forms of agricultural enterprises are constituted by special legal forms or general legal forms which are applicable to all economic activities;
3. Diversity in respect of legal forms follows similar rules in each country in that they answer comparable legal and economic questions;
4. Agriculture is largely based on individual enterprises, reflecting the sociology of rural areas;
5. The number of partnerships is increasing.

5. A társulások száma egyre növekszik.

Ajánlások

1.számú ajánlás: Az EU harmonizáció kérdései

Habár a mezőgazdasági vállalkozások különböző formái vonzóknak látszanak, az bizonytalan, hogy az unió növeli-e a mezőgazdasági vállalkozók hatékonyságát. Ezért tűnik megfelelőnek, hogy további kutatásokat végezzünk a vállalkozások szervezeti formái vonatkozásában:

- Fel kell állítani a vállalati formák sorrendjét fő érdeklődési körük szerint;
- Kifejlesztett projektek alapján modelleket kell kialakítani (öröklés és átruházás szabályai, tőke és befektetés, nem mezőgazdasági tevékenységek fejlesztése és így tovább); és
- Különleges figyelmet kell szentelni olyan szerkezetekre, amelyek megkönnyítik az alapok ellátását, különösen azokat, melyek bizalmi alapon működnek.

Ezek az ajánlások talán egy közös, egységes európai, de nem-kötelező szerkezet kialakításához vezethetnek, azáltal, hogy egyforma gazdasági és jogi érdekeltiségből erednek.

2. számú ajánlás: személyes vagyon védelme

Még akkor is, ha kialakul egy közös érdekvédelem, a mezőgazdasági vállalkozóknak szembe kell szállniuk a bankok gyakorlataival és az adóhatóságokkal, amelyek a magán- és a vállalati vagyon között kevésbé tesznek különbséget.

A 2. számú Bizottság olyan módszerek kifejlesztését ajánlja, amelyek 'közös biztonság' alapulnak, és amelyek a gazdák érdekeit a legjobban tudják védeni. A cél az, hogy megfelelő jogi háttérrel törvényes formákat alakítsanak ki a nagyobb hatékonyság érdekében.

III. Bizottság – A vidékfejlesztési jog tudományos és gyakorlati fejlődése az EU-ban, az államokban és régiókban, valamint a WTO-ban

Megállapítások

A fő jogszabályi fejlesztések, amelyek a vizsgált tagállamokban a vidékre vonatkozó törvényhozást és jogtudományt érintik, viszonylag egyforma sémán alapulnak.

A WTO-n belüli és különösen az európai jogfejlődés hatással vannak az EU tagállamok jogalkotására a

Recommendations

Recommendation 1: Questions about harmonization at EU level

Even if the formation of an agricultural partnership seems attractive, it is uncertain whether such union increases the efficiency of agricultural entrepreneurs. It therefore appears appropriate to pursue further research on the corporate form of partnerships by:

- Establishing a ranking system of companies according to their main interests;
- Proposing models based on developed projects (inheritance and transmission, capital and investment, development of non-agricultural activities and so forth); and
- Giving special attention to structures that facilitate the provision of funds, particularly those which are based on trust.

These recommendations may lead to a common European non-compulsory framework inasmuch as they meet tangible economic and legal interests.

Recommendation 2: Protection of personal assets

Even if they develop their activities in collective form, agricultural entrepreneurs are faced with the practices of banks and tax authorities, which can lead to an insufficient differentiation between private and corporate assets.

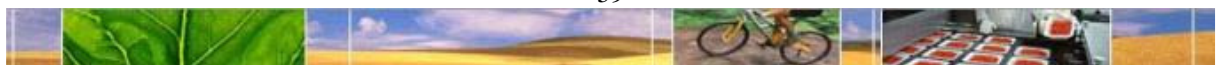
Commission II recommends to develop methods which rest on 'mutual security' and which protect the best interests of farmers. The objective is to provide legal forms of greater efficiency.

Commission III – Scientific and practical development of agricultural law in the EU, in countries and in the WTO

Findings

The main legal developments concerning rural legislation and jurisprudence in the observed states show a relatively uniform pattern.

The developments within the WTO and specially in European law affect the legal progress of EU-

vidéki gazdasági és szerkezeti jogszabályok területén, valamint a környezetjogra, az élelmezési és élelmiszerjogra is. Azonban olyan jogalkotási területek, mint a vidéki földtulajdon vagy földhasználat, adójog és társasági jog a nemzeti jogalkotás kezében maradt.

Figyelemmel azok tartalmára, a WTO-n belüli tárgyalásokról és fejlesztésekről *nemzetközi szinten* kell említést tennünk, hiszen közvetlenül hatással voltak a Közös Agrárpolitikára és a nemzeti politikákra is (ezt mutatja az is, hogy a szubvenciókat a különböző `dobozokba` sorolták), különösen látható ez az ún. Mezőgazdasági Megállapodásban (*Agreement of Agriculture; AoA*).

E tekintetben, a nemzetközi panelek megerősítik ezt a fejlődési folyamatot, hiszen azok gyakran kapcsolatban állnak a mezőgazdasággal és belevonják a tagállamok termelését is (cukor, pamut, banán, hormonok, GMO területén). Másfelől olyan Multilaterális Környezetvédelmi Megállapodások, mint a RAMSAR, Egyezmény a Biológiai Sokféleségről vagy az Alpesi Egyezmény jelenleg még nem bírnak olyan relevanciával, mint amilyennek a jövőben valószínűleg rendelkezni fognak.

Európai szinten a törvényhozók kulcsfontosságú szempontjai nyilvánvalóak:

- Az *agrárgazdasági jog* területén minden jogi aktus a kereszt-megfelelőség szabályozásán keresztül, a KAP-kifizetések listájának nyilvánosságra tételén át az áttekinthető kezdeményezésen és a CMO-jog egyszerűsítésén alapszik.
- Az *agrár-struktúra jog* területén, a vidékfejlesztési támogatást az EAFRD nyújtja. Minden ilyen fejlesztést komolyan kritizálnak az SPS rendszer bürokratikus volta miatt, a vidékfejlesztésen belüli programokból, vagy a magánfélre vonatkozó adatok fellelhetőségéből eredő elégedetlenség a honlapon is nyomon követhető.
- Az *agrár-környezetjogot* illetően, a mezőgazdasági szektornak nem csak szembe kell néznie a környezeti standardok integrációjával a kereszt-megfelelőség szabályozásán keresztül, de számolnia kell olyan különböző jogi aktusok születésével, mint például a Környezeti Felelősség, Európai Talajvédelem Egyezmény, REACH, Vízi Egyezmény és Natura 2000. Ezen felül az európai jog genetikailag módosított szervezetekről alkotott szabályozása is érdeklődést keltett sok EU tagállamban.
- A *vidéki élelmezési és élelmiszerjogról* egy ún. Higiéniai Csomag rendelkezik, valamint a földrajzi árujelzőkre és biogazdálkodásra is új előírások vonatkoznak.

A *jogszabályalkotásnak* európai szinten is jelentősége van, hiszen közvetlen hatása van a nemzeti jogra és

Member States in the area of rural economic and structure law, environmental law, nutrition and food law. However, areas such as rural land and landuse planning law, tax law and social law are left to the national legislators.

With regard to content, the developments and negotiations within the *WTO* at the *international level* have to be mentioned, which directly affect the Common Agricultural and the national policies (see the subventions related to the different `boxes`), especially through the Agreement of Agriculture (*AoA*). In this regard, Panels strengthen this progress, since they are often related to agricultural content and can produce farreaching implications in the Member States (sugar, cotton, bananas, hormones, GMO). On the other hand, *Multilateral Environmental Agreements* like RAMSAR, Convention on Biological Diversity or Alpine Convention are at the present not as important as they will probably be in the future.

On the *European level*, the legislative key aspects are obvious:

- In the area of *rural economic law*, all legal acts based on the Health Check, the readjustment of Cross Compliance, the release of a list with CAP-payments beneficiaries within the Transparency Initiative and the simplification of the CMO-law.
- In the area of *rural structure law*, the support for rural development by the EAFRD. All these developments are also seriously criticized, for instance with regard to the bureaucratic implementation of the Single Payment Scheme, the programming within rural development or the data privacy concerns on the transparency websiterelease.
- Regarding *rural environmental law*, the agricultural sector not only faces the integration of environmental standards through Cross Compliance but also different legal acts such as Environmental Liability, European Soil Protection Framework, REACH, Water Framework and Natura 2000. Also, European law on genetically modified organism arouses much interest for many EU-Member States.
- *Rural nutrition and food law* is provided for by the Hygiene regulation package and new provisions on geographical indications and organic production.

The *legislation* displays its strength on the European level, since it has immediate effect and nevertheless

mindazonáltal sok területen igényel végrehajtást. Alkalmazható az EU-tagállamokra, de olyan, szorosan kapcsolódó nem EU-tag kereskedelmi partnerekre is, mint például Svájc, vagy olyan államokra, melyekkel a csatlakozási tárgyalások folyamatban vannak (lásd Törökország).

Azonkívül, az Európai Bíróság esetjoga is lényegesen befolyásolja a vidékre vonatkozó jog alkalmazkodását és értelmezését, mely esetjog a Közösség mezőgazdasági jogának egy forrása is. Nemzeti szinten néhány ország nem hajlandó alkalmazni ezeket a rendelkezéseket, azonban az egyéni tettek általában rosszul végződnek. Az uniós jog implementációja magába olvasztja a nemzeti jogot is. A kisebb EU-tagállamok azonban nem szabadulnak meg a bőséges jogalkotói eszközöktől.

Az európai szinten történő beavatkozásról szóló országjelentésekben bizonyos szinten saját nemzeti törvényhozói aktusok is szerepelnek a fent említett területeken. És habár az európai joggal való közvetlen kapcsolat fennáll a tagállamokban, további jogfejlesztések sem kizártak. Ezért is szükséges ösztönözni a különböző országokat arra, hogy a jövőben hozzanak létre több területre vonatkozó keretszabályokat.

Ezek a jogfejlesztések bizonyos közép- és hosszú távú *tendenciák* által megvalósíthatóak.

- Egyfelől létezik az Ekologizáció (agrár-környezet). A környezet, állat- és egészségvédelem területek továbbra is beletartoznak a KAP-ba. Az EU-törvényhozás a természet és vízmegővítés, valamint a környezeti felelősség területén nem zárja ki a mezőgazdasági szektort sem, és nagy mértékben befolyásolja azt.

- Másfelől ott van az élelmiszerjog szabályainak gyarapodása. (agro-alimentáció)

- Meghatározott termelési területeken nyitott az út a fejlesztés számára, így az ún. 'istállóból az asztalra' kerülő termékek, az eredetmegjelölések esetében.

- Az integrált vidékfejlesztés fontosabb szerepet fog játszani, s ez túlmutat a klasszikus mezőgazdasági politikákon. A mezőgazdasági jogalkotás növekedése révén, beleértve az élelmiszerjogot is, a területi, környezeti és társadalmi szempontok fontosabbak, mint a vidék arculatának megőrzése. A mezőgazdaság a vidéki térségekben csak egy tevékenység lesz a sok közül, ez a visszaesés volt megfigyelhető a jogi előírásokban is. Azonban a mezőgazdasági jogszabályok, gazdasági tartalmukkal együtt, a jogszabályalkotás lényeges részei maradnak, miközben világszinten az élelmiszer iránti igény egyre növekszik.

- A mezőgazdasági földterületen élelmiszer termesztése céljából történő gazdálkodás helyett

does require implementation in many areas. This is applicable to EU-Member States, but also to closely related, non-EU trade partners such as *Switzerland* (so-called *autonomer Nachvollzug*) or those which are in accession negotiations like *Turkey*.

Besides, the case-law of the ECJ essentially influences the conformation and interpretation of rural law and is a relevant source of Community agricultural law. On the national level, some countries are not capable of taking notable measures in this regards and individual actions usually fail. The national legislation is fully absorbed with the implementation of EU-Law. This is all the more so for small EU Member States that do not dispose of the same ample legislative means.

Apart from all these European influences, the reports show certain own national legislative activities in above-mentioned areas. Although indirect connections with European law persist, there is still room for further development, where it is necessary to encourage the different countries to create more relevant framework requirements in the future.

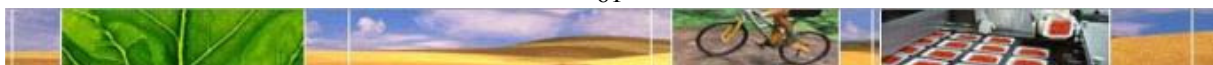
From these developments, certain medium and long term *trends* emerge.

- On the one hand, the Ecologisation (agro-environment). Environment, animal and health protection will continue to be included in the CAP. The EU legislation in the area of nature and water conservation and environmental liability do not exclude the agricultural sector neither and affects it to a great extent.

- On the other hand, there is an increase of rules on Food Law (agro-alimentaire). There is an open evolution in the field between 'from the stable to the table', designations of origin and ethical criteria in production.

- Also, the integrated rural development will acquire a more important role that goes beyond classic agricultural policies. The growth of agricultural legislation towards the inclusion of food, territorial, environmental and social aspects took place against the background of a visible desagrification of the countryside. Agriculture will become just one out of numerous players in rural areas and, while a considerable one, its slipping meaning has already been explicitly displayed in legal provisions. Agricultural law however in its economical contents remains an essential part of the legal framework, certainly looking at the expected growing demand for food on world level.

- The discussion concerning the use of arable land for

bioüzemanyag termesztésre való áttéréőről szóló vita is egyre számottevőbb, tekintettel arra, hogy az élelmiszer iránti igény globális szinten egyre nagyobb teret ölt - különösen Kínában és Indiában.

Ezek a fennálló tendenciák tovább folytatódnak és még egy ideig fenn is maradnak, hiszen azon problémák, melyeket meg akartak oldani, jelenleg is problémát jelentenek. Általában azonban, ahol nemzetközi, európai, nemzeti és provinciális szabályozások is léteznek egymás mellett, az átfedések kockázata növekszik. Ezenfelül a normatív források többszörössége a jogalkotásban is bizonytalanságot okoz.

Végül, pedig egyértelmű, hogy alapvető fontosságú lesz majd a következő években egy fenntartható mezőgazdaság irányába mutató folyamat kialakítása.

Ezeknek a megfontolásoknak a fényében a III. Bizottság a következő ajánlást fogalmazta meg:

1. számú ajánlás

A nemzetközi, nemzeti és - különösen - az európai jogszabályalkotóknak figyelemmel kellene lenniük az említett tendenciákra, tekintettel arra, hogy az európai mezőgazdaság elsődleges érdeke a mezőgazdaság európai modellje mellett a sokféleség megteremtése.

2. számú ajánlás

Ez szintén hatással van a túlzott kereskedelmi liberalizációra, figyelembe véve a WTO-tárgyalások eredményeit, csakúgy, mint a bürokratikus környezeti standardokat, amelyek növelik a termelési költségeket. Az EU-ban és máshol is a vidékre vonatkozó törvényalkotás során a Római Szerződés 32. cikkelyének célját is figyelembe kell venni.

biofuels instead of food will increase from the moment the demand for food increases at a global level, especially in China and India.

These existing trends will continue to be in force and will be consolidated in the medium term, since the problems they are meant to resolve are currently of main concern. In general, however, where international, European, national and provincial regulations provide with a legal framework, the risk of overlapping increases. Hence, the plurality of normative sources creates legal uncertainty as a result of the juridification process.

Finally it is clear that the evolution towards a sustainable and viable agriculture is a basic evolution for the next years.

In the light of these considerations Commission III gives the following recommendations:

Recommendation 1

The international, national and - especially - European legislators should regard the mentioned trends with a sense of proportion, considering the primary interests of the European agriculture in all its diversity and against the background of the European Model of Agriculture.

Recommendation 2

This also affects excessive trade liberalization regarding unilateral advanced performances within WTO-negotiations as well as the bureaucratic environmental standards that lack practical relevance and increase the production costs. Regarding rural law in the EU and elsewhere, the purpose of Art. 32 EC-Treaty ought not to be out of sight.

